

GÄLLIVARE-

Nuläge social hållbarhet

2018

Gällivare – en arktisk småstad i världsklass
En socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar kommun

Innehållsförteckning

Sammanfattande analys med utmaningar.....	3
---	---

DEL 1.

1. Bakgrund.....	5
2. Social hållbarhet	6
3. Invånarna.....	9
4. Socio-ekonomi.....	12
5. Bostäder.....	16
6. Folkhälsa.....	18
7. Fritid och Kultur.....	24

DEL 2.

8. Kön.....	29
9. Barn.....	33
10. Ungdomar.....	41
11. Äldre.....	45
12. Landsbygd.....	49
13. Funktionsnedsatta.....	57
14. Nationella minoriteter.....	69
15. Nyanlända.....	73
16. Kultur.....	81

SAMMANFATTANDE ANALYS

OCH UTMANINGAR

Att främja en hållbar samhällsutveckling är lagstadgat och av högsta prioritet för Gällivare kommun. Kommunens verksamhetsidé är att vara en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar kommun och driver verksamheten i linje med målsättningarna i Agenda 2030.

Framtagandet av denna sociala nulägesrapport är ett steg för att förbättra kunskapen om de personer som lever och verkar i Gällivare. Den kompletterar Gemensamma Planeringsförutsättningar 2019 (GPF) och visar på områden som kommunen behöver arbeta med för att uppnå det som är lagstadgat och för att möta målsättningarna i Agenda 2030.

Kommunen behöver arbeta för att **behålla och stärka det relativt jämlika, trygga och tillitsfulla samhälle** som finns och arbeta för att förbättra de områden med sämre resultat eller en negativ utveckling.

Generella insatser behöver riktas till de utsatta grupper som finns: ensamstående kvinnor med barn, ensamstående män utan barn, äldre kvinnor, nyanlända och funktionsnedsatta för att förbättra deras förutsättningar för trygghet, välmående och delaktighet. Kombinationen t ex ensamstående kvinna med funktionsnedsättning med barn är dubbelt utsatt. Det är viktigt att vara **medveten om vilka normer och värderingar** som finns kring könsroller, funktionsvariationer, etniska- och nationella minoriteter stad/landsbygd etc. som finns för att kunna påverka utvecklingen mot ett hållbart samhälle. **Högre status och ökad synlighet** av dessa gruppers behov är viktigt för **integreringen** i samhället. **Kunskap** om grupperna i Gällivare behöver öka.

Ett gott föräldraskap är viktigt för barn och ungas förutsättningar att lyckas i livet. Olika former av **stöd till familjer** behöver erbjudas och anpassas utifrån familjernas förutsättningar och behov.

Skolans möjlighet att ge barnen förutsättningar att lyckas i skolan oavsett hemförhållanden är avgörande för barns liv som vuxna. Barn med språklig sårbarhet såsom exempelvis annat modersmål behöver få sina behov tillgodosedda redan i tidig ålder. Andelen pojkar som klarar av grundskolan behöver öka. Samtidigt behöver yngre flickor känna sig trygga i skolan och flickors psykiska hälsa i alla åldrar behöver förbättras. **Goda lärmiljöer och anpassade undervisningsmetoder behövs**. Tillgänglighet till skolverksamhet (i fysisk eller digital form) är en förutsättning för landsbygdens utveckling. Flexibla lösningar för att skolverksamhet ska kunna fortgå är viktiga. Mer kunskap behövs om skolsituationen i kommunen för bl.a. nyanlända och funktionsnedsatta men också de nationella minoriteterna.

Tonåringar är en grupp som ska frigöra sig från sina vårdnadshavare. Detta kräver att gruppen alltid är prioriterad så att frigörelsen ska bli så konstruktiv och så lite riskfylld som möjligt. De **skyddande faktorerna** kring barn och unga

bör alltid vara aktuella liksom **tidig upptäckt** av unga i riskzon.

Barns stillasittande är en generell utmaning. Kopplingarna mellan **fysisk aktivitet**, välmående och skolframgång behöver nyttjas. Kvinnors hälsa behöver förbättras. **Flickors och kvinnors psykiska hälsa** behöver öka. Kvinnors fortsatt höga sjukpenningstal och äldre kvinnors ensamhet behöver minska. Mäns övervikt och fetma kan vara en orsak till mäns relativt korta medellivslängd. **Mäns levnadsvanor** behöver förbättras. **Kvinnors representation** i de kommunala bolagsstyrelserna behöver öka.

Attraktiva och ändamålsenliga kultur- och fritidsaktiviteter behövs. Det är viktigt att se över hur pojkar/män i större utsträckning kan attraheras till aktiviteter. Den pågående undersökningen av 7-17 åringars fritidsintressen kan komma att utgöra ett viktigt underlag. Tillgången på kulturaktiviteter för barn (både där barn deltar och där barn är konsumenter) och för gruppen 18-45 år (utifrån medborgarenkäten) är särskilt viktiga för att bidra till ett attraktivt samhälle. Ett högt medskapande från olika samhällsgrupper och acceptabla kostnader är viktiga aspekter för att skapa ett attraktivt kultur- och fritidsliv.

Mer kunskap behövs om landsbygden i Gällivare kommun för att kunna utveckla rätt förutsättningar för en attraktiv landsbygd. **Ruralisering behöver stärkas** och uppmuntras för att öka attraktiviteten och vara ett tydligt alternativ till den urbana normen. Servicepunkterna på landsbygden kan utvecklas. Kommunala verksamheter och lokala företag, föreningar och individer kan genom samverkan bidra till en positiv landsbygdsutveckling.

Digitaliseringen innebär stora möjligheter men också risk för utanförskap. Delar av den äldre befolkningen, vissa nyanlända och funktionsnedsatta har begränsade förutsättningar att ta del av information på detta sätt. Riktade insatser krävs för att skapa lika möjligheter och en **inkluderande digitalisering**. Samtidigt behöver digital information via ex. sociala medier behöver kompletteras med informationsvägar av icke-digital art. Ett exempel är funktionsnedsattas svårigheter att orientera sig i samhället som förändras till följd av samhällsomvandlingen.

Tillgången till personer i yrkesverksam ålder är viktig för försörjningen av de invånare som inte arbetar. Det är av yttersta vikt att människor vill **stanna kvar** och/eller **återvända/flytta in** till kommunen. Fokus bör vara att attrahera kvinnor för en jämnare könsfördelning. **Personalförsörjningen** inom flera basverksamheter (skola, äldreomsorg med flera) behöver förstärkas. Nyanländas och funktionsnedsattas inkludering på arbetsmarknaden behöver underlättas. Ett **livslångt lärande** bör uppmuntras.

Antalet bostäder men också förmågan **till inflytande över sitt boende** är viktigt. **Blandade boendeformer** där personer med olika socio-ekonomiska förutsättningar och bakgrund kan bo och mötas är viktigt för inkludering, samhörighet mm. Boendeformer för äldre som stärker förutsättningarna för social samvaro, minskar ensamheten och ökar tryggheten behöver skapas.

Genom att möta de utmaningar som framkommit i denna rapport och i GPF 2019 bidrar Gällivare kommun till ett socialt hållbart samhälle.

DEL 1

1. BAKGRUND

I december 2017 beslöt Kommunstyrelsen om framtagandet av en struktur för hållbarhetsarbetet för att stärka förutsättningarna att uppnå verksamhetsidén: ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart Gällivare. Arbetet har hittills inneburit framtagandet av en ny dokumentsamling samt att antalet strategiska dokument ska minska från 249 till 48. Antalet strategiska måldokument ska också begränsas till fem stycken: Kommunplanen, Översiktsplanen och tre hållbarhetsplaner (Social hållbarhetsplan, Ekologisk hållbarhetsplan och Ekonomisk hållbarhetsplan). Denna nulägesrapport Social hållbarhet kommer att utgöra ett underlag i framtagandet av en social hållbarhetsplan.

Syftet med denna nulägesrapport är att skapa en gemensam förståelse över situationen för våra kommuninvånare och därmed öka kommunens förutsättningar att uppnå sina mål med verksamheten. Rapporten kompletterar "Gemensamma Planeringsförutsättningar 2019" (GPF 2019). Fokus i detta dokument ligger på olika gruppers förutsättningar för ett gott liv och avgränsas till de grupper som kommunen haft riktade strategiska planer för såsom funktionsnedsatta, personer med annan etnisk bakgrund/nyanlända (integration), nationella minoriteter, landsbygdsbefolkning som ungdomar och kön (jämsliddhet). Dokumentet belyser också situationen för barn och äldre samt inom områden av vikt för gruppernas välmående och ett socialt hållbart samhälle såsom socio-ekonomi (utbildning, inkomst, arbete), bostäder, kultur och fritid.

Gällivare kommun har genom sina offentliga åtaganden ett stort ansvar för att skapa ett hållbart samhälle. Med sin verksamhetsidé: en social, ekonomisk och ekologisk hållbar kommun som grund lyfter Gällivare kommun ett antal strategiska mål. Gällivare kommun menar allvar med sitt åtagande om att vara en hållbar kommun. Detta visas i den politiska prioriteringen av bl.a. detta dokument.

2. SOCIAL HÅLLBARHET

2.1. Inledning

Det finns ingen enhällig definition av social hållbarhet. Gällivare kommun använder sig av SKLs och Folkhälsomyndighetens definition framtagen inom ramen för den gemensamma s.k. Mötesplats Social Hållbarhet.

Ett socialt hållbart samhälle är ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god folkhälsa, utan orättfärdiga skillnader. Det är ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen.

Social hållbarhet är av avgörande betydelse för det demokratiska samhället och är helt nödvändig ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. I ett socialt hållbart samhälle tillgodoses alla människors grundläggande behov och de mänskliga rättigheterna säkerställs. Här är alla människor inkluderade – oavsett kön, utbildnings- och inkomstnivå, social status, etnisk tillhörighet, religion/annan trosuppfattning, bostadsort, sexuell läggning, könsöverskridande identitet, ålder, funktionsnedsättning. Här anpassas och utformas åtgärder/insatser utifrån grupper med störst behov.

Ett jämlikt samhälle bygger på principen om allas lika rättigheter oberoende av till exempel kön, sexuell läggning, etnicitet, religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning och härkomst. Det utgör en grund för en rättvis fördelning av resurser och inflytande i samhället. Ojämlikhet har sin grund i strukturella förhållanden och handlar om tillgångar, förutsättningar, resurser och förmågor. Jämställdhet är jämlikhet mellan könen.

Globala och nationella mål

Hållbarhet har sitt ursprung i Brundtland kommissionens rapport "Vår Gemensamma Framtid" från 1987. Förenta Nationernas medlemsländer undertecknade 2015 den s.k. Agenda 2030 där 17 globala mål för en hållbar utveckling 2030 antogs. Alla mål berör samtliga tre hållbarhetsperspektiven (social, ekologisk och ekonomisk) men de starkt knutna sociala perspektivet är inringade nedan.

Regeringen har tagit fram "Handlingsplan Agenda 2030" för perioden 2018-2020. Handlingsplanen lyfter fram sex prioriterade områden för att bygga en hållbar välfärd:

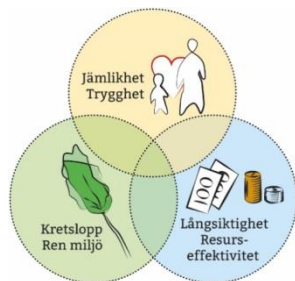
- 1) ett jämlikt och jämställt samhälle
- 2) hållbara samhällen
- 3) en samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi
- 4) ett starkt näringsliv med hållbart företagande
- 5) hållbar och hälsosam livsmedelskedja och
- 6) stärkt kunskap och innovation.

För att få ett jämlikt och jämställt samhälle lyfter handlingsplanen specifikt jämlika livschanser, ett effektivt jämställhetsarbete, ett stärkt integrationsarbete samt en god och jämlik hälsa. På regional nivå har en avsiktsförklaring gjorts för att bidra till arbetet med Agenda 2030 (oktober 2018).

Utöver detta är vår lagstiftning tydlig med offentliga verksamheters ansvar. **Regeringsformen** (1974:152) konstaterar att det allmänna ska verka för en hållbar utveckling, för jämlikhet och delaktighet. Det allmänna ska också trygga rätten till arbete, bostad, utbildning och hälsa samt skapa goda förutsättningar för hälsa. Diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder etc ska motverkas. Samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. I **Plan och Bygglagen** (2001:900) står det att en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden ska främjas liksom en god och hållbar livsmiljö". **Socialtjänstlagen** (2001:453) § 1 konstaterar att arbetet främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Detta arbete ska ske på demokratins och solidaritetens grund. Det finns många fler lagar och förordningar, konventioner och beslut som tydliggör att arbetet ska drivas för att skapa ett socialt hållbart samhälle. Vissa beskrivs också i respektive kapitel.

Den s.k. Regionala Utvecklingsstrategin (RUS) Norrbotten är en samlad och sektorsövergripande strategi för det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet och ingår i Sveriges strategier för hållbar tillväxt. Beslut om RUS Norrbotten 2030 ska ske våren 2019.

Gällivare kommuns mål

Gällivare kommuns verksamheter ska följa given lagstiftning. I Kommunplan presenteras idén med kommunens verksamhet: att skapa "en social, ekonomisk och ekologisk hållbar kommun". För att göra detta har, för perioden 2019-2021 ett övergripande mål antagits: att på sikt öka befolkningen till 20 000 invånare och fyra strategiska mål har antagits:

Strategisk målsättning 1:
Våra kommunala verksamheter är effektiva och attraktiva.

Strategisk målsättning 3:
Våra medborgare är stolta, engagerade och trivs.

Strategisk målsättning 2:
Våra medarbetare är stolta, engagerade, kompetenta och ansvarstagande. Gällivare kommun ska vara ett självklart val för arbetstagare

Strategisk målsättning 4:
Vi har en växande och balanserad befolkningsmängd.

För att skapa bättre förutsättningar för en effektiv målstyrning för en socialt hållbar kommun behövs nuläget i denna rapport. Utifrån detta kan fokusområden framtas för att stödja förvaltningarnas arbete i att uppnå kommunens målsättningar och därmed bidra till en mer socialt hållbar kommun.

Samverkan

Gällivare kommun har en formaliserad samverkan med olika aktörer i samhället för att stärka den sociala hållbarheten. I Rådet för social hållbarhet sker samverkan med Arbetsförmedlingen, Regionens folktandvård, Primärvården, Polisen och Svenska kyrkan. Rådet har fyra prioriterade områden:

- Barn och unga (stärka vuxnas förutsättningar att vara goda vårdnadshavare),
- Delaktighet och inflytande (skapa mötesplatser),
- Normer och attityder (bryta stereotyper),
- Levnadsvanor (förbättra förutsättningarna för en mer jämlik hälsa).

Rådet för social hållbarhet är styrgrupp för en arbetsgrupp (Gällivares s.k. Brottsförebyggande råd) bestående av kommunen och Polisen. Syftet är att tillsammans konkret arbeta för att öka tryggheten och förebygga brott.

Prioriterade målområden är:

- ökad tillit och trygghet i samhället,
- ungdomar och utanförskap/droger,
- vuxnas ansvarstagande och efterlevnad av lagar.

Kommunen samverkar också kontinuerligt med funktionsnedsatta, nationella minoriteter, pensionärer och ungdomar i samrådsgrupper. Majoriteten av dessa representeras genom lokala föreningar. En lösare form av samverkan sker med landsbygden främst genom de sex bygderna, lokala föreningar och företag.

2.2. Analys och utmaningar

Att främja en hållbar utveckling är lagstadgat och av högsta prioritet. Globalt och nationellt har detta tydliggjorts genom Agenda 2030 där Sverige ska vara världsledande. Svensk lagstiftning framhåller syftet med det allmänna att verka för ett hållbart samhälle, ett jämlikt och jämställt samhälle med en god folkhälsa. Gällivare kommun har tydliggjort det centrala med en hållbar samhällsutveckling genom kommunens vision och verksamhetsidé samt genom den politiska ledningens prioritet av Agenda 2030.

Framtagandet av denna sociala nulägesrapport är ett steg för att förbättra kunskapen om de personer som lever och verkar i Gällivare. Den kompletterar GPF 2019 och visar på områden som kommunen behöver arbeta med för att uppnå det som är lagstadgat och för att möta målsättningarna i Agenda 2030.

3. INVÅNARNA

3.1 Inledning

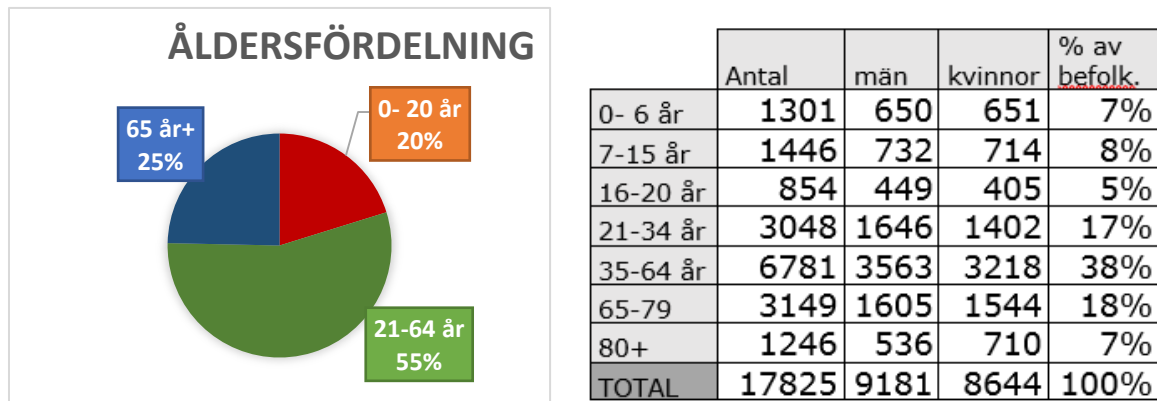
Social hållbarhet handlar i bredaste mening om människors välmående. I detta kapitel beskrivs numerärer, d.v.s. antal invånare, ålders- och könsfördelning samt uppdelning på kommunens prioriterade grupper.

3.2. Nuläge

Gällivare kommun har 17 825 invånare (2017-12-31). Befolkningsutvecklingen har varit negativ under många år. Sedan år 2000 har Gällivare kommuns invånarantal minskat med drygt 2 000 personer.

Ålders- och könsfördelning

Gruppen 0-20 år utgör en femtedel (20%) av kommunens befolkning. Gruppen 21-34 år, som har störst påverkan på demografins utveckling, utgör också nästan en femtedel (17%). Åldersgrupperna 35-64 år uppgår till nästan 40% och de som är 65+år utgör en fjärdedel (25%) av kommunens befolkning.

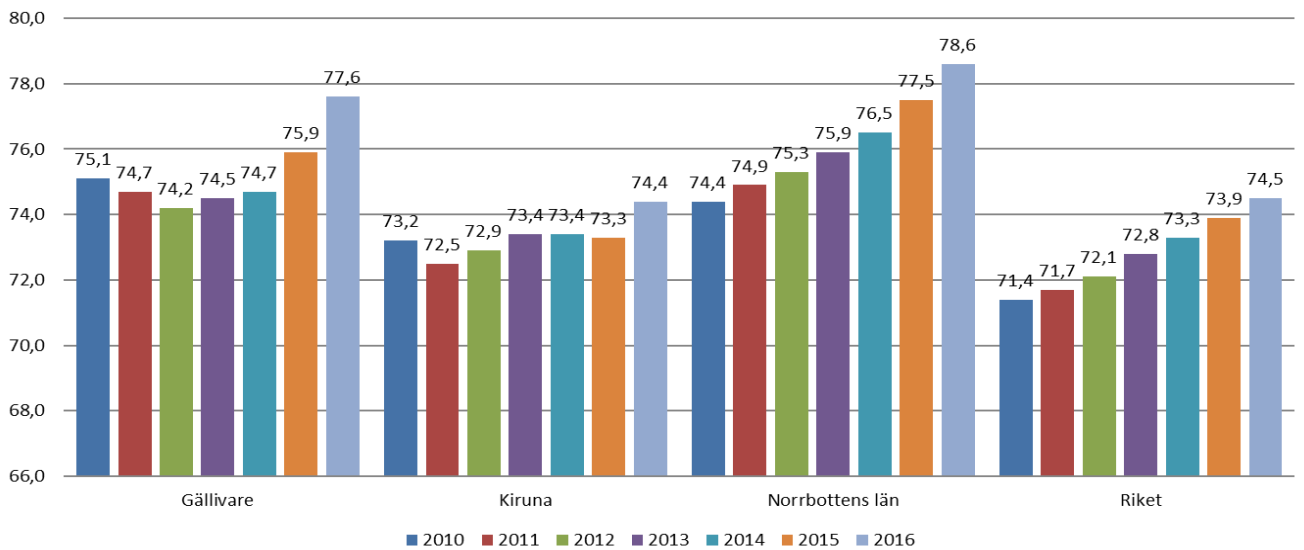

Figur 3.2.1: Ålder- och könsfördelning i Gällivare kommun, Befolkningsdata, SCB, Bild: Gällivare kommun 2018-08-31

Könsfördelningen i de yngre åldrarna är jämn. Därefter minskar antalet kvinnor i förhållande till män. En anledning till detta är kvinnors högre flyttbenägenhet. I gruppen 80+ sker en omvänd fördelning där andelen kvinnor överstiger andelen män. Huvudanledningen till detta är mäns kortare levnadslängd. Gällivare kommuns män lever i snitt sju år kortare än kommunens kvinnor.

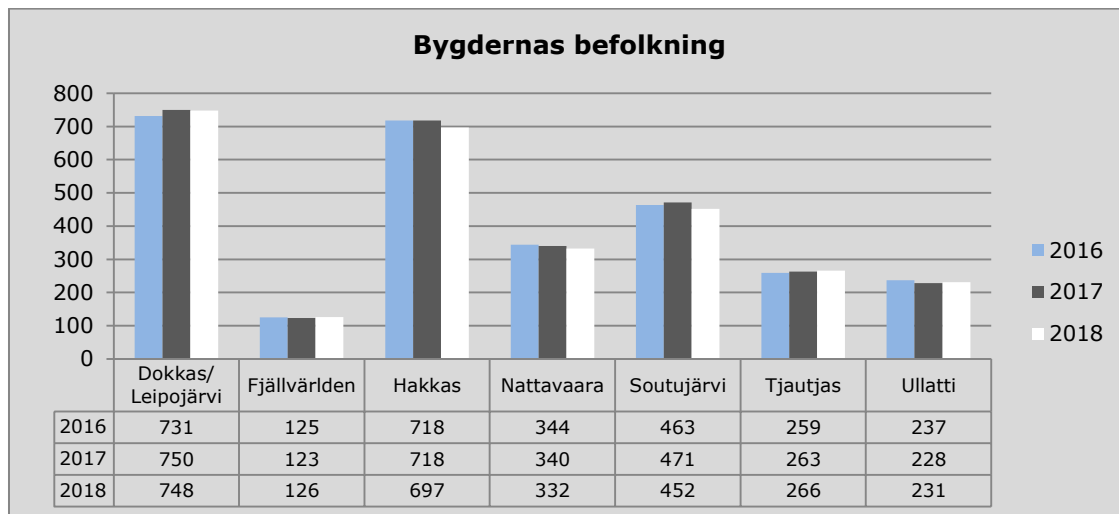
Den s.k. demografiska försörjningskvoten har ökat. Det vill säga, vi har i Gällivare kommun allt fler personer som försörjs av personer i yrkesverksam ålder. Försörjningskvoten är 78 i Gällivare, vilket innebär att på 100 personer som förvärvsarbetar (20-64 år) finns det 78 personer som inte gör det. Sedan 2000 har antalet förvärvsarbetande minskat från 11 634 till 9 987 medan antalet äldre 65+ har ökat från 3 733 till 4 395 under denna period.

Demografisk försörjningskvot 2010-2016. SCB

Figur 3.2.2. Demografiska försörjningskvoten för Gällivare kommun, Kiruna, Norrbotten och riket. Källa: SCB. Bild: Norrbottenskommuner, FUoI, 2018-10-18

2 852 personer, 16% av Gällivare kommuns befolkning, bor på landsbygden. I Hakkas och Dokkas/Leipojärvi bor 50% av landsbygdsbefolkningen. Medelåldern i bygderna är 50 år med undantag för Tjautjasjaur som har en medelålder på 40 år, att jämföras med 45 år i kommunen i genomsnitt. Se kapitel Landsbygden.

Samhällsgrupper

Kommunen har en relativt liten del av utrikesfödda, 9% av befolkningen eller 1 604 personer att jämföra med rikets 19%. Bostadsbristen har gjort att kommunen inte har kunnat ta emot utrikesfödda i önskad omfattning senare år. Bland annat har föreslagna kvoter för mottagande av nyanlända minskats och istället förts över till närliggande kommuner.

Utrikes födda 2017

Andel (%) av de boende i	M	Kv	Tot
Kommunen	8	10	9
Riket	19	19	19

3.2.3. Kommunfakta, Andel utrikesfödda i Gällivare kommun och riket. 2017

I Sverige uppskattas ca 15 % av befolkningens 16-64 år ha en funktionsnedsättning. I Gällivare skulle detta innebära 1 602 personer i det åldersspannet. Detta är en procentuell uträkning. Någon lokal statistik finns inte att tillgå. Se kapitel Funktionedsatta.

Andelen som tillhör nationella minoriteter får inte registreras. Däremot kan nämnas att antalet frivilligt anmälda röstberättigade (18+) till sametinget utgjorde 559 stycket (2005). Se kapitel Nationella minoriteter.

3.3 Analys och utmaningar

Trots en längre period av högkonjunktur, låg arbetslöshet och hög invandring i Sverige har Gällivare kommun fortsatt att minska i invånarantal. Fokus behöver vara på att få människor att stanna kvar kommunen, återvända till och flytta in till kommunen. Förutsättningarna att finna boende är centralt för att detta ska kunna ske. Den demografiska försörjningskvoten har ökat och är en utmaning för kommunen. Fler personer i yrkesverksam ålder skulle förbättra förutsättningarna. En skev könsfördelning med färre kvinnor än män gör att kommunen bör fokusera på att attrahera kvinnor i yrkesverksam och fertil ålder att vilja bosätta sig i kommunen.

4. SOCIO-EKONOMI

4.1 Inledning

Människors socio-ekonomiska förutsättningar påverkar förutsättningar för ett tryggt och gott liv. Situationen inom detta område kan mätas genom utbildningsnivå, inkomst och/eller yrkesklassificering enligt SCB.

4.2. Nuläge

Utbildning

De senaste åren har utbildningslängd visat sig vara en viktig parameter då den visat sig påverka bl.a. den självskattade hälsan, levnadsvanor, delaktighet och inflytande samt livslängd.

I Gällivare ser vi att det är färre pojkar än flickor som klarar grundskolan men en högre andel pojkar klarar sina gymnasiestudier inom fyra år än flickorna. En marginellt högre andel flickor mellan 17-24 år varken studerar eller arbetar. Se Kapitel Ungdomar.

Av personer i yrkesverksam ålder 20-64 år har 10% kort (förgymnasial) utbildning, 64% gymnasial utbildning och 25% lång (eftergymnasial) utbildning. Andelen med lång utbildning i Gällivare ligger under riket och länet. Mer än en tredjedel av Gällivares kvinnor har lång utbildning att jmf med 17% av Gällivares män. I länet uppgår andelen män med lång utbildning till 28 % och i riket till 35 %. Se tabell nedan.

Utbildningsnivå	Procentuell fördelning			Länet			Riket		
	M	Kv	Tot	M	Kv	Tot	M	Kv	Tot
Förgymnasial utbildning	11	9	10	11	8	9	13	10	12
Gymnasial utbildning	71	57	64	60	49	55	49	42	45
Eftergymnasial utbildning	17	33	25	28	42	34	35	46	41
Uppgift saknas	1	2	2	2	1	2	3	2	2
Totalt, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal, 1 000-tal	5	5	10	73	66	140	2 944	2 830	5 775

Avser 20-64 år

Figur 4.2.1. Kommunfakta, SCB, 2017

I Gällivare har en tredjedel (30,3%) av alla nyanlända/asylsökande inklusive anhöriga lång utbildning 2016. Detta är fler än Kiruna, länet och riket. I länet har 20,3% lång utbildning. I Gällivare har 25% i denna grupp kort utbildning att jmf med 40% i länet. Någon könsuppdelad statistik finns inte att tillgå, ej heller nyare siffror.

Bland funktionsnedsatta visar nationell statistik att färre funktionsnedsatta slutför gymnasieutbildningen än övriga befolkningen och att andelen således med lång utbildning är lägre. Någon lokal statistik finns inte att tillgå.

Inkomst

Medelinkomsten (och medianinkomsten) är högre i Gällivare kommun än i länet och riket. Det gäller såväl män som kvinnor.

	Antal kronor i 1000-tal		
	Män	Kvinnor	Totalt
Medelinkomst			
Kommunen	395	312	356
Länet	343	281	314
Riket	349	278	314
Medianinkomst			
Kommunen	415	314	358
Länet	352	289	317
Riket	337	278	306

Figur 4.2.2. Sammanräknad förvärvsinkomst 2016 (20-64 år), SCB, Bild: Kommunfakta

Gränssnittet för de 10% med lägst inkomst i kommunen är 117 000 kr för kvinnor och 146 000 kr för män. De med de 10% högsta inkomsterna ligger på 522 000 kr (455 000 kr för kvinnor och 557 000 kronor för män).

Ojämlighet kan mätas med en s.k. Gini koefficient. Detta är en ekonomisk måttenhet som visar hur inkomsterna är fördelade. Gini koefficienten har ett värde mellan noll (0) och hundra procent (1). Ju lägre tal desto mer jämlikt fördelas löner, vinster, bidrag, och andra ersättningar. Ju högre tal desto mer ojämnt. Både Kiruna och Gällivare har en högre grad av ekonomisk jämlikhet än länet och riket.

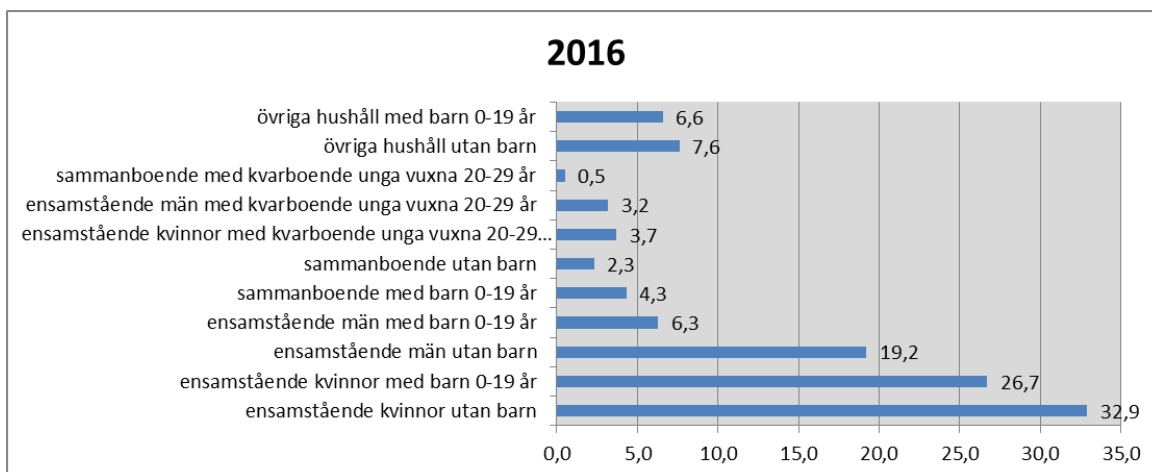
	Kvinnor			Män		
	P10	P90	Gini	P10	P90	Gini
Riket	76 233	452 179	0,347	82 463	580 713	0,360
NORRBOTTENS LÄN	104 736	422 561	0,295	107 748	530 802	0,303
Gällivare	117 336	455 445	0,283	146 172	556 656	0,268
Kiruna	114 228	448 092	0,275	140 856	569 085	0,271

Figur 4.2.3. Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun år 2016 för kvinnor och män 20- år och äldre som har varit folkbokförda i Sverige både 2016-01-01 och 2016-12-31. Bild: Gällivare kommun 2018-10-04

Kommunen har mycket låg arbetslöshet. År 2017 låg den totala arbetslösheten bland personer i åldern 16-65 år på 4,1 % för båda könen och den öppna på 2,3%. Ungdomsarbetslösheten (18-24 år) är 5,8% totalt och den öppna på 2,3%. Detta påverkar starkt människors situation på ett positivt sätt. Den goda arbetsmarknaden har skapat förutsättningar för nyanlända att få arbete snabbt. Gällivare utmärker sig nationellt som en av de kommuner som är bäst på att få nyanlända i arbete. Ingen statistik finns på andelen i sysselsättning på landsbygden.

Ekonomisk utsatthet

9,8% av Gällivares befolkning 20+ befinner sig i ekonomisk utsatthet att jämföra med Kiruna 9,5%. Båda våra kommuner ligger lägre än länet (12,5%) och riket (13,3%). Ensamstående kvinnor har de största andelarna i ekonomisk utsatthet. 33% av ensamstående kvinnor utan barn (främst äldre kvinnor) lever i ekonomisk utsatthet och 27% av ensamstående kvinnor med barn. 19% av ensamstående män utan barn lever i ekonomisk utsatthet. Se nedan.

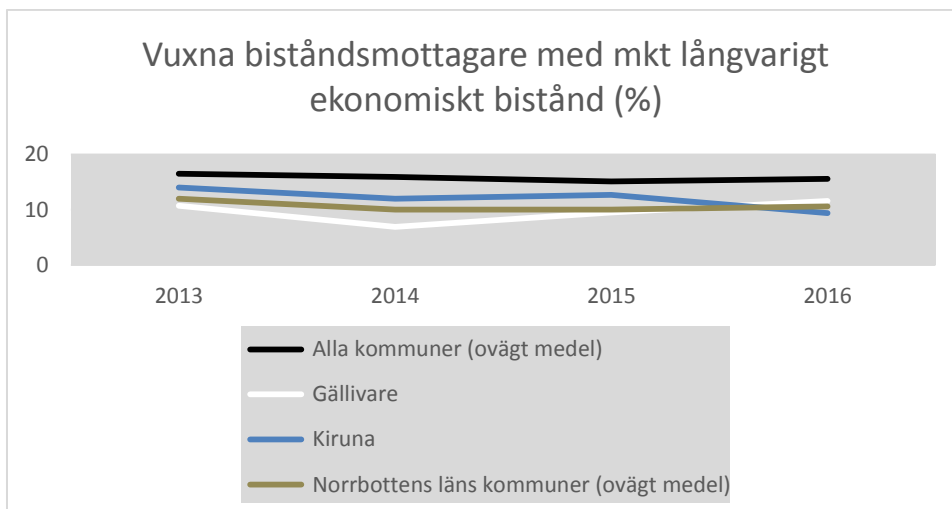
Figur 4.2.4. Andel personer i hushåll med inkomst mindre än 60 % av medianvärdet i Gällivare, 2016, SCB. Bild: Gällivare kommun

17% av 65+ år är ekonomiskt utsatta och 17% av gruppen nyanlända 20+. I länet och riket är andelen nyanlända i ekonomisk utsatthet högre medan Gällivare kommun har en högre andel äldre i ekonomisk utsatthet än länet men något färre än riket. Se kapitel Äldre.

Nationella studier visar att andelen personer i ekonomisk utsatthet har ökat bland personer med funktionsnedsättning bland annat på grund av att ersättningarna inte ökat i takt med prisutvecklingen. Någon lokal statistik finns inte att tillgå. Se Kapitel Funktionsnedsatta

Kommunen som organisation

Kommunen ger stöd till ekonomiskt utsatta. Den största andelen med ekonomiskt bistånd är ensamstående män utan barn (50%) följt av ensamstående kvinnor med/utan barn (41%). I antal är det 198 som fått ekonomiskt bistånd (2016) via kommunen av de ca 1 760 som befinner sig i ekonomisk utsatthet. Av de med ekonomiskt bistånd har 23 % erhållit ekonomiskt stöd under lång tid (10-12 månader), 12% har erhållit ekonomiskt stöd under mycket lång tid (över 2 år). Det är fler män än kvinnor som har långvarigt ekonomiskt stöd.

Figur 4.2.5. Vuxna biståndsmottagare med mkt långvarigt ekonomiskt bistånd (%), Kolada. Figur: Gällivare kommun. 2018-10-05.

Andelen unga (0-19 år) som lever i ekonomiskt utsatta hushåll är få. 2016 var det 2,9% att jmf med rikets 8,6% och länets 7,1%.

Yrken

Kommun och region samt gruvnäring utgör de dominerande arbetsplatserna. Könsegregationen är stor inom yrken såsom ex. undersköterskor, lärare, städare/servicepersonal, mekaniker/reparatörer och elektriker. Det råder brist på personal inom bl.a. vård och omsorg och utbildningssektorn. För att förbättra rekryteringsbasen och stärka förutsättningarna för nyanlända pågår en lokal utbildning i yrkessvenska riktad mot vård och omsorgsområdet. Se kapitel Nyanlända.

Personer som har en funktionsnedsättning arbetar i mindre utsträckning än den övriga befolkningen. I Gällivare har tillgängligheten på arbetsmarknaden förbättrats markant och fler funktionsnedsatta är i arbete än länet och riket.

		2014	2015	2016
Tillgänglighet arbetsmarknad - sammanlagt resultat andel %	Gällivare	4	27	40
	Kiruna	36	29	33
	Norrbottens läns kommuner	36	35	43
	Alla kommuner	32	32	35

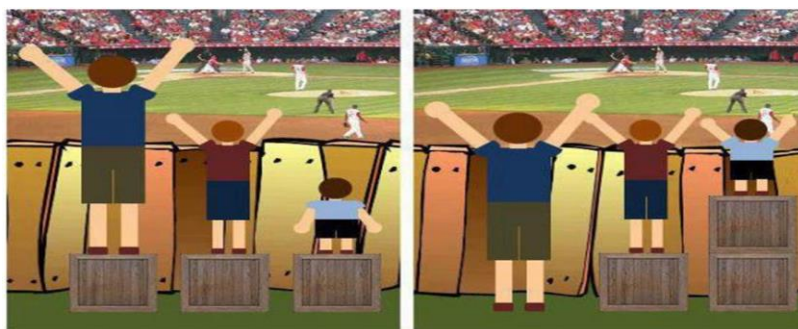
Figur: Myndigheten för delaktighets uppföljning avseende tillgänglighet arbetsmarknad 2014-2016.
Källa: Kolada

Det råder dock skillnader mellan personer med olika slags funktionsnedsättning. Andelen med hörselnedsättning som arbetar är betydligt högre jämfört med dem som har nedsatt rörelseförmåga visar nationella studier. Se kapitel Funktionsnedsatta.

På landsbygden, visar nationella studier, bedrivs företagande inom olika områden med en annan näringslivsstruktur än i tätort. Mindre företag köper oftare tjänster av varandra och har s.k. kombinationsverksamheter. Se kapitel Landsbygden.

4.3 Analys och utmaningar

Gällivare kommun har en relativt jämlik inkomstfördelning, låg arbetslöshet, få i ekonomisk utsatthet och i behov av ekonomiskt bistånd. De grupper som befinner sig i ekonomisk utsatthet tillhör främst grupperna ensamstående kvinnor med och utan barn samt ensamstående män utan barn. Fler av de äldre (65+) och nyanlända finns också representerade. Det gäller troligen också gruppen funktionsnedsatta men här finns inte lokal statistik att tillgå. Orättfärdiga skillnader ska motverkas. Generella insatser riktade till dessa grupper bör prioriteras.

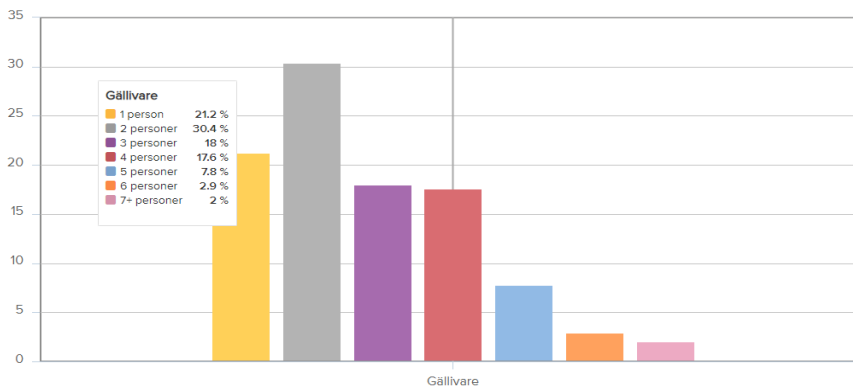
5. BOENDE

5.1 Inledning

Boendeplanering har stor betydelse för en hållbar samhällsutveckling med dess effekter på folkhälsa, trygghete, inkludering av olika samhällsgrupper etc. Tillgången till och inflytande över sitt boende, en rimlig boendekostnad, en tilltalande boendemiljö är centralt för människors välmående.

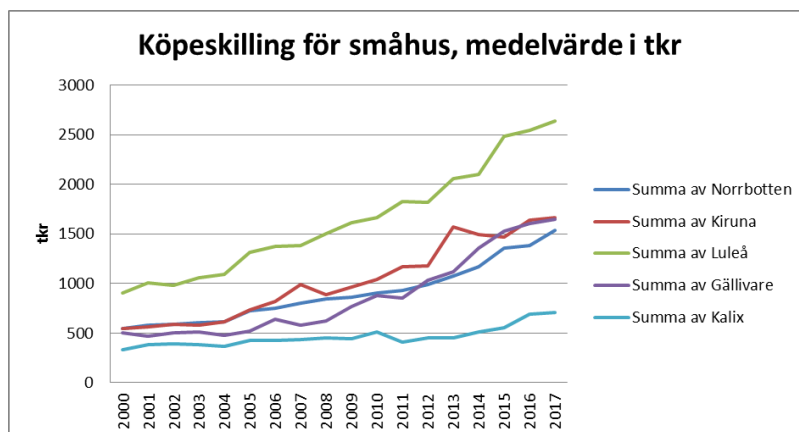
5.2. Nuläge

Top-bostäder har 4650 personer i bostadskö (juni 2018). Bostadskön ger en fingervisning på hur svårt det är att få hyra en lägenhet i Gällivare kommun. Vakansgraden, dvs. outhyrda lägenheter, inom TOP-bostäder är 0,54 % vilket motsvarar 10 lediga lägenheter (2017). Boverket rekommenderar en vakansgrad på 1-3 %. Kötiden i TOP-bostäders bestånd (ej nyproduktion) är 10-12 år. Hushållen i Gällivare kommun består till största delen av 1-2 personer vilket är lägre än genomsnittet för både landet och Norrbottens län.

Figur 5.2.1: Hushållsstorlek 2017 Gällivare kommun, 2017: Källa och bild: SCB

Priserna på bostäder i Gällivare kommun har ökat kraftigt sedan 2011. Prisuppgången på småhus är +62 procent på fem år.

Figur 5.2.2. Köpeskilling för småhus, medelvärde i tkr för Gällivare, Luleå och Kiruna. Källa: SCB. Figur: Gällivare kommun. 2018-06-07.

I och med samhällsomvandlingen så ska Malmberget avvecklas och nya bostäder erbjudas i kommunen. Avvecklingen av bostäder i Malmberget föregås inte av en utveckling av nya bostäder i samma takt. Detta är en huvudorsak till

kommunens bostadsbrist. Ersättningslägenheter med hyrestrappa (för boende i nybyggnation) är ett sätt att möta de låga hyror som många haft i Malmberget. Detta är fördelaktigt på kort sikt men konsekvensen på längre sikt är oklar. Bostadssituationen påverkar också förutsättningarna för inflytande över sitt framtida boende.

Infrastruktur

Bredbandsutbyggnaden och digitaliseringen är en viktig infrastruktursatsning för hela kommunen och speciellt för landsbygden. Samtidigt kräver digitalisering stöd till grupper utan tillräckliga internetkunskaper. I Gällivare kommun bosätts främst personer från Syrien, Eritrea, Afghanistan och Somalia.

Internetanvändningen är mycket begränsad i flera av dessa länder. Eritrea och Somalia har en internetanvändning under 2%, Afghanistan 8,3% och Syrien 30%. Det finns en risk för ett digitalt utanförskap kopplat till detta men också till ålder, utbildning och inkomst. Barriärer kan finnas i form av bristande kunskap, förmåga, motivation, tillgång samt hårdvara.

Även kollektivtrafiken är central för att möjliggöra människors rörelse. Särskilt viktigt är detta för ekonomiskt utsatta grupper samt grupper utan tillgång till bil men också som ett viktigt sätt att stimulera till miljöhänsyn för alla grupper i Gällivare kommun. Se Kapitel Landsbygden och Nyanlända.

Samhällsgrupper

Alla påverkas av begränsningarna i bostadsmarknaden. Bosättningen av nyanlända har i huvudsak skett genom placeringar i tillfälliga slussboenden eller i bostäder med rivningskontrakt. Ensamkommande barn/unga bor på stödboenden med begränsad boendekontakt med lokala ungdomar. Se Kapitel Nyanlända.

TOP bostäder tillhandahåller handikappanpassade lägenheter och har en förtur för utsatta grupper i samhället. Kommunen anpassar bostäder efter behov och tillhandahåller särskilt anpassade boendeformer. Se Kapitel Funktionsnedsatta.

På landsbygden råder också utmaningar avseende tillgång till bostäder. Många äldre bor kvar i hus utan förutsättningar till annat boende. Permanenta bostäder används som fritidshus någon gång om året och hus står och förfaller. Detta minskar byarnas attraktivitet. Se Kapitel Landsbygden.

5.3 Analys och utmaningar

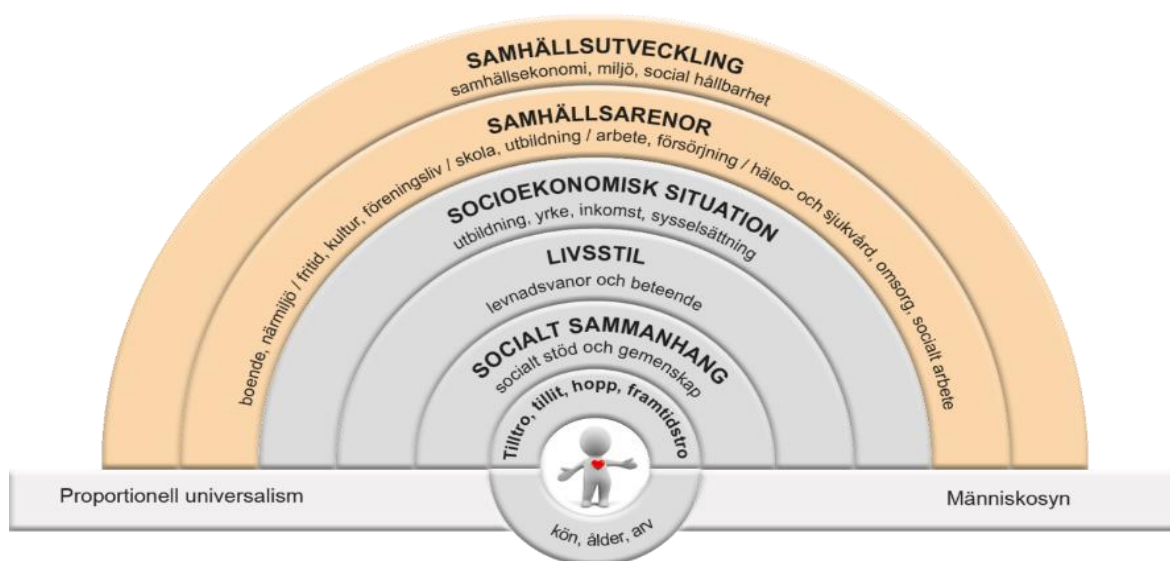
Boendesituation fortsätter att vara ansträngd. Ett huvudskäl är den pågående samhällsomvandlingen där avveckling av bostäder inte föregås av utveckling av nya bostäder i samma takt. Tillgång till attraktiva boendeformer och förmåga till inflytande över sitt boende är viktigt. Trygga bostadsområden med blandade boendeformer där personer med olika socio-ekonomiska förutsättningar och bakgrund kan bo och mötas är viktigt i framväxten av ett socialt hållbart samhälle. Hyreskostnaderna i nybyggnationer kan, när hyrestrappan nått sin höjd, påverka boendes förutsättningar att bo kvar. Ökad rörlighet mellan boendeformer är viktigt.

Digitaliseringens roll för samhällsutvecklingen är central för att skapa bättre förutsättningar för alla att kunna bo och leva i hela Gällivare kommun. Vissa grupper har sämre förutsättningar att använda internet med risk för utanförskap. Deras behov behöver mötas.

6. FOLKHÄLSA

6.1 Inledning

Människors hälsa är en grundförutsättning för ett socialt hållbart samhälle och blir tillika också ett resultat av en socialt hållbar utveckling. Vårt välmående bestäms av många olika faktorer. Allt från vår miljö och nationella lagar som styr till var och hur vi bor, vår tillgång till service, utbildningslängd, tillgång till sysselsättning/arbete och inkomst, våra levnadsvanor, vår känsla av sammanhang, av trygghet och tillit till andra och vår framtidstro. Dessa aspekter är politiskt påverkbara. Även vår ålder, vårt arv och vårt kön påverkar våra förutsättningar till en god hälsa.

Figur 6.1.1. Östgötamodellen för jämlik hälsa – ett samspel mellan individ, miljö och samhälle. Bild: Framtagen av Jolanda van Vliet och Margareta Kristenson, 2014; baserad på hälsans bestämningsfaktorer av Dahlgren och Whitehead, 1991

Nationella målområden för att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa är barns livsvillkor, utbildning/kompetens, arbete, inkomster, boende, delaktighet och inflytande samt levnadsvanor. Norrbottens målområden för att uppnå en förbättrad och mer jämlik och jämställd hälsa är utbildning/kompetens, levnadsvanor och normer/värderingar. Gällivare kommun har 2018 beslutat arbeta i enlighet med intentionerna i den regionala folkhälsostategin.

Skillnader i hälsa finns mellan olika grupper. På kommunnivå har Gällivare som bäst statistisk uppdelning på kön och ibland på ålder. Viss upprepning kan därför ske i dessa kapitel. Nationella och regionala studier visar skillnader i hälsa för olika samhällsgrupper; kortutbildade, socio-ekonomiskt utsatta, funktionsnedsatta, nyanlända etc. För mer information om hälsan i kommunens prioriterade grupper, se kapitel Funktionsnedsatta, Nyanlända m.fl.

4.2. Nuläge

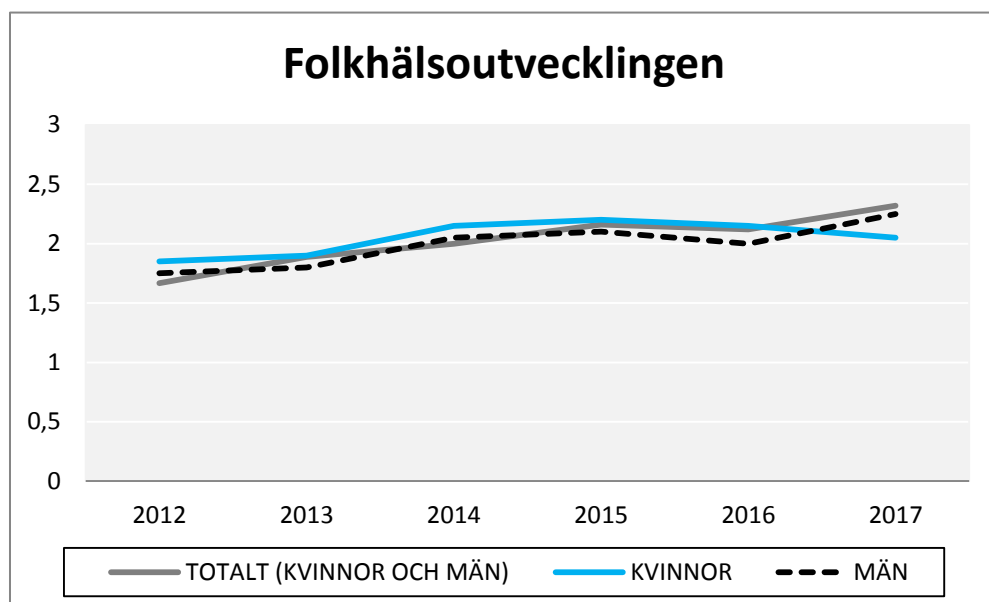
Gällivare kommun har relativt goda förutsättningar för en bra och jämlik hälsa enligt ett nytt s.k. Care Need Index. I Norrbotten ligger Kiruna, Piteå och Gällivare bland de 25% kommuner med lägst risk för ohälsa i förhållande till riket i genomsnitt. Måttet, som framtagits av SCB, baseras på andelen ensamstående

65+, utlandsfödda, arbetslösa, kortutbildade, ensamstående föräldrar, nyinflyttade, kortutbildade och andelen barn under 5 år. Ett värde över 1 innebär högre risk för ohälsa än i riket i stort och ett värde under 1, lägre risk.

		2017
Care Need Index (CNI), index	▶ Alla kommuner (ovägt medel)	1.01
	Gällivare	0.91
	Kiruna	0.80
	▶ Norrbottens läns kommuner (ovägt medel)	0.98

Figur 6.2.1 Care Need Index, 2018-08-02. Källa: Kolada

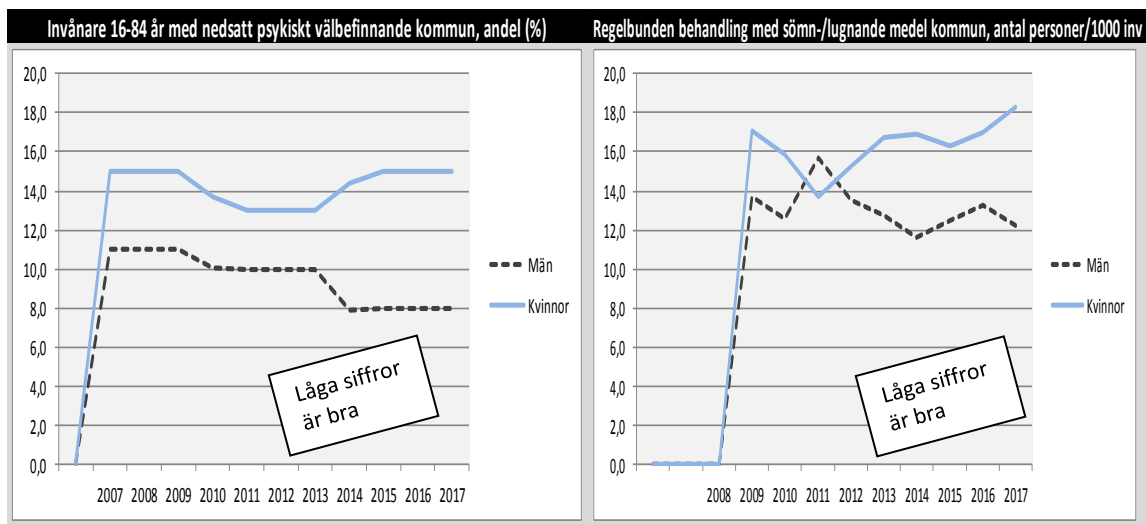
På ett övergripande plan har folkhälsan ökat men utvecklingen mellan könen divergerar. Mäns hälsa fortsätter att förbättras medan kvinnornas hälsa har försämrats något.

Figur 6.2.2 Folkhälsoutvecklingen i Gällivare kommun 2018-12-21. Källa: Kolada. Bild: Gällivare kommun

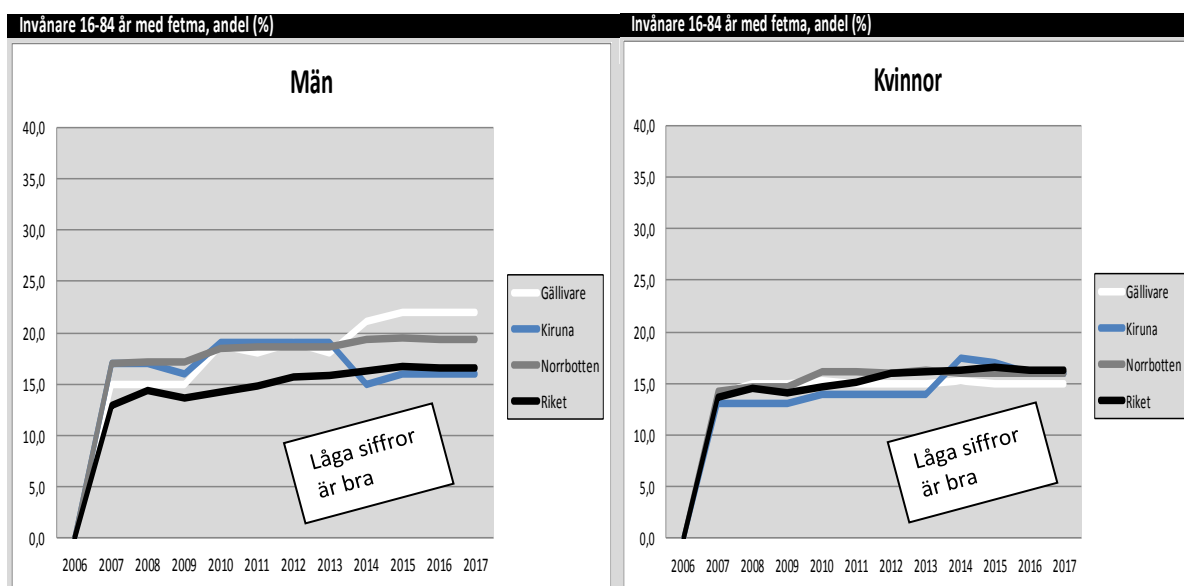
Trots kommunens goda förutsättningar har andelen som själv skattar sitt hälsotillstånd som gott sjunkit från 68% (2014) till 65% (2018). Det råder ingen skillnad mellan män och kvinnor. Detta är lägre än länet (67%) och riket (71%).

Kommunens män och kvinnor är generellt trygga och har en, i förhållande till riket, bättre psykisk hälsa men andelen kvinnor med nedsatt psykiskt välbefinnande har ökat de senaste åren liksom andelen med regelbunden behandling av sömn-/lugnande medel och riskbruk alkohol. Äldre kvinnor känner sig ensamma och unga flickor upplever otrygghet i skolan. Männen uppvisar en motsatt, d.v.s. positiv, trend inom samtliga av dessa tre områden (psykiskt välbefinnande, sömn/lugnande medel samt riskbruk alkohol).

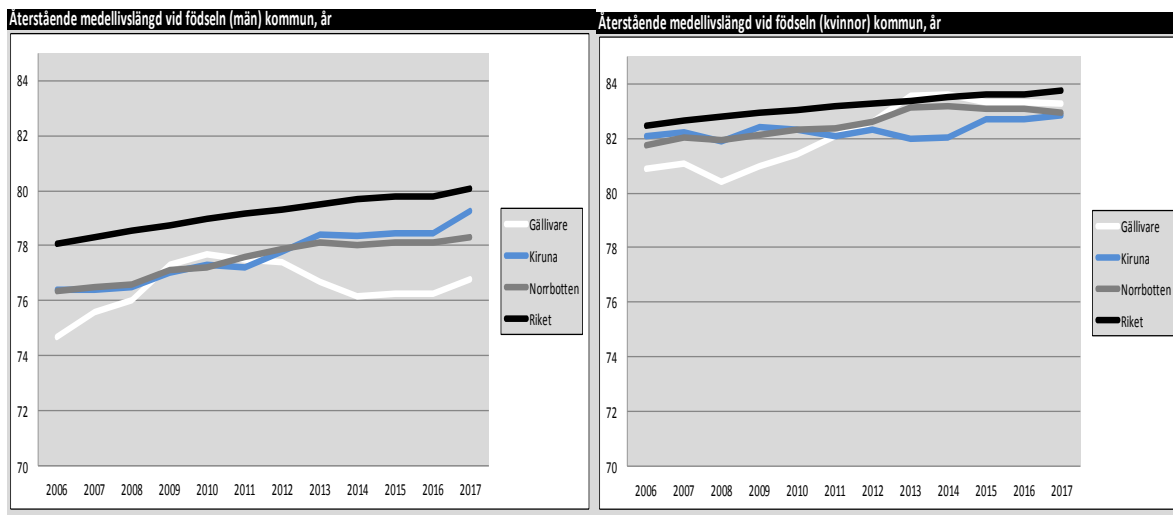
Figur 6.2.3. Öppna Jämförelser, senaste mätvärden uppdelat på kön, Gällivare kommun, Kiruna, Norrbotten och riket. Bild: Gällivare kommun

Kommunen uppvisar indikatorer på stillasittande och osunda kostvanor, övervikt och fetma har, under flera år, varit ett växande problem. I Gällivare så är det män som uppvisar sämst resultat. 74% av kommunens män har övervikt eller fetma. 33% av männen (16-64 år) har fetma att jmf med 16% av kommunens kvinnor, 19% av länets män och 16% av rikets män (2018). Gällivare har också en hög andel med hjärtinfarkter.

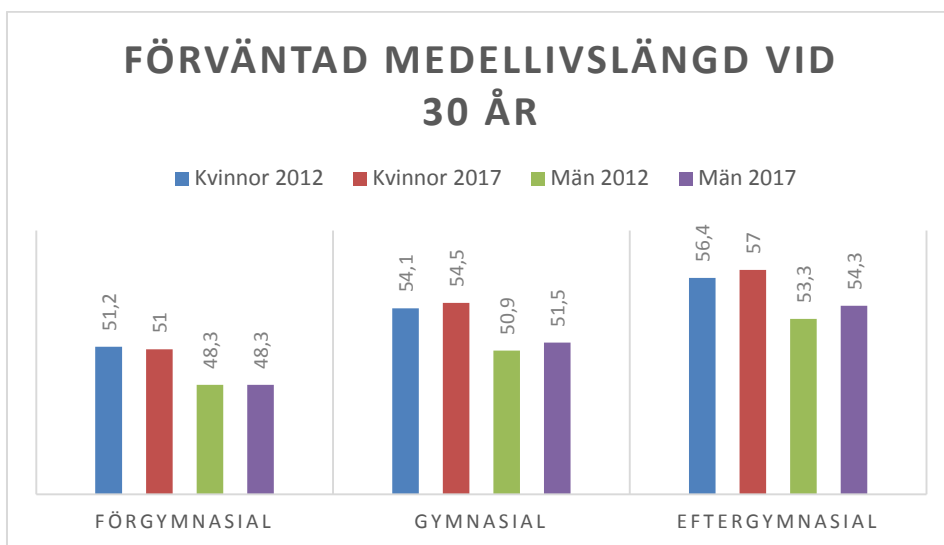
Figur 6.2.4. Öppna Jämförelser, senaste mätvärden för Gällivare kommun, Kiruna, Norrbotten och riket. Bild: Gällivare kommun 2018-06-15

Männen i Gällivare kommun lever sju år kortare än kvinnorna, två år kortare än Kirunas och länets män och drygt tre år kortare än rikets män. En svagt positiv trend noteras med en ökning till 76,8 år (2017). Kvinnors medellivslängd minskade marginellt och ligger på 83,3 år (2017).

Figur 6.2.3. Förväntad medellivslängd vid 30 år (födda i Sverige), SCB. Bild: Gällivare kommun 2018-10-09

Enligt nationella studier finns de största skillnaderna i livslängd efter utbildningsnivå, vilket gäller för både kvinnor och män. Medellivslängden har ökat mest för gruppen med lång (eftergymnasial) utbildning och minst för de med kort (förgymnasial) utbildning. Skillnaderna/klyftan mellan utbildningsgrupperna ökar.

Figur 6.2.4. Förväntad medellivslängd vid 30 år (födda i Sverige), SCB. Bild: Gällivare kommun 2018-10-09

Undersökningar visar också att livslängden påverkas av det sociala sammanhang man lever i. Utöver utbildningslängd lyfts levnadsomständigheterna. Ensamstående har generellt kortare levnadslängd än sammanboende. Män påverkas mer av detta än kvinnor och män lever generellt kortare än kvinnor.

Antalet anmälda våldsbrott har minskat markant fram till 2015 då 1449 anmälda brott registrerades. En ökning har skett till 1835 (2017). Kiruna uppvisar en liknande trend men har fler anmälda brott/invånare än Gällivare. Andelen anmälda brott av typen tillgrepp/skadegörelse har minskat till de lägsta nivåerna på fem år. Anmälda våldsbrott i nära relation har också minskat. Se Kapitel Kön. Andelen ungdomsbrott (15-17 år) har, som våldsbrotten, minskat fram till 2015. År 2015 lagfördes i Gällivare 9/1000 invånare och år 2016 var siffran 25/1000 invånare vilket är något högre andel än jmf enheter.

Alkohol- och narkotikabruk är ofta kopplat till våldsbrott, kriminalitet och ungdomsproblem. Attityderna bland ungdomar till droger har liberaliserats och kunskaperna om cannabis har sjunkit men detta har inte föranlett ökat narkotikabruk. En polarisering avseende alkoholbruket på gymnasiet noterades i en länsövergripande undersökning 2016. Andelen som dricker alkohol har sjunkit men de som dricker alkohol gör det ofta och mycket. Elva % av pojkarna på Gymnasiets åk 1 hade testat anabola steroider (2016) enligt skolsköterskornas rapporter. Detta är markant högre Norrbotten generellt där andelen uppgår till två %. 2017 års siffror finns ännu inte tillgängliga kommunuppdelat.

Samhällsgrupper

Nationella och numera också regionala studier visar att det finns skillnader mellan olika grupper och att hälsan är ojämnt fördelad. Vissa grupper är mer utsatta och har en sämre hälsa bl.a. de med svag socio-ekonomisk ställning, kort utbildning, funktionsnedsatta, etniska minoriteter, hbtq personer. Unga kvinnor, funktionsnedsatta, homo-/bisexuella, kvinnor med otrygg ekonomi eller med utländsk bakgrund är också särskilt utsatta för psykisk ohälsa.

Undersökningar av den faktiska hälsan (inte den självskattade) visar att kvinnor med utländsk bakgrund har en betydligt sämre hälsa än såväl svenskfödda kvinnor och män som utlandsfödda män. Bäst hälsa har svenskfödda män.

Figur 6.2.5 Hälsotillstånd, fysiska och psykiska besvär utländsk/svensk bakgrund och kön i Sverige. 2016-2017. Källa: SCB. 2018-10-05. Figur: Gve kommun

Hälsan eller ohälsan hos nyanlända är knutet till både upplevelser i samband med flykt men också till hur den första tiden i detta nya land utspelar sig. Den psykiska ohälsan upplevs, enligt nationell studie, ofta av de nyanlända som ett större problem än den fysiska. Se kapitel Nyanlända.

En sammanställning genomförd av Folkhälsomyndigheten 2010 visar att diskriminering, utanförskap och arbetslöshet är en utmaning för de flesta nationella minoriteter och påverkar deras hälsa negativt. Renskötande samers psykiska ohälsa och romers psykiska och fysiska ohälsa lyfts särskilt. Generellt noteras också ett lågt förtroende för offentliga institutioner. Se kapitel nationella minoriteter

Personer med funktionsnedsättning i Sverige har generellt sämre levnadsvillkor än befolkningen i övrigt. De upplever i betydligt mindre utsträckning sin hälsa som god och det är vanligare med stillasittande fritid, fetma, daglig rökning och låg konsumtion av frukt och grönt. Nationella studier visar också att personer med funktionsnedsättning inte lika ofta söker vård för sina besvär som övriga befolkningen. Se kapitel Funktionsnedsatta

6.3 Analys och utmaningar

Kommunen behöver arbeta för att behålla det relativt ekonomiskt jämlika, trygga och tillitsfulla samhälle som finns och arbeta för att förbättra grundorsakerna till områden med sämre resultat eller en negativ utveckling. En socialt hållbar planering och genomförande handlar om att tillse ett hälsofrämjande perspektiv från ax till limpa.

För barnens hälsa och utveckling spelar familjen, förskola och skola en central roll. Ett heltäckande föräldrastöd behövs. Barns utbildningslängd har visat sig centralt för förutsättningar till en god och jämlik hälsa. Utmaningarna i utbildningssektorn är därför central för folkhälsan. Ett livslångt lärande är också viktigt för vuxnas möjligheter till fortbildning.

Sysselsättningsgraden är hög i Gällivare med goda försörjningsmöjligheter. Samtidigt finns det grupper i ekonomisk utsatthet eller i utanförskap. Insatser behöver rikas för att nå dessa grupper. Kunskap om situationen hos grupperna funktionsnedsatta, nyanlända och nationella minoriteter i Gällivare behöver öka. Ett arbete kring normer och demokratiska värderingar är prioriterat regionalt och viktigt också för Gällivare kommun.

Mäns hälsa har förbättrats medan kvinnors hälsa har försämrats. Flickors och kvinnors psykiska ohälsa ökar och yngre flickor uttrycker otrygghet i skolan. En hög andel kvinnor har sjukpenning. Äldre kvinnor uttrycker i högre grad en känsla av ensamhet vilket behöver adresseras. Fysisk aktivitet och goda kostvanor är viktigt för alla men speciellt för kommunens män. Andelen män med övervikt och fetma är hög och deras livslängd är fortsatt relativt kort. Attraktiva, tillgängliga och integrerade boendemiljöer, rekreationsområden och mötesplatser är viktiga.

7. FRITID och KULTUR

7.1. Inledning

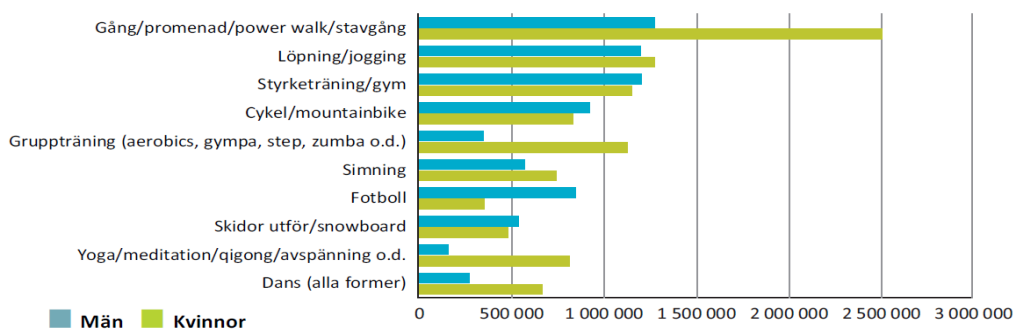
Kultur och fritid är viktiga inslag för människors välbefinnande, trivsel, trygghet och samhörighet. Kultur beskrivs ofta som själens odling. Den innefattar yttringar knutna till människors sätt att leva, tänka, vara och verka i en viss tid på en viss plats. Till kultur hör bl.a. litteratur, konst, dans, musik och teater. Både kultur och fritid betyder olika för olika personer. Fritid kommer här att främst beröra aspekter som är knutna till det kommunala området som idrott, motion och friluftsliv. Inom dessa områden kan olika människor/grupper mötas bortom ord.

7.2. Nuläge

Fritid

Nationella undersökningar visar att utomhusmiljöer och gym är de vanligaste miljöerna för utövande av fritidsverksamhet. Hinder för utövande är främst tids- och motivationsbrist. Den idrott som nationellt ökar mest är gymnastik för båda könen (i vilket parkour ingår) samt kampsporter bland flickor. De motionsaktiviteter som är vanligast i Sverige är promenade, löpning och styrketräning. Även cykel, gruppträning och yoga är populärt.

De tio populäraste idrotts- och motionsaktiviteterna* hos befolkningen (6–80 år) sett till antal utövare år 2016

* Aktivitet som utövas regelbundet. En person kan förekomma i flera aktiviteter. Avrundat till närmaste tusental.
Källa: RF/SCB (skattade värden)

Bild 5.2.1. Från GPF 2019. RF/SCB:s En person kan förekomma i flera aktiviteter.

Vidare visar nationella studier att barn med utländsk härkomst, med ensamstående föräldrar eller föräldrar med kort utbildning samt barn med funktionsnedsättning idrottar i betydligt lägre grad än andra barn.

Besöksantalet på Gällivare kommuns tre simhallar har totalt sett legat relativt konstant på drygt 100 000 besökare/år. Ca 90% av männen och kvinnorna använder aldrig eller sällan isbanorna i kommunen. Nöjdheten med skidspåren är god bland medborgarna men ca 70% (ingen skillnad mellan könen) nyttjar inte skidspåren alls eller endast några gånger per säsong. Sommartid används spåren mer frekvent för promenader och löpning. Ca 70% av befolkningen nyttjar inte skoterlederna alls eller mycket lite men här noteras att något fler kvinnor inte nyttjar skoterlederna.

Friluftsliv handlar om fysisk aktivitet i natur- och kulturlandskap. Åtgärder i Nuolajärvi och Sandviken har genomförts för att skapa tätortsnära rekreationsområden för friluftsliv.

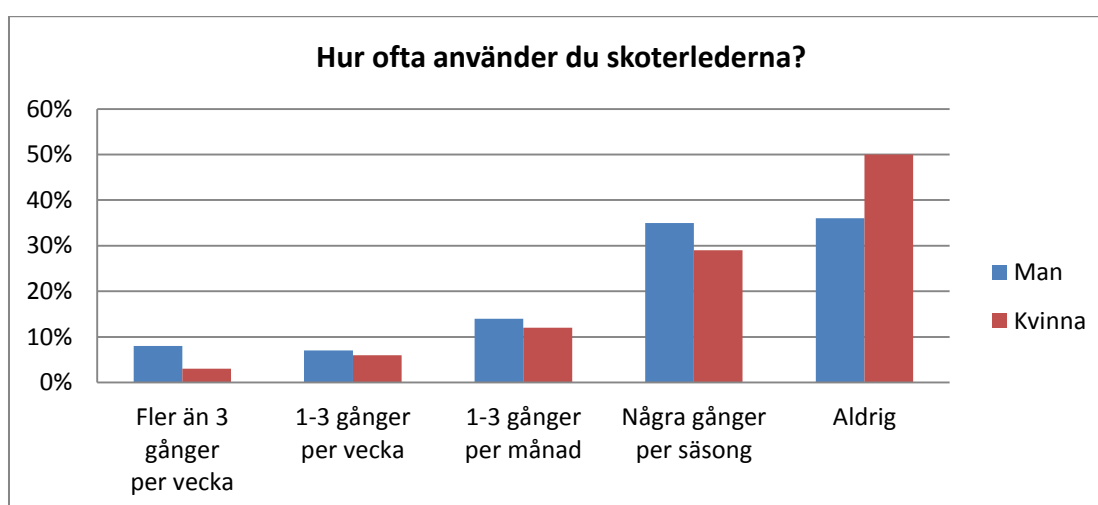
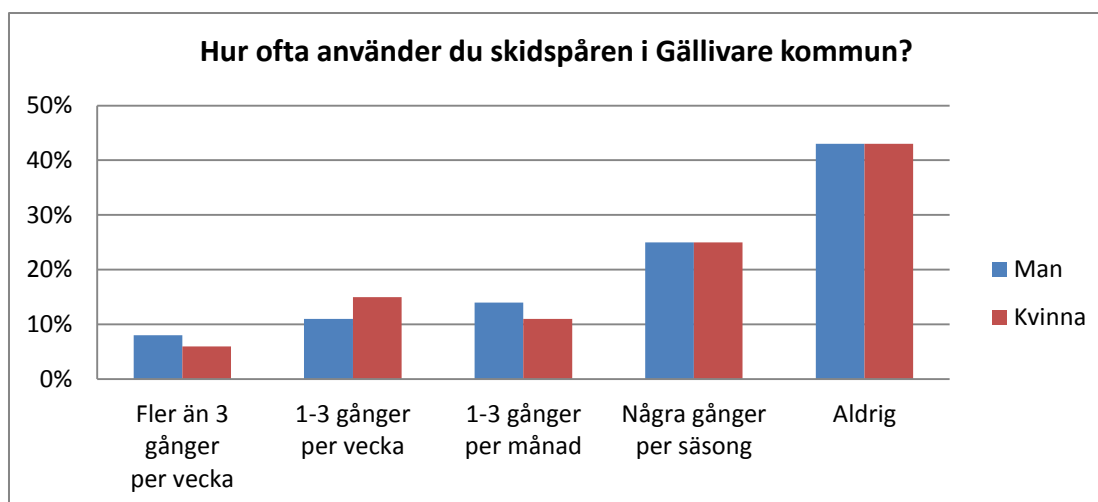

Bild 7.2.2. Från GPF 2019. SCB:s medborgarundersökning 2017. Bild: Gällivare kommun

En lokal undersökning pågår om barn och ungas fritidsvanor. Resultatet som färdigställs i början av 2019 blir en viktig kunskapskälla.

Kultur

De nationella och regionala målen för kulturpolitiken har inspirerat till lokala mål utifrån kommunens vision, värdegrund och förutsättningar. Gällivare kommuns kulturpolitiska mål är att:

1. Kulturen ska vara en motor och pådrivare i kommunens utveckling och ges möjligheter att spela en viktig roll för tillväxten och för Gällivare som en attraktiv kommun

Samhällsomvandlingen och skolstrukturförändringen ger olika aktörer och föreningar inom kulturområdet nya möjligheter att på ett effektivt och rationellt sätt bidra till samhällsutvecklingen i ett vidare perspektiv, både genom tillgång till nya fysiska och virtuella miljöer samt genom kunskapsöverföring och källkritisk granskning.

2. Barn och ungdomars rätt till kultur ska särskilt prioriteras

Barn och unga ska ges ökad delaktighet i kulturlivet och möjligheter att påverka kulturutbudet i Gällivare kommun, både inom utbildningsväsendet och på fritiden. Genom estetiska lärprocesser utvecklas nyfikenhet och kreativitet.

3. Kultur ska utveckla integration, tillgänglighet och delaktighet i hela Gällivare kommun för att stärka invånarnas hälsa

Alla ska ges möjlighet att delta i kulturaktiviteter utifrån sina individuella förutsättningar och preferenser. Tillfällen att konsumera men också att få utlopp för att producera kultur ska finnas såväl i tätort som på landsbygd.

4. De nationella minoriteternas kulturarv ska vara en del i formandet av det nya Gällivare Som förvaltningskommun för samiska, finska och meänkieli ska Gällivare kommun tillvarata och utveckla kunskapen om minoritetsgruppernas språk- och kulturarv.

Kulturverksamheten består av fem verksamheter; bibliotek, museum, bildarkiv kulturskolan och s.k. allmän kultur.

Biblioteket består av huvudbiblioteket i Gällivare, en filial i Malmberget och en bokbuss som betjänar landsbygden. Årligen besöker närmare 40 000 biblioteken/bussen. Barn och ungdomar står för 50% av alla utlån.

Utlåningsstatistik:	Totalt	Varav barn/unga
Gällivare Bibiliotek	69 239	39 306
Malmbergets bibl	8 611	3 896
Bokbussen	24 493	12 111

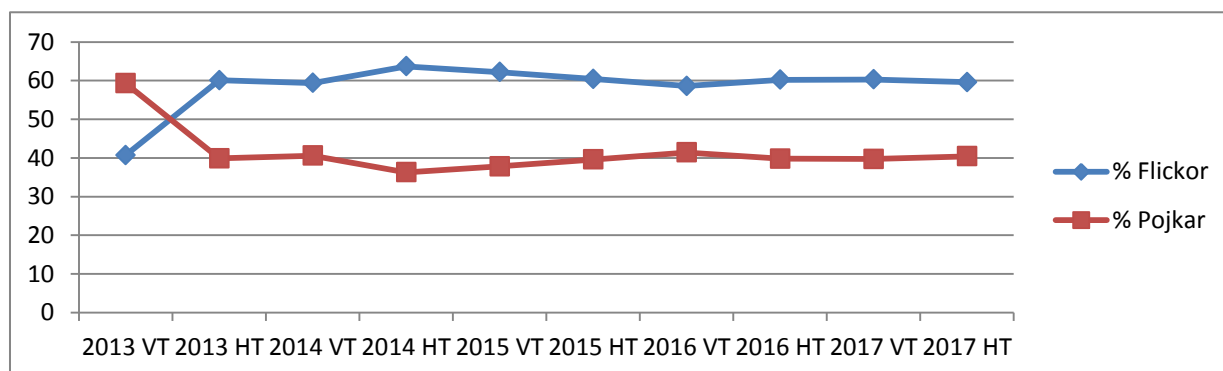
Museet har närmare 25 000 besök årligen. Det finns ingen könsuppdelad statistik men andelen kvinnor bedöms vara dominerande. Museet beaktar kvalitet, mångfald och kunskap. Bildarkivet ansvarar för kommunens bilddatabas.

Via Kulturskolan möts ca 600 elever varje vecka i olika aktiviteter (musik, dans, drama) både enskilt och i grupp. I den frivilliga verksamheten är det fler flickor än pojkar som deltar (65%/35%). Byakult är ett landsbygdsprojekt med kultur som mittpunkt som innefattar alla åldrar. Totalt deltar 250 personer.

Allmän kultur innefattar exempelvis tre stora årliga arrangemang; Polarvinternatten, Skoj på stan och Kulturfestivalen. Dessa arrangemang samlar totalt ca 6000 besökare. Ett 50 tal föreställningar görs också för förskola, grundskola och gymnasium under ett läsår. Aktiviteter till skolorna fördelas rättvist med målsättningen att alla ska nås av minst en föreställning.

Föreningslivet

Mellan 30-40 föreningar beviljas stöd årligen för fritidsverksamhet för barn och ungdomar i åldrarna 7-20 år. I Gällivare kommun är andelen flickor som deltar i aktiviteter större än andelen pojkar. Detta skiljer sig i förhållande till riket där det vanligaste är att andelen pojkar är större.

Figur 7.2.3. GPF 2019. Fördelning av aktivitetstillfällen i Gällivare kommun 2013-2017. Uppdelat på kön. Bild: Gällivare kommun.

Gällivare har ett 30 tal aktiva kulturföreningar samt studieförbund med kulturaktiviteter. Samverkan sker regelbundet för att utveckla kommunens kulturverksamhet. Föreningar och studieförbund kan ansöka om årliga verksamhetsstöd och för tillfälliga aktiviteter.

Önskemål om fler aktiviteter för barn (både där barn deltar och där barn är konsumenter) framförs ofta. I medborgarundersökningen framkommer att 18-45 åringarna tycker att tillgången på kulturutbud är lågt. 15% av samtliga svarande har ingen uppfattning om kulturutbudet.

Samhällsgrupper

Den 1 januari 2019 träder ändringar i kraft i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk i kraft. Ändringarna förstärker rättigheterna för urfolket samer och de övriga nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar, och tornedalingar samt minoritetsspråken jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Gällivare kommun är förvaltningskommun för minoritetsspråken samiska, meänkieli och finska och har därmed en ett förstärkt ansvar att skydda dessa språk. Minoriteterna utgör en målgrupp i kommunens kulturverksamhet.

7.3. Analys och utmaningar

Fördelningen av aktivitetstillfällen hos kommunens föreningar (som får bidrag för sin fritidsverksamhet) är färre för pojkar än flickor. Det är viktigt att se över hur pojkar i större utsträckning kan attraheras. Här kan den pågående undersökningen av 7-17 åringars fritidsintressen utgöra ett viktigt underlag. Nyttjandet av kommunens fritidsanläggningar är i flera fall begränsat. Attraktiva och ändamålsenliga aktiviteter på anläggningar och "ute i det fria" behövs.

Tillgången på kulturaktiviteter för barn (både där barn deltar och där barn är konsumenter) och för gruppen 18-45 år (utifrån medborgarenkäten) är särskilt viktiga för att bidra till ett attraktivt samhälle.

Multiaktivitetshusets aktiviteter behöver vara åtkomliga och attraktiva för alla att använda och hyresnivåerna vara möjliga för många olika aktörer att klara av. Ett långsiktigt arbete för högt medskapandet hos alla intressenter är viktigt i syfte att skapa bästa möjliga förutsättningar för liv i huset.

Det kommunala museets roll kan utvecklas; både i relation till gruvnäringen och i dess roll som utbildare.

DEL 2

8. KÖN

8.1 Inledning

Kön står för den biologiska uppdelningen i två kategorier: kvinnor och män. Det finns dock också människor som inte faller inom dessa kategorier. Genus står för de normer, föreställningar, uttryck och egenskaper som ett samhälle tillskriver könen. Genus kan också användas för att förklara strukturer och analysera maktrelationer mellan könen. Varken kvinnor eller män är homogena grupper av människor. Etnicitet/hudfärg, generation, kön/genus, klass, sexuell orientering och funktionalitet samspejar, påverkar och förstärker varandra.

Alla former av ojämlikhet utgör ett hinder för utveckling. Jämställdhet som innebär jämlikhet mellan könen är det område som inkluderar alla människor. Jämställdhet handlar både om att *kvantitativt* uppnå en jämn fördelning av kvinnor och män och att *kvalitativt*, vidta åtgärder för att förändra maktförhållanden mellan könen. En jämn könsfördelning anses råda då andelen kvinnor respektive män i en grupp är 40/60 % eller jämnare. I det kvalitativa jämställdhetsarbetet står kvinnors och mäns villkor i fokus. Det handlar om att uppmärksamma attityder, normer, värderingar och ideal som påverkar kvinnors och mäns möjlighet till påverkan.

Med utgångspunkt från FNs Deklaration för de mänskliga rättigheterna (1948) har nio kärnkonventioner framtagits. Konventionen mot kvinnors diskriminering är en. Agenda 2030 för en hållbar värld har ett mål kring Jämställdhet (Mål 5). Den europeiska deklARATIONEN för jämställdhetsintegrering i styrning och ledning har bl.a. SKL, Kommunförbundet Norrbotten och Gällivare kommun ställt sig bakom. Denna lyfter vikten av ett systematiskt jämställdhetsarbete där perspektivet integreras på alla områden och nivåer. Det handlar om att synliggöra kvinnor och män genom bl.a. könsuppdelad statistik och att analyser har ett genusperspektiv. I länet har en regional strategi framtagits som prioriterar tre områden; utbildning, hälsa och våld mot kvinnor.

8.2. Nuläge

Gällivare kommun arbetar för att vara jämställdhetsintegrerad. Därför är all statistik i detta dokument olik könsuppdelad så långt det är möjligt. Detta kapitel kompletteras därför i flera fall av övriga kapitel.

Utbildning

SKL konstaterar att förskola och skola har en viktig uppgift när det gäller att utmana stereotypa könsnormer. Pojkar får bättre betyg om skolan aktivt arbetar för att ändra manlighetsnormer och skolan blir en tryggare miljö för både flickor

och pojkar.

Pojkarna i Gällivare har svårare att klara grundskolan. Flickorna däremot har svårare att klara gymnasiet inom utsatt tid. Se Kapitel Barn och Ungdomar.

Fler kvinnor i Gällivare har lång utbildning (33%) medan en relativt låg andel av Gällivares män (17%) har lång, d.v.s. eftergymnasial utbildning. Utbildningslängden har visat sig påverka livslängden. Trenden är att skillnaderna i medellivslängd mellan grupper med olika utbildningsnivå fortsätter att öka där personer med lång utbildning lever allt längre medan medellivslängden för personer med kort utbildning stagnerat.

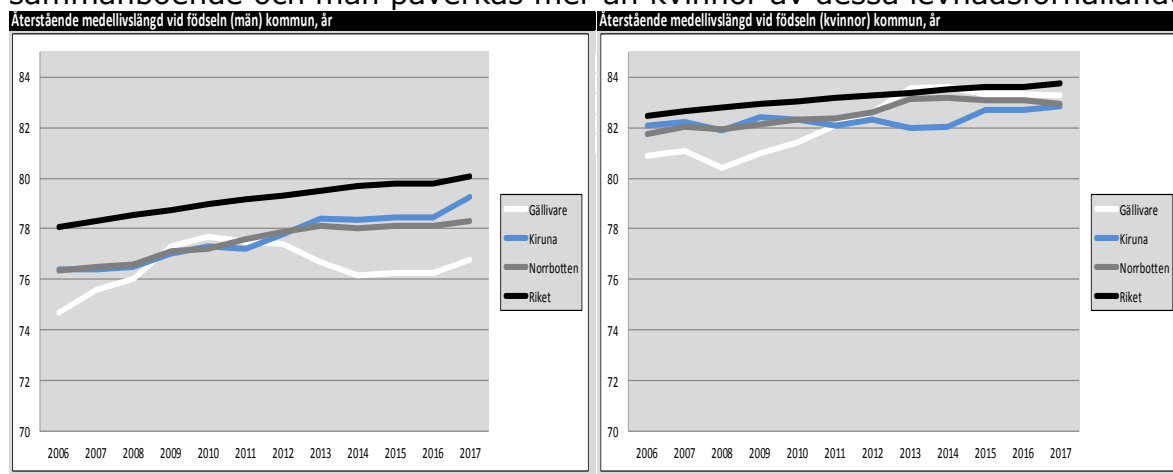
Hälsa

På ett övergripande plan har folkhälsan ökat men utvecklingen mellan könen divergerar. Männens hälsa fortsätter att förbättras medan kvinnornas hälsa har försämrats något. Se Kapitel Folkhälsa.

Enligt nationella studier är det färre funktionsnedsatta som skattar sin hälsa som god än övriga befolkningen och en lägre andel av kvinnorna med funktionsnedsättning än männen.

Vad gäller den faktiska hälsan (inte den självskattade) så visar en nationell studie liknande skillnader mellan personer med svensk respektive utländsk bakgrund. Kvinnor med utländsk bakgrund har en betydligt sämre hälsa än såväl svenskfödda kvinnor och män och utlandsfödda män. Bäst hälsa har svenskfödda män. Någon lokal statistik finns inte att tillgå.

Män lever i genomsnitt sju år kortare än kvinnorna i kommunen. De lever två år kortare än män i Kiruna och länet och drygt 3 år kortare än rikets män. En svagt positiv trend noteras med en ökning till 76,8 år (2017). Kvinnors medellivslängd minskade marginellt och ligger på 83,3 år (2017). Även levnadsförhållanden påverkar livslängden. Ensamstående har generellt kortare levnadslängd än sammanboende och män påverkas mer än kvinnor av dessa levnadsförhållanden.

Figur 8.2.4. Förväntad medellivslängd vid 30 år (födda i Sverige), SCB. Bild: Gällivare kommun 2018-10-09

En relativt stor del av äldre kvinnor med hemtjänst upplever sig ensamma. De är mindre nöjda med hemtjänstservicen än män och mer nöjda med särskilda boenden än män.

Föräldrapenning

I Gällivare kommun liksom i länet tar kvinnor ut 71% av föräldrapenningdagarna och männen 29% (2017). En mer jämlik fördelning har skett sedan 2013 då kvinnorna tog ut 75% av dagarna. Andel föräldrar i Norrbotten som delat lika (40/60) på föräldrapenningen när barnet fyllt 2 år uppgår i Norrbotten till 13,2%.

Våld mot kvinnor

Våldsbrotten i nära relation har minskat från 42 st (2012) till 12 st (2017) – varav 10 kvinnor och 2 män. Socialförvaltningen hade 2017 åtta ärenden av vilka alla var kvinnor. Under 2018 (fram till november) har 9 ärenden aktualiserats. Denna ärendetyp utgör 1% av socialförvaltningens ärenden. Antalet boendedygn i skyddat boende har också minskat från 67 (2015) till 34 st (2017).

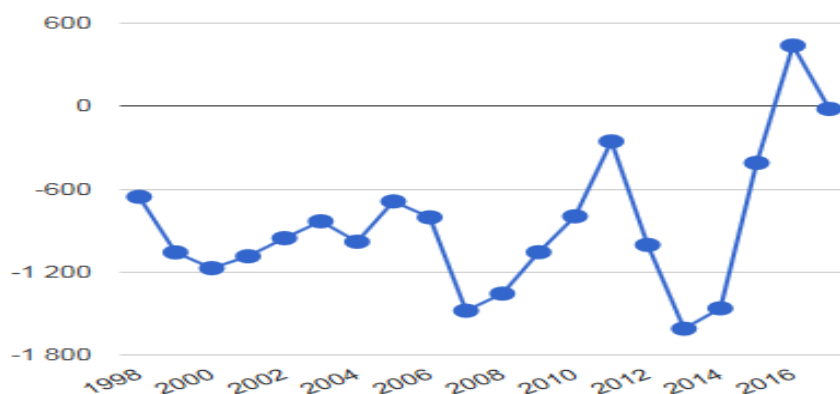
Anmälningar till Polisen avseende sexuella våldsbrott har ökat under 2017 och 2018. Under 2018 (fram till oktober) har 14 sexualbrott polisanmälts.

Politisk representation

Kommunfullmäktige har för perioden 2019-2022 en jämn fördelning (d.v.s. inom gränssnittet 40/60) både vad gäller andelen kvinnliga och manliga ledamöter och gruppledare. Av de fem nämnderna har Kommunstyrelsen en jämställd fördelning mellan ledamöterna medan Socialnämndens och Miljö- och byggnämndens fördelning inte faller inom gränssnittet för jämställd representation. Socialnämndens fördelning är 67:33, med fler kvinnor än män medan Miljö och byggnämnden har fler män än kvinnor (29:71). Två nämnder har ännu vakanta platser och kan inte bedömas. I det kommunala bolaget Matlaget är samtliga styrelseledamöter män (0:100) och i Gällivare Energi är fördelningen också ojämnställd med färre kvinnor än män (17:83). Top bostäders representation kan inte bedömas då det ännu finns en vakant plats.

Kommunens personal

Kommunens tillsvidareanställda personal består till 82% av kvinnor, 18% är män. Löneskillnaderna mellan könen är mycket små.

Figur 8.2.5. Lönegapmedian kvinnor - median män anställda av kommunen, kr, Källa: Kolada (API)

Sjukfrånvaron bland kvinnor uppgår till 7,1% resp. 3,1% för män (jan-augusti 2018). Sjukfrånvaron har minskat något inom alla åldrar och alla förvaltningar de senaste åren.

	2016	2017	2018
Total sjukfrånvaro	7,1	6,7	6,2
- varav långtids- * sjukfrånvaro			
upp till 29 år	41,2	36,2	31,3
30-49 år	5,1	5,6	4,2
Över 50 år	7,8	7,4	6,4
Kvinnor	7,1	6,5	6,6
Män	8,0	7,6	7,1
	3,9	3,6	3,1

*Med långtidsjukfrånvaro avses frånvaro under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer.

Förvaltning	2016	2017	2018
Barn- utbildning och kulturförvaltningen	5,4	5,3	5,8
Kommunledningskontoret	3,6	2,5	2,1
Service- och teknikförvaltningen	4,3	3,6	2,5
Socialförvaltningen	9,4	9,1	8,2
Miljö-, Bygg- och Räddningsförvaltningen		4,3	1,7

Sjukfrånvaron redovisas ej på förvaltningar med färre än 20 anställda

Figur 8.2.5. Total sjukfrånvaro % av sammanlagd ordinarie arbetstid (alla månadsavlönade) resp. per förvaltning januari – augusti 2018. Bild: Gällivare kommun, personalenheten 2018-09-06

De två dominerande orsakerna till sjukskrivningarna december 2018 är s.k. psykiska sjukdomar (47%) och muskel- eller skelettskador (25%). 62% (34 st) är sjukskrivna mer än tre månader (62%). 27% är sjukskrivna över ett år. 85% av de sjukskrivna är kvinnor.

Medarbetarnas åsikter om verksamheten skiljer sig något mellan könen i sex områden. I samtliga fall är kvinnorna mer nöjda än männen. Kvinnor upplever styrningen, personalförmåner, delaktighet och inflytande, RUS-samtal, friskvårdstimma och stödet från chefen som bättre än männen.

8.3 Analys och utmaningar

Könsstereotypa normer och värderingar behöver förändras. Pojkars förutsättningar att klara grundskolan behöver förstärkas för att ge dem så goda förutsättningar som möjligt till ett gott liv. Mäns livslängd behöver förlängas. Längre utbildning och bättre levnadsvanor är områden med positiv påverkan på välmående och livslängd. Kvinnors hälsa behöver förbättras. Unga flickors och kvinnors psykiska hälsa behöver öka och kvinnors sjuktal behöver minska.

Den ojämnställda representationen i främst de kommunala bolagen behöver åtgärdas. Kvinnors representation i styrelserna behöver öka.

Se vidare analyser kring jämställdhet under respektive kapitel.

9. BARN

9.1 Inledning

Det tidiga livet är en central tid då förutsättningarna och villkoren påverkar barnen direkt men också lägger grunden för utveckling, inläring och hälsa längre fram i livet. Att få en bra start i livet med goda ekonomiska och fysiska uppväxtvillkor, trygga relationer till vuxna, goda kamratrelationer samt lek och lärande, är viktigt för att uppnå såväl kognitiva, emotionella som sociala färdigheter. Barns olika uppväxtvillkor påverkar och skapar ojämlikheter i deras egna villkor och möjligheter senare i livet.

Risk och skyddsfaktorer

Forskning har visat att det finns ett antal risk/skyddande faktorer som är särskilt centrala för barn och unga. Riskfaktorer ökar sannolikheten att ett problembeteende ska förekomma. Skyddsfaktorer innebär att sannolikheten för problembeteenden minskar när det förekommer riskfaktorer. Enstaka riskfaktorer innebär sällan någon påtagligt ökad risk men det gör däremot flera parallella riskfaktorer. Många riskfaktorer tenderar att samvariera. Ett exempel är att familjer med kort utbildning oftare bor i socialt utsatta bostadsområden där våld och missbruk oftare förekommer.

Så länge barn bor kvar hemma utgör familjen den förmodligen viktigaste risk- eller skyddsfaktorn, att förmedla tydliga förväntningar på barnens beteenden och att visa kärlek genom att ha roligt och umgås tillsammans. Sålunda är föräldrars bristande tillsyn och intresse för barnen allvarliga riskfaktorer. Kamrater med asocialt beteende som använder droger är en annan riskfaktor. Dåligt skolklimat, skolk och låga betyg är andra faktorer som utgör risker medan trivsel i skolan och skolframgång utgör ett skydd. Organiserade fritidsaktiviteter utgör skydd. Ett bostadsområde med dålig status och hög tillgång på droger och alkohol är en risk medan boende i ett vackert område med hög status är det motsatta. Finns det också i samhället en hög upptäcktsrisk är det en skyddande faktor samt att normerna i samhället är stödjande.

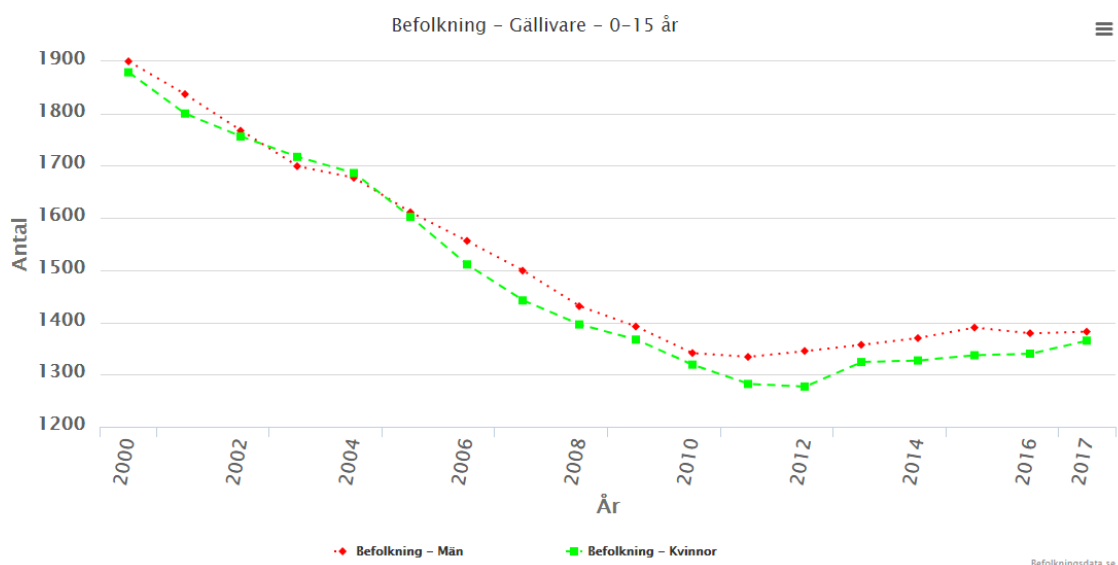

Figur 9.1.1.FOU-rapport 2005, Knut Sundell och Martin Forster

9.2. Nuläge

I detta kapitel kommer barn i åldrarna 0-15 år att beskrivas. 2017 fanns det 2 747 barn i åldrarna 0-15 år (1365 flickor och 1382 pojkar). Detta är 15,4% av Gällivare kommuns befolkning.

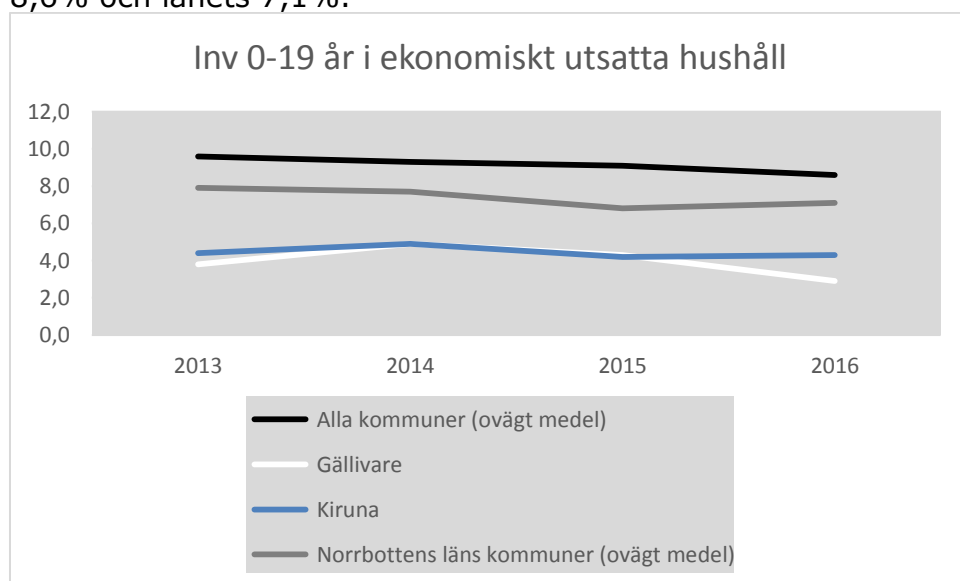
Kommunen har 1 125 barn i förskoleåldern (varav 106 barn på landsbygden). I grundskoleåldern har kommunen 1300 barn/unga varav 200 boende på landsbygden. Av dessa 1300 är 8% nyanlända (108 barn) och 477 är i högstadieåldern (13-15 år).

Figur 9.2.1 Befolkningsdata, Gällivare kommun, SCB. Bild: Gällivare kommun. 2018-10-12

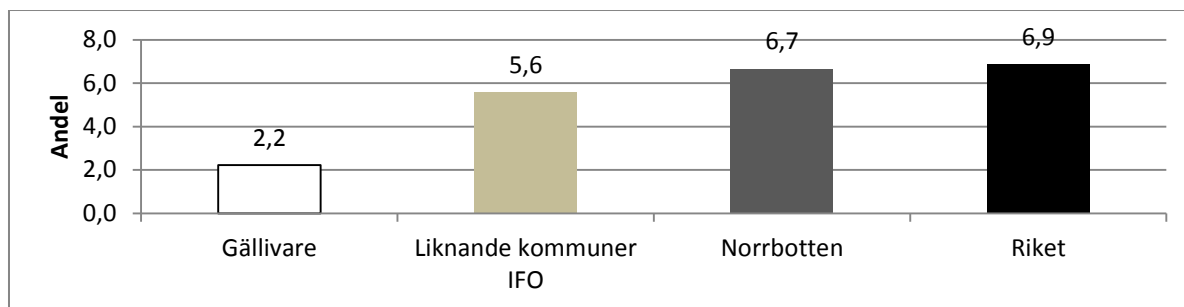
Familj

Den ekonomiska situationen för familjer är generellt god i Gällivare kommun. Andelen barn och unga (0-19 år) i ekonomiskt utsatta hushåll är få. 2016 var det 2,9% av denna åldersgrupp som levde i ekonomisk utsatthet att jämföras med rikets 8,6% och länets 7,1%.

Figur 9.2.2: Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, Kolada. Figur: Gällivare kommun. 2018-09-21.

Andelen barn i familjer med ekonomiskt bistånd var i Gällivare 2,2 %, jämförbart med rikssnittet på 7,4 %.

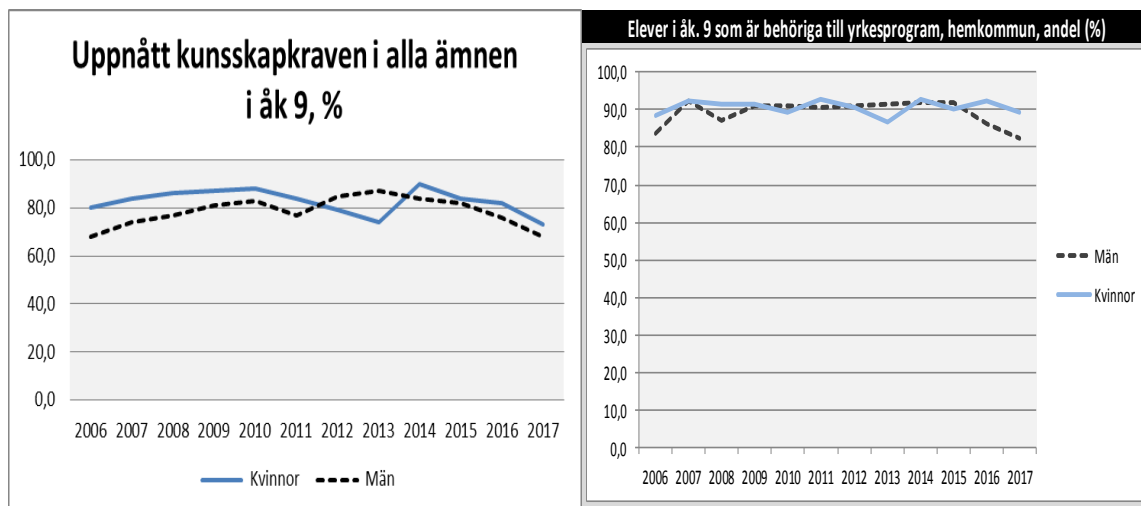
Figur 9.2.3. Barn i familjer med ekonomiskt bistånd. Källa: Kolada. Figur: Gällivare kommun 2018-10-08.

Utbildning

Skolan är den viktigaste faktorn tillsammans med föräldrarna för barn och ungas förutsättningar till hälsa och välmående i unga år men också som vuxna.

Förskoleverksamheten erbjuds till barn i åldrarna 1-5 år. Enbart 82% av alla barn är inskrivna i förskolan vilket gör att Gällivare kommun ligger bland de 25% kommuner med lägst andel inskrivna barn.

Från och med 2018 omfattas förskoleklass - åk 9 av skolplikt. Upplevelserna i skolan och skolresultaten skiljer sig mellan könen. Pojkarna redovisar större problem att uppnå målen i grundskolan medan det är färre flickor än pojkar, på gymnasiet, som klarar sina gymnasiestudier inom fyra år.

Figur 9.2.4 Öppna Jämförelser senaste mätvärden för Gällivare kommun. Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram. Jmf kön samt Elever i åk 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen i Gällivare kommun. Källa Kolada. Bild: Gällivare kommun, 2018-11-06.

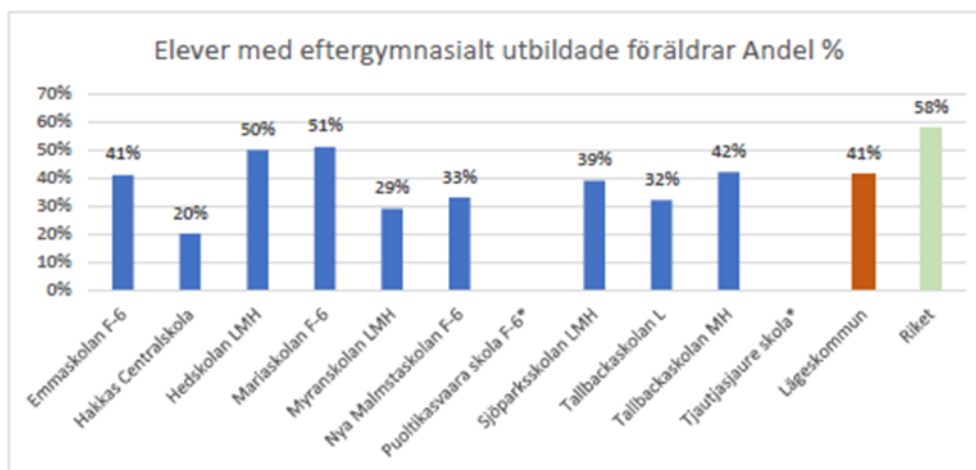
Andelen som uppnått kunskapskraven i alla ämnen i åk 9 har sjunkit för båda könen. 2015 hade 83% av båda könen uppnått kunskapskraven. 2017 är det 73,3% av flickorna och 68,1% av pojkarna. Behörigheten från grundskolan till yrkesprogram visar samma utveckling. 2015 var andelen behöriga över 90% bland båda könen. 2017 uppgår andelen behöriga pojkar till 82,5% och 89,4% för flickorna.

Barnbokslånen (0-17 år) har legat relativt konstant på 17% i Gällivare kommun. Detta är högre än Kiruna (10%) och länet (10%). Statistik finns här inte könsuppdelat.

Det råder skillnader mellan grundskolorna. Några skolors upptagningsområde har större psyko-sociala problem med hög skolfrånvaro etc. som följd. Generellt på grundskolorna i kommunen finns 419 unga med mer än 10% skolfrånvaro. Det är 30% av alla elever. 15 barn (elva pojkar och fyra flickor) har mer än 50% skolfrånvaro. Elevhälsan rapporterar en generell ökad oro i klassrummen de senaste åren tillsammans med en ökad stress bland lärarna.

Både svensk och internationell forskning visar att föräldrars utbildningsbakgrund är starkt kopplat till elevers studieresultat. Samtliga grundskolor i Gällivare kommun har färre föräldrar med lång utbildning än rikssnittet. Hedskolan och Mariaskolan har flest. Landsbygdsskolorna ligger lågt med undantag för Emmaskolan.

Elever med eftergymnasialt utbildade föräldrar

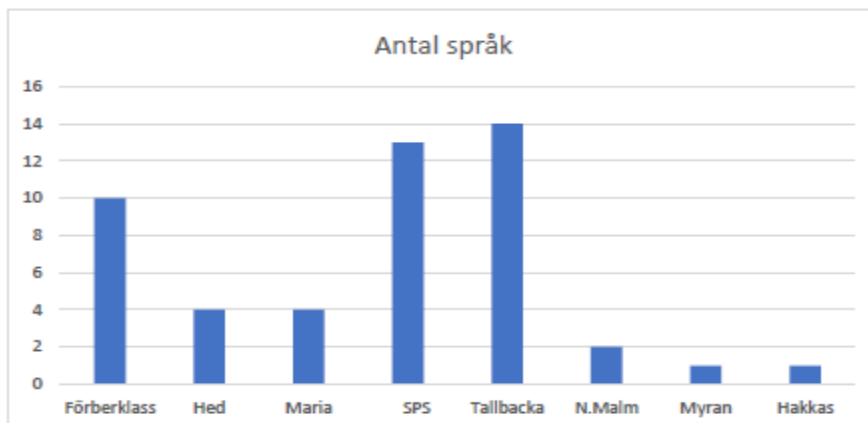
Figur 9.2.5. Kvalitetsavstämning läsåret 2017/18 Utbildning BUoK, 2018-09-26

Samhällsgrupper

Andelen kända elever med annat modersmål än svenska har ökat. I grundskolan finns 27 olika språk där de nordiska språken inte är medräknade.

Modersmålet har stor betydelse för barns språk, identitets-, personlighets- och tankeutveckling. Ett välutvecklat modersmål ger bra förutsättningar att lära sig svenska, andra språk och andra ämnen. Elever som läser sitt modersmål har generellt bättre betyg i alla skolans ämnen.

I Gällivare kommun har elever ansökt om modersmål i tio olika språk. Modersmål ges till sju av dessa (finska, tyska, meänkieli, arabiska, tigrinja, nord- och sydsamiska). Diagrammet nedan visar antalet modersmål/per skola.

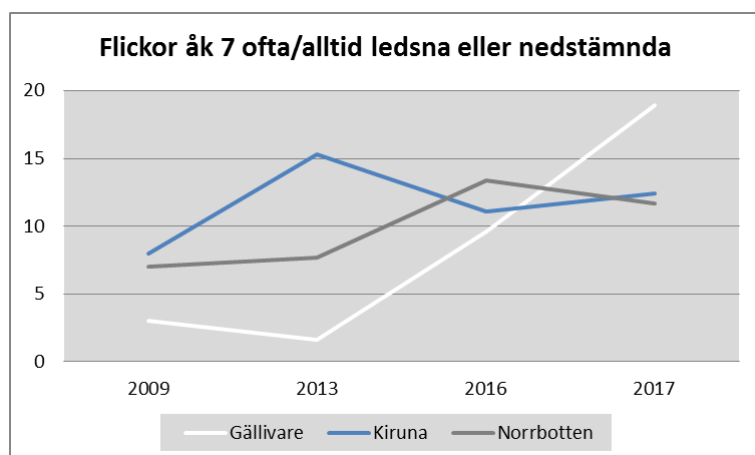
Figur 9.2.6. Kvalitetsavstämning läsåret 2017/18 Utbildning BUoK, 2018-09-26

För att stärka förutsättningarna för nyanlända elever på högstadiet ska elever enligt Skollagen ha en studiehandledning i syfte att stödja dem att klara skolan. Gällivare kommun ger fri tillgång till inläsning av läromedel och handledning i s.k. språkutvecklat arbetssätt. Lovskola erbjuds alla elever i syfte att uppnå behörighet för gymnasiet. 45% av deltagarna var nyanlända (2018). Se kapitel Nyanlända

Ändringar i skollagen från 2019 innebär för Gällivare en skyldighet att erbjuda förskola på meänkieli och finska (utöver samiska som redan finns) och om så begärs tillhandahålla en väsentlig del av verksamheten på dessa tre språk. Gällivare kommun erbjuder minoritetsspråk. Elever kan lära sig sitt modersmål/minoritetsspråk på skoltid om de väljer bort annat språkval. Annars får de läsa sitt modersmål/minoritetsspråk efter skoltid. Se kapitel Nationella minoriteter.

Hälsa

Den upplevda tryggheten i skolan bland 11 åringarna skiljer sig mellan könen och i förhållande till länet/riket. År 2016 uppgav 75% av kommunens 11 åriga flickor att de inte känner sig trygga i skolan att jmf med 96% av pojkarna. I länet och riket är skillnaderna mellan könen marginella och ligger på 92-93%. Några senare siffror finns inte att tillgå.

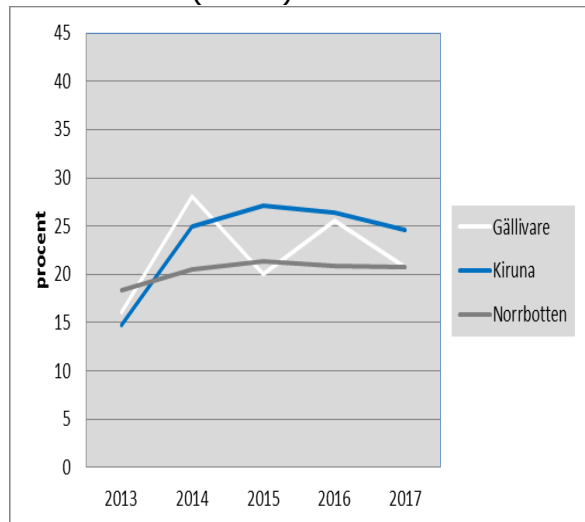
Den psykiska hälsan har försämrats enligt den senaste elevhälsoundersökningen 2017. 18,9% av kommunens 13 åriga flickor uppger att de, de senaste månaderna, känt sig ledsna/nedstämda att jmf med länets 11,7%. 2016 var andelen 10%. 3,4% av kommunens 13 åriga pojkar rapporterar att de känt sig ledsna/nedstämda.

Andelen barn med fetma/övervikt har sjunkit till under länsnivå enligt den senaste elevhälsoundersökningen. Det gäller såväl sexåringar, tioåringar och 13 åringar och det gäller både flickor och pojkar. 2017 har 13% av kommunens sex

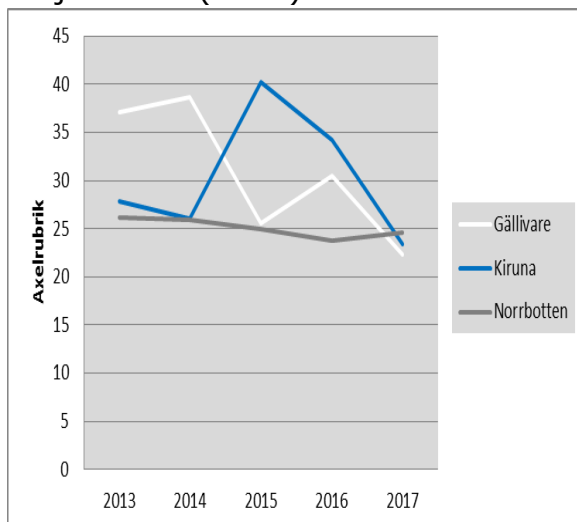
åriga flickor och pojkar fetma/övervikt att jmf med länets 16% och Kirunas 20%. Av kommunens tio- och 13 åringar har 22-23% fetma/övervikt med marginell skillnad mellan könen.

Fetma/Övervikt

Flickor åk 7 (13 år)

Pojkar åk 7 (13 år)

Figur 10.2.7. Skolbarns hälsa och levnadsvanor 2011-2017 (%). Fetma/Övervikt uppdelat på kön. Källa: NLL. Bild: Gällivare kommun 2017-12-13

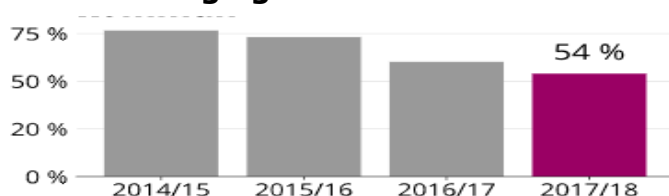
Andelen som är fysiskt aktiva på fritiden i Gällivare kommun är hög på mellanstadiet men sjunker till åk 7 där andelen aktiva är betydligt lägre än i Kiruna och länet. Skillnaderna mellan könen är marginell. 2016 hade andelen aktiva sjunkit från 89% av 10 åringarna till 70% av 13 åringar. I Kiruna sjunker inte den fysiska aktiviteten utan 88% fortsätter att vara aktiva också som 13 åringar. Några nyckeltal för 2017 finns inte att tillgå inom detta område på kommunnivå.

Andelen som röker i åk 7 är låg och ligger på knappt en % (2016). Ingen uppger att de snusar eller dricker alkohol av 13 åringarna, 2016. Även andelen som provat dricka alkohol är mycket låg. 2011 hade 19% av kommunens 13 åringar provat dricka alkohol. 2016 är det 2,7%. Polisen noterar att det för tillfället är relativt lugnt på ungdomsfronten men med en viss ökning av oroligheter kring grundskolorna.

Lärarbehörighet

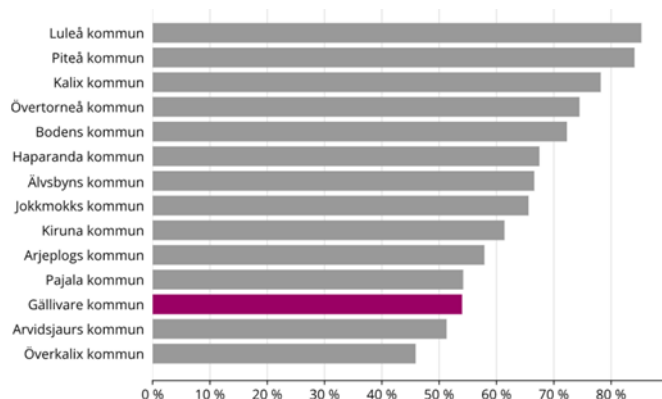
Enligt Skolverket har andelen grundskollärare i Gällivare kommun med behörighet i minst ett ämne sjunkit till 54 % (2017) och kommunen är rankad som nummer 273 av landets 290 kommuner. BUoK förvaltningen har påbörjat en översyn av inlämnad statistik så att inrapportering sker på ett likvärdigt sätt och sårkerställer korrekta jämförelser med andra kommuner.

Andel behöriga grundskollärare i Gällivare kommun

Källa: Skolverket
Bearbetat och analyserat av Lärarförbundet

Andel behöriga grundskollärare i kommunerna i länet

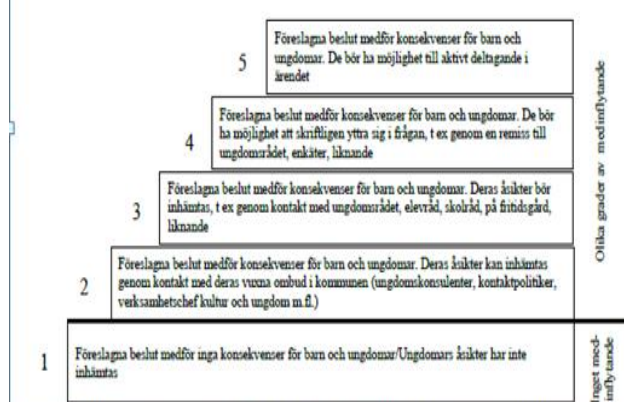
Källa: Skolverket
Bearbetat och analyserat av Lärarförbundet

Samhällsgrupper

Nationella studier visar att det är färre funktionsnedsatta barn som uppger att de har en bra eller mycket bra hälsa jämfört med barn utan funktionsnedsättning. Psykiska besvär, dvs. sömnsvårigheter, nedstämdhet, irritation och nervositet, förekommer oftare bland barn med funktionsnedsättning. Nära två tredjedelar av barn med funktionsnedsättning har haft minst ett psykiskt besvär mer än en gång i veckan de senaste sex månaderna. Oavsett funktionsförmåga tycks andelen av barn som uppger att de har psykiska besvär öka med stigande ålder och att flickor oftare besvärar av psykiska besvär.

Övrigt

I Gällivare kommun finns rutiner för att alla ärenden som beslutas ska föregås av en konsekvensanalys för barn och unga enligt en specifik modell.

Figur 1. Olika grader av medinflytande (fritt efter Radda barnens medinflytandesteg)

Kommunens skolverksamhet står inför en ny struktur. Samtliga högstadiel elever i tätorten ska samlas på en skola med start 2019. En ny form av fritidsverksamhet för barn i åk 4 och högre med behov av tillsyn efter skoltid undersöks.

Kommunen erbjuder familjerådgivning. Familjerådgivningens huvuduppgift är samtal för att "medverka till bearbetning av samlevnadsproblem och konflikter främst i par- och familjerelationer". Under 2017 hade Familjerådgivningen 92 ärenden, majoriteten avser rådgivning för att reparera en relation. Kommunen erbjuder också föräldrastöd (Komet) till föräldrar med barn 3-11 år och 12-17 år.

Socialförvaltningen erbjuder därutöver stöd till föräldrar utifrån behov.

Särskilda stöd för barn finns både via socialförvaltningen och skolans centrala elevhälsa. Fler pojkar än flickor anmäls och erhåller stöd av socialtjänsten. Även Centrala elevhälsans insatser riktas framförallt mot pojkar.

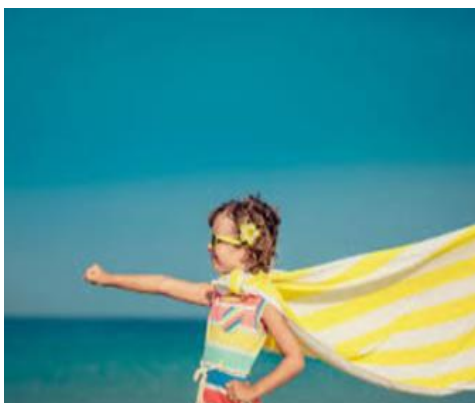
Figur 9.2.8. Kvalitetsavstämning läsåret 2017/18 Utbildning BUoK, 2018-09-26

9.3 Analys och utmaningar

Genom att stärka de skyddande faktorerna ökar barns förutsättningar i livet. Familjen och skolan brukar lyftas som de mest centrala skyddsområdena för barn. Därför är det viktigt att stärka vårdnadshavarnas förutsättningar. Familjer i utsatthet är särskilt viktiga att nå med stödjande insatser. Det handlar också om skolans möjligheter att ge barnen förutsättningar att lyckas i skolan oavsett hemförhållanden. Andelen pojkar som klarar grundskolan behöver öka för att stärka deras förutsättningar i livet. Tillgången till kvalificerad personal som kan skapa en god lärmiljö är central.

Den psykiska ohälsan ökar. Otryggheten hos yngre flickor och allt fler, främst flickor, som känner sig ledsna/nedstämda i alla åldrar är viktiga områden att fokusera på. Funktionsnedsattas stress över skolarbetet är större än barn i allmänhet. Barns stillasittande är en generell utmaning och än större i utsatta grupper. Kopplingarna mellan fysisk aktivitet, välmående och skolframgång behöver nyttjas.

Unga är en grupp som ska frigöra sig från sina vårdnadshavare. Detta kräver att gruppen alltid är prioriterad så att frigörelsen ska bli så konstruktiv som möjligt och så lite riskfylld som möjligt.

Barn i språklig sårbarhet kan begränsas i sin utveckling om inte anpassade undervisningsmetoder och lärmiljöer finns. Det gäller såväl barn med annat modersmål men också funktionsnedsatta barn. Modersmålsstöd är viktigt inte minst för inläringen av nya språk och centralt för att skapa trygghet och studiero.

10. UNGDOMAR

10.1. Inledning

Ungdomspolitikens mål är att alla ungdomar mellan 13 och 25 år ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Ungas möjligheter att träda in i vuxenvärlden påverkas i hög grad av hur samhället är utformat. Med rätt förutsättningar kan unga både forma sina egna liv och bidra till en positiv samhällsutveckling. Ungdomspolitikens mål är att alla ungdomar mellan 13 och 25 år ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Ungdomspolitikerna är sektorsövergripande och berör områden som utbildning, arbete, inflytande, hälsa, fritid och kultur. Att ungdomspolitikerna är sektorsövergripande innebär att alla berörda verksamhetsområden har ett gemensamt ansvar för att nå det ungdomspolitiska målet. Tonåringar och unga vuxna har olika utmaningar i övergången från barn till vuxna som samhället behöver ta hänsyn till. Därför är tre områden särskilt prioriterade i ungdomspolitikerna:

- ungas inflytande
- ungas egen försörjning
- ungas psykiska hälsa.

Alla statliga beslut och insatser ska ha ett ungdomsperspektiv. Det innebär att unga bör betraktas som en mångfald individer, stöddas att bli självständiga och ha möjlighet att vara delaktiga i samhällets beslut. Ungdomsperspektivet ska utgå från ungas egen röst (delaktighet och inflytande) samt kunskap om unga.

Gällivare kommun

Arbetet med ungdomar, 13-26 år, utgår ifrån ett lokalt politiskt beslut som inte är lagstyrt. Ett undantag är det s.k. Idag har kommunen inget aktuellt eller uppdaterat handlingsprogram. En ungdomsplan togs fram år 2012 men antogs inte av Barn- Utbildning- och Kulturnämnden (BUoK). Orsaken är oklar.

År 2016 tog BUoK ett beslut om att genomföra en s.k. Lokal Uppföljning av ungdomspolitikerna (LUPP) som grund för det fortsatta ungdomsarbetet. Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågor (MUCF) erbjuder samtliga kommuner att göra denna ungdomsenkät. Gällivare kommun har genomfört denna undersökning år 2006.

Ungdomsenheten arbetar med ungdomars delaktighet och inflytande, bl.a. genom ungdomskonsulenter med ungdomsrådet och deras aktiviteter samt med fritidsgårdens verksamheter och som fritidsledare på högstadieskolorna.

Ungdomsenheten har genomfört två enkätundersökningar gällande ungdomars fritidsvanor år 2012 och 2016 samt hösten 2018. Syftet är att ta del av ungas behov och intressen.

Utöver detta ungdomspolitiska arbete, arbetar kommunen utifrån ett s.k. Aktivitetsansvar. Detta är lagstyrt (2 kap. skollagen) och avser ungdomar som är

under 20 år, har gått ut grundskolan och inte går i gymnasiet. Kommunen ska, erbjuda åtgärder som i första hand motiverar de unga till utbildning.

10.2. Nuläge

I kommunen finns drygt 1700 ungdomar i åldrarna 15-24 år. Andelen unga har stadigt minskat de senaste åren. 54% är pojkar och 46% är flickor.

Åldrar 15-24 år	2014	2015	2016	2017
Män	1 082	1 043	977	923
Kvinnor	966	923	845	794
Totalt	2048	1966	1822	1717

Figur 10.2.1. Ålder 15-24 år . Källa: Scb.se

Utbildning

I kommunen finns en gymnasieskola, en del i Lapplands Kommunalförbund (LKF). LKF är ett samarbete mellan kommunerna Gällivare, Pajala, Kiruna och Jokkmokk. Gymnasieskolan i Gällivare kommun erbjuder 13 program, sju yrkesprogram, fyra högskoleförberedande program, ett introduktionsprogram samt gymnasiesärskola. Alla utom ett program är starkt könsuppdelade. Fyra program har enbart pojkar som elever och ett program har enbart flickor som elever. Under gymnasietiden händer något. Andelen flickor som går ut gymnasieskolan inom fyra år är färre än pojkarna. Båda könen har dock förbättrade resultat från förra mätningen. Andelen flickor har ökat från 74,7% (2017) till 86,6% (2018) och pojkarna från 84,7 till 90,4%.

En marginellt större andel flickor (8,4%) 17-24 år varken studerar eller arbetar än pojkar (7,8%). I riket är förhållandet det omvända, med fler pojkar. Majoriteten ungdomar inskrivna i kommunens s.k. aktivitetsansvar pojkar. Av de 50 inskrivna ungdomarna 16-19 år är 31 stycken (62%) pojkar 2017. Andelen som inte studerar och inte fullföljt en utbildning motsvarande minst 2-årig gymnasieutbildning har legat konstant på 7% sedan 2011. Senaste mätningarna är från 2016.

Hälsa

Andelen som dricker alkohol av gymnasieeleverna har sjunkit markant de senaste åren visar länets s.k. Cannabisundersökningen 2016. Men de som dricker alkohol, dricker oftare och stora mängder. Andelen som testat och använder cannabis är relativt låg nivå i förhållande till länet och riket trots ökad liberalisering och minskad kunskap om drogen. En ny undersökning av drogvanorna på gymnasiet genomförs i länet under 2018. Resultaten är ännu inte klara för delgivning till kommunerna.

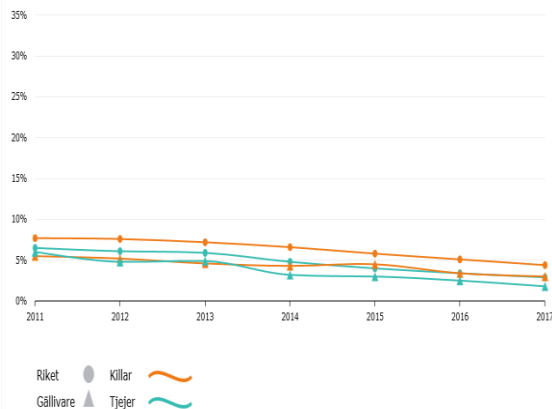
Ungdomsbrotten (15-17 år) har halverats sedan 2012-2016. Andelen narkotikabrott uppgår till ca en fjärdedel av de anmälda ungdomsbrotten. Polisen noterar att det för tillfället är relativt lugnt på ungdomsfronten men med en viss ökning av oroligheterna kring grundskolorna.

Sysselsättning

Andelen inskrivna arbetslösa som varit utan arbete i mer än 90 dagar i åldern 16-24 år minskade från 7 % 2011 till 4 % 2017. Det gäller båda könen. Den totala arbetslösheten för åldrarna 16-24 år (d.v.s. öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd) minskade också under denna period från 18% (2011) till 10% (2017). En större andel pojkar (12%) än flickor (8%) är inskrivna som arbetslösa.

16-24 år utan arbete i mer än 90 dagar

Arbetslösa i mer än tre månader Mer information om indikatorn

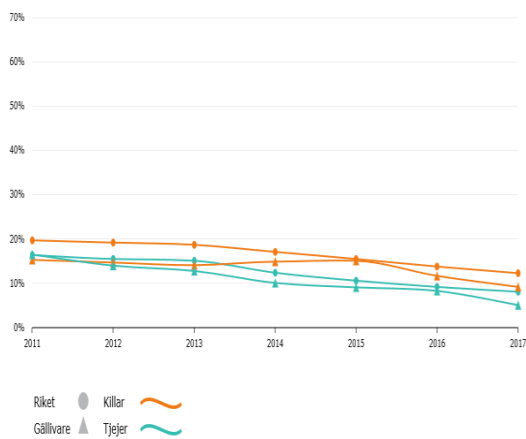

Andelen inskrivna arbetslösa som varit utan arbete i mer än 90 dagar, 16-24 år, 2011-2017. Procent.

Källa: Arbetsförmedlingens registerdatabas
Uppgiftslämnare: Arbetsförmedlingen

Total arbetslöshet 16-24 år

Inskrivna arbetslösa Mer information om indikatorn

Unga som är öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd, 16-24 år, 2011-2017. Procent

Källa: Arbetsförmedlingens registerdatabas
Uppgiftslämnare: Arbetsförmedlingen

Samverkan

Genom Gällivare ungdomsråd och aktivitetsgrupper på fritidsgården kan ungdomar engagera sig samt vara ledande i aktiviteter. Ungdom Projekt Pengar (UPP) är öronmärkta medel där ungdomar 13-26 år, kan söka bidrag för att anordna någon aktivitet/arrangemang eller för att förverkliga en bra idé som kommer flera ungdomar till nytta. Kommunen samarbetar med organisationer och föreningar som riktar sig till ungdomar utifrån specifika intresseområden (idrott, kultur etc.) samt med ungdomsverksamheter i länet och i övriga Sverige.

10.3. Analys och utmaningar

Pojkars behörighet till gymnasiet har sjunkit. Utsatta grupper såsom nyanlända elever behöver särskilt uppmärksammas. Samtidigt klarar en relativt stor andel av flickorna inte av gymnasiestudierna inom utsatt tid. Tillgången till kvalificerad personal är viktig.

Ett sektorsövergripande tänk kring ungdomsfrågor inom kommunen är eftersträvansvärt. Där vore genomförande av LUPP-undersökningar ett viktigt verktyg. Multiaktivitetshuset avses bli en gemensam arena för bl.a. fritid, kultur och ungdom. Ungas känsla av att ha en meningsfull fritid är viktigt.

Bostadssituationen är ansträngd. Detta påverkar ungdomar då antalet lägenheter för ungdomar är få med risk att unga flyttar från kommunen.

Att kunna behålla eller få ungdomar, och främst flickor, att flytta tillbaka till kommunen är viktigt.

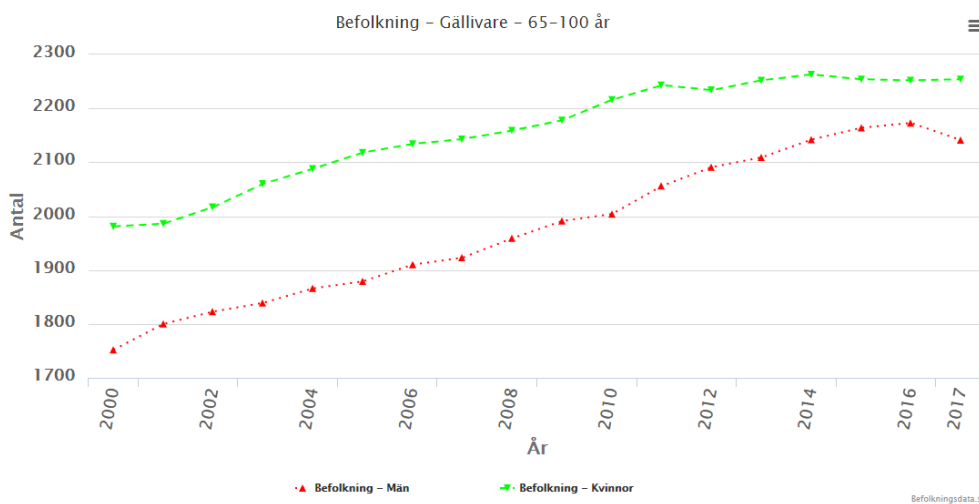
11. ÄLDRE

11.1. Inledning

Personer med årserfarenhet ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg. Kvaliteten i äldreomsorgen ska vara hög. Personer med årserfarenhet och deras anhöriga ska kunna lita på att omsorgen är bra och att det finns tillräckligt med anställda med lämplig utbildning och erfarenhet.

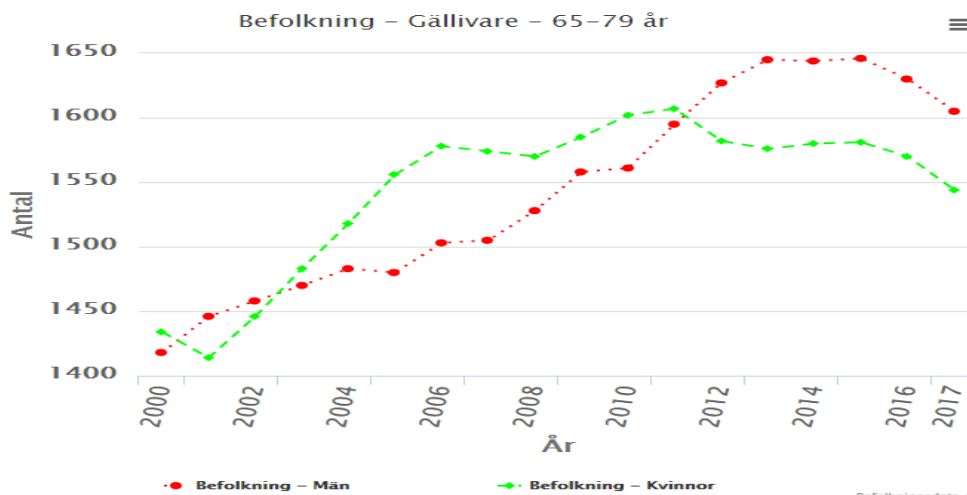
11.2. Nuläge

I detta kapitel beskrivs gruppen äldre som är personer över 65 år. Sedan 2000 har antalet äldre 65+ ökat från 3 733 personer till 4 395 (2017). Se figuren nedan.

Figur 11.2.1 Befolkningsdata, Gällivare kommun 65-100 år, SCB. Bild: Gällivare kommun. 2018-10-12

Gruppen 65-79 år har däremot minskat något de senaste två åren. 2017 uppgick gruppen till 3 149 personer (1544 kvinnor och 1605 män) en minskning med 78 personer sedan 2015. Andelen personer 80+ uppgår till 1 246 stycken (710 kvinnor och 536 män). Andelen äldre kvinnor i kommunen ökar med åldern.

Figur 11.2.2 Befolkningsdata, Gällivare kommun 65-79 år, SCB. Bild: Gällivare kommun. 2018-12-14

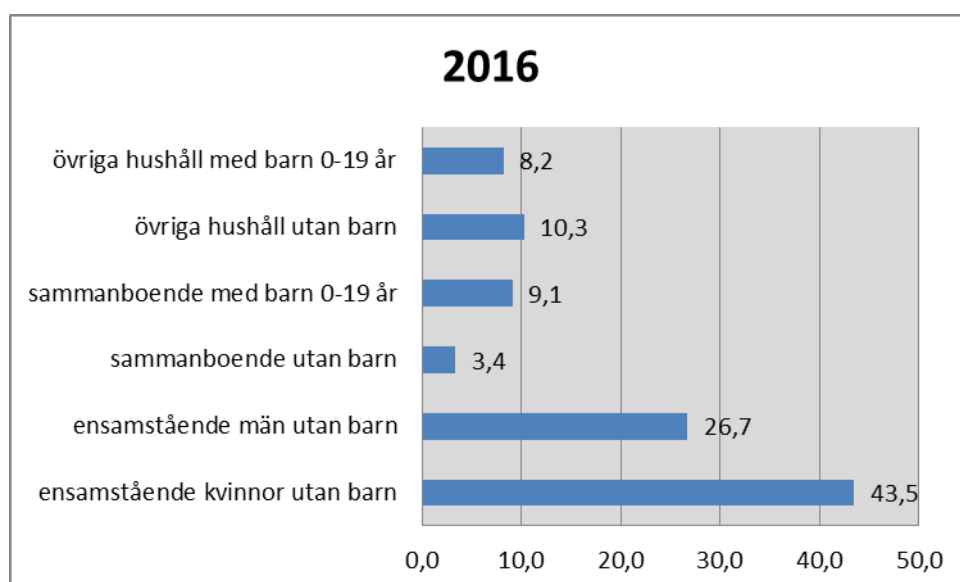
Socio-ekonomi

Andelen ekonomiskt utsatta inom gruppen 65+ år i Gällivare är 16,6% (2016). Andelen har ökat något de senaste åren men fortsätter att vara färre än länet och riket.

	2013	2014	2015	2016
Riket	14,0	15,8	18,0	17,1
Gällivare	13,3	15,2	16,7	16,6
Kiruna	12,5	14,4	16,3	15,2
Norrbotten	16,0	18,4	20,6	20,2

Figur 11.2.3. Ekonomiskt utsatta äldre (andel 65+), Kolada. Bild: Gällivare kommun 2018-10-05

Personer med årserfarenhet som befinner sig i ekonomisk utsatthet utgörs till största delen av ensamstående personer. 44% av ensamstående kvinnor 65+ faller inom ramen för ekonomisk utsatthet och 27% av de ensamstående männen.

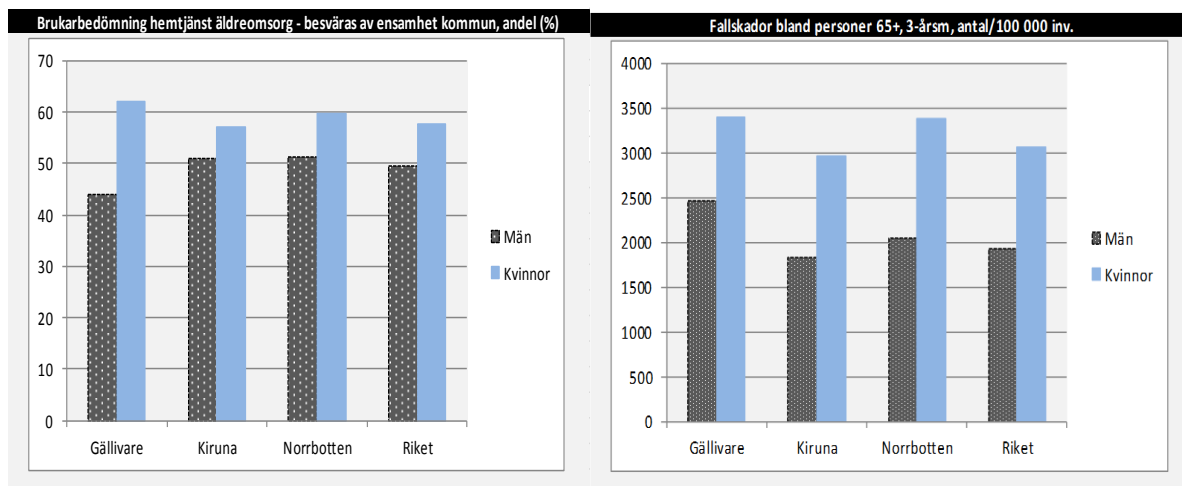
Figur 11.2.4 Personer 65+ i hushåll med låg ekonomisk standard (2016), SCB, Bild: Gällivare kommun 2018-10-05

Boende

En hög andel äldre bor hemma länge i sina lägenheter/hus med stöd från kommunen. Frånvaron av mellanboende såsom Trygghetsboende är en orsak till att många fortsätter att bo hemma.

Hälsa

Vi lever längre och vi är friska allt högre upp i åldrarna. Detta är en positiv utveckling. Men andelen äldre som besväras av ensamhet har ökat. Det är främst kvinnor som uttrycker besvär med detta. 62% av kvinnor med hemtjänst besväras av ensamhet att jämföra med 44% av männen. Kvinnor har också lyft fram ensamhet som en orsak till otrygghet i de lokala medborgardialoger som kommunen och polisen fört med bl.a. pensionärsorganisationer de senaste åren. Andelen äldre personer med fallskador som behandlats inom den slutna vården ligger högt. 127 personer 65+ ramlar och hamnar på akuten årligen, en hög siffra i förhållande till länet/riket.

Figur 11.2.5 Öppna Jämförelser senaste mätvärden för Gällivare kommun. Källa Kolada. Bild: Gällivare kommun, 2018-06-15.

Andelen personer 75+ (med hemtjänst/på boenden) som får s.k. olämpliga läkemedel ligger på ca 8% vilket är samma eller något lägre nivå än länet/riket. Andelen personer 75+ med tio eller fler läkemedel ligger något lägre än länet/riket. Andelen personer (20-79 år) med regelbunden behandling av sömn- och lugnande medel som exempelvis kan orsaka exempelvis yrsel, fall etc. är relativt få, 15%, av befolkningen att jmf med länets 22% och rikets 28%. Någon uppdelning på 65+ år har inte gått att ta fram.

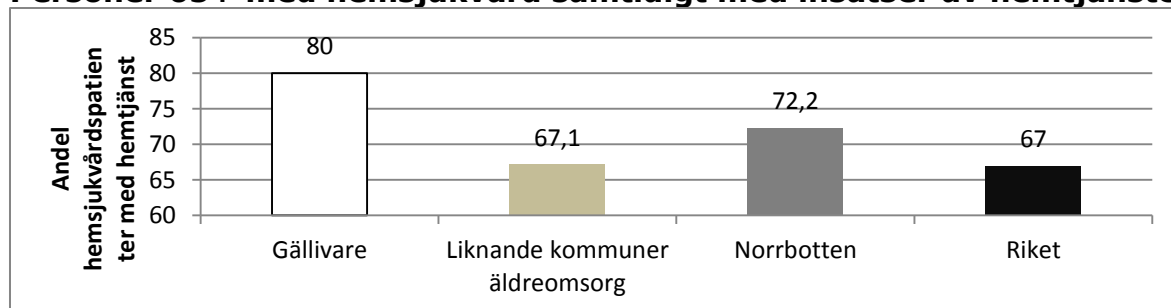
Kommunens stöd

Medborgare 65+ har behov av stöd från socialtjänsten inom fyra områden: vård och omsorgsboende, hemtjänst, trygghetslarm och matdistribution.

I Gällivare kommun bor 288 personer i särskilt boende och 381 har hemtjänst i ordinärt boende. 80% som har hemtjänst har också s.k. hemsjukvård i hemmet. I en brukarundersökning 2018 upplever brukare med hemtjänst att hemtjänsten förbättrats jämfört med förra året, Män är mer nöjda med sin hemtjänst än kvinnor. 82% upplevde att man var trygga/mycket trygga i att bo hemma med stöd från hemtjänsten. Brukare på särskilt boende upplever att helheten gällande särskilt boende har försämrats jämfört med förra året. Kvinnor är mer nöjda med sitt boende än män. 76% av brukarna upplevde att man var trygga/mycket trygga.

En hög andel äldre har kombinationen hemtjänst och hemsjukvård. De bor hemma i sina lägenheter/hus med insatser.

Personer 65+ med hemsjukvård samtidigt med insatser av hemtjänsten

Figur 11.2.6. Personer 65+ år med hemsjukvård samtidigt med insatser av hemtjänsten 2017, andel (%). Källa: Kolada. Figur: Gällivare kommun 2018-10-08.

Utöver kommunens lagstadgade uppdrag riktat till äldre erbjuder kommunen aktiviteter som både är tillgängliga för och avser att attrahera kommunens medborgare oavsett ålder, exempelvis utomhusgym och kulturevenemang. En äldrepedagog har anställts med fokus på att aktivera äldre.

Kommunen träffar regelbundet gruppen 65+ genom det kommunala pensionärsrådet för samråd. Kommunala pensionärsrådet består av förutom kommunen, representanter för pensionärsorganisationer.

Samhällsgrupper

De äldre ska ha möjlighet att upprätthålla sin kulturella identitet. Kommunen har idag inte någon äldreomsorg på minoritetsspråk och ingen kartläggning finns på hur många som eventuellt skulle vilja ha det.

11.3 Analys och utmaningar

Andelen äldre ökar generellt. Däremot så noteras att gruppen yngre äldre (65-79 år) har minskat de senaste två åren. En orsak till utflyttningen är möjligheten till ekonomisk ersättning istället för ny bostad i Gällivare. Kvinnor lever i genomsnitt sju år längre än män vilket gör att kommunen har fler ensamstående kvinnor. 17% av personer med årserfarenhet lever i ekonomisk utsatthet. Nästan hälften av de ensamstående kvinnorna lever i ekonomisk utsatthet. Kvinnor uttrycker större besvär av ensamhet och känsla av otrygghet än männen. Männen är mer nöjda med hemtjänsten än kvinnor medan kvinnor ger de särskilda boendena högre betyg. Attraktiva boendeformer som stärker förutsättningarna för social samvaro och ökar tryggheten för äldre är viktigt. Personalförsörjningen är ett annat område som är viktigt för äldres trygghet och omsorg.

12. LANDSBYGD

12.1 Inledning

En kommun i balans väger in alla delar och ser möjligheten för alla sina invånare att utvecklas och ha ett gott liv. Urban norm är ett begrepp som synliggör att det är staden som är det normala dvs. att det är staden som är utgångspunkten när världen beskrivs. Kommuner beskriver sin värld och verklighet genom bland annat styrdokument, budgetutformningar och handlingar. Konsekvenserna blir att planerna och åtgärder utformas efter hur staden fungerar och inte hur landsbygden fungerar där åtgärderna bland annat ska implementeras.

För att kunna fatta kloka beslut om både stad och landsbygd behövs underlag. Idag finns det mycket begränsat med underlag för Gällivare kommuns landsbygder. Detta påverkar landsbygderna negativt.

12.2 Nuläge

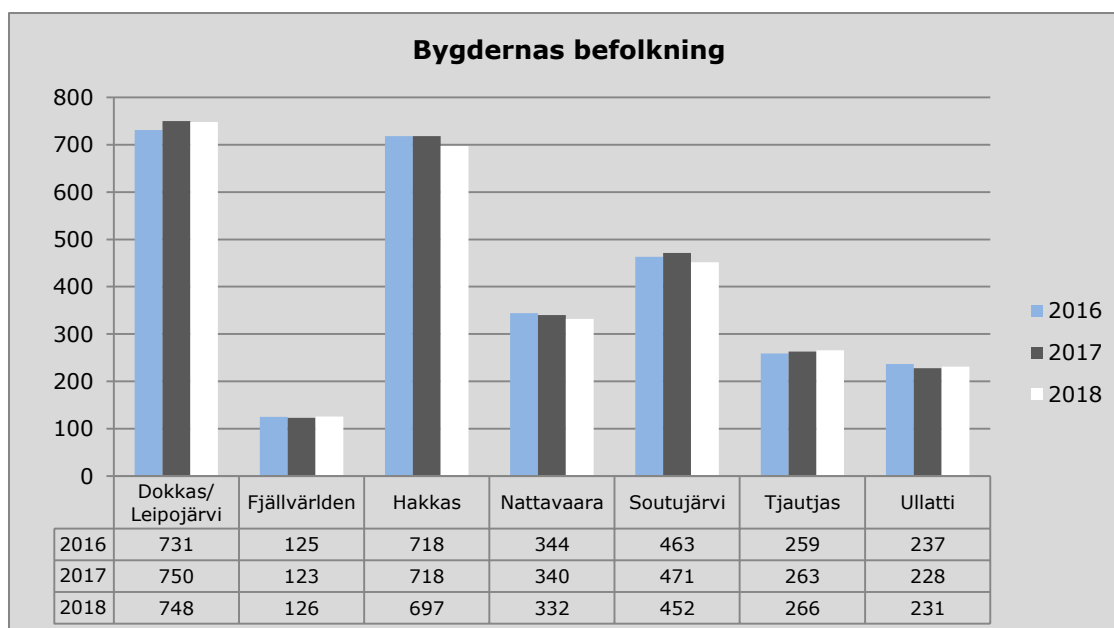
Sveriges landsbygder ser olika ut. Från nationell nivå ses hela Gällivare kommun som landsbygd, glesbygd eller gles landsbygd beroende på vilken aktör som beskriver kommunen.

Gällivare kommuns verksamheter definerar Landsbygd olika, exempelvis delar Översiktsplanen in Gällivare kommun geografiskt i "Gällivare med omland", "Landsbygden" de sex bygderna samt "Fjällvärlden". I anläggnings- och verksamhetsbidrag, Service- och teknikförvaltningen, ingår även Koskullskulle i definitionen "landsbygd". Det är möjligt att det finns flera definitioner i andra verksamheter, de har ännu inte kartlagts.

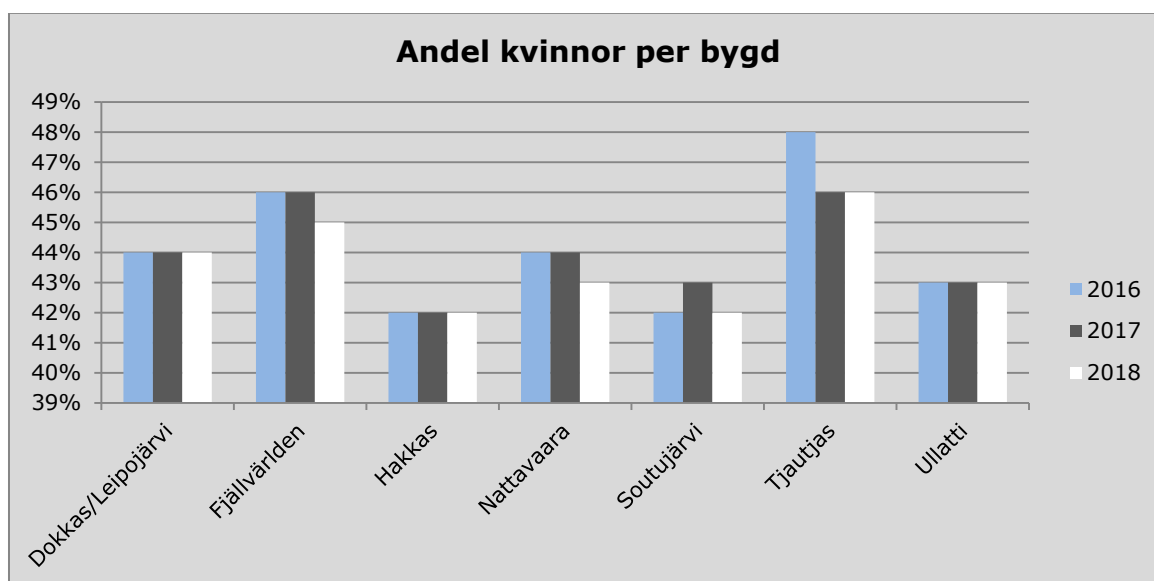
Översiktsplanen är en av de fyra övergripande strategiska planerna för Gällivare kommun i framtiden, översiktsplanens definition av landsbygd kommer således gälla för nulägesbilden av Gällivares landsbygd. Enligt översiktsplanen för Gällivare kommun definieras sex bygder som landsbygd. Våra bygder har kärnbyar, de är Hakkas, Leipojärvi/Dokkas, Tjautjas, Ullatti, Puoltikasvaara/Skaulo och Nattavaaraby/station.

Demografi – befolkning

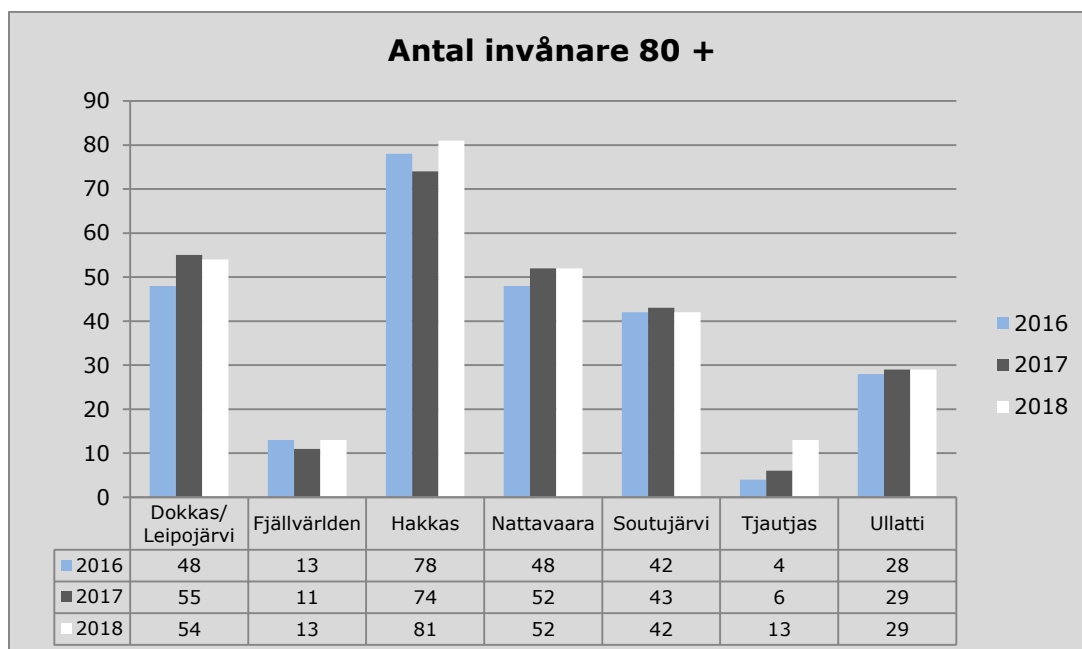
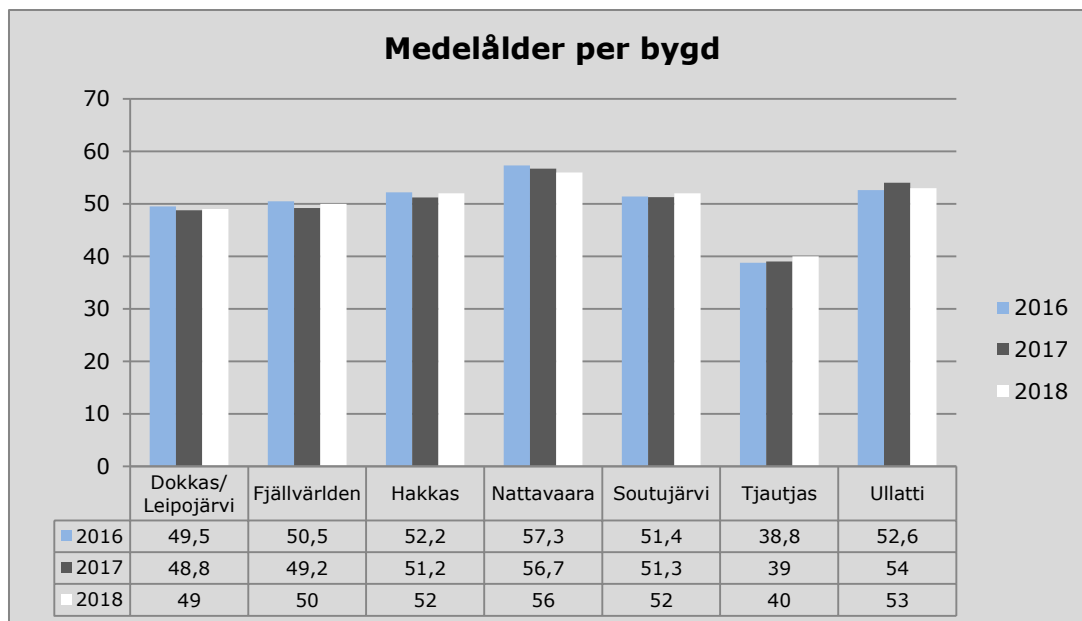
Befolkningsstrukturen är viktig när jämförelser ska göras mellan stad och land. Enligt Jordbruksverkets definition bor 34 % av Sveriges befolkning på landsbygd. På Gällivares landsbygder bor 16 % av invånare i kommunen, 2018. I figuren nedan visas en fördelning per bygd.

Antalet män är högre än antalet kvinnor i alla bygder, tillika generellt i kommunen. Figuren nedan visar andelen kvinnor per bygd i procent.

Medelåldern i bygderna är generellt sett högre, 50 år än kommunens genomsnitt, som är 45 år 2018. Tjautjas som by urskiljer sig dock med en medelålder på 40 år. 284 personer är 80 år eller äldre i bygderna/fjällen 2018.

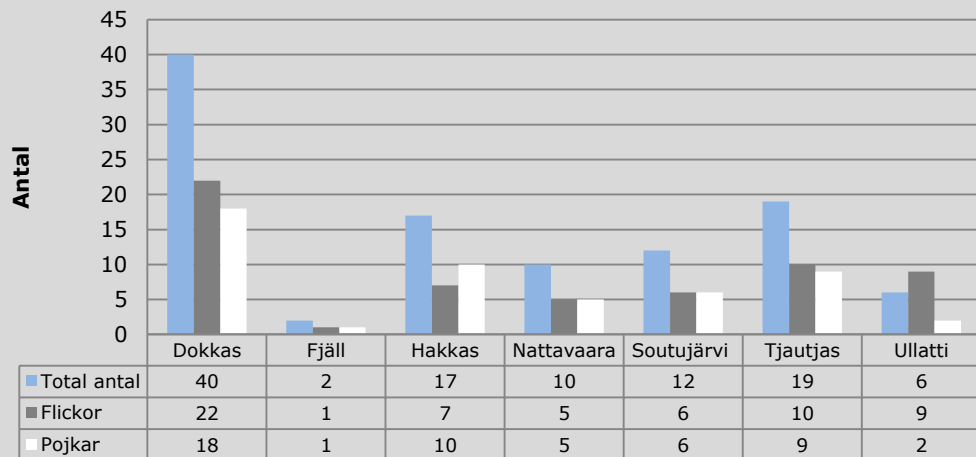

Utbildning

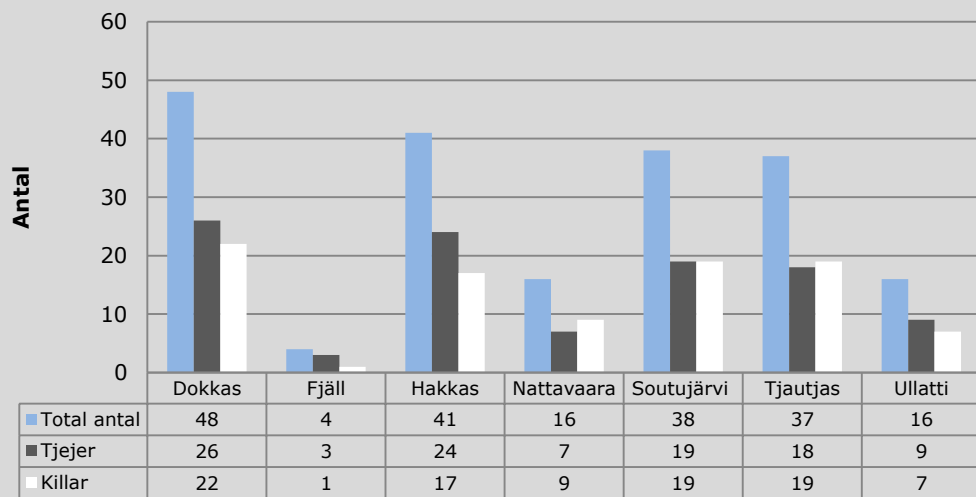
Tillgänglighet till skola och utbildning är en viktig servicefaktor. I Gällivare kommuns bygder finns det 106 barn i förskoleålder (1-5 år), 200 i grundskoleålder (6-15 år) och 116 ungdomar och i gymnasieålder (16-20 år). Förskolor finns i Hakkas, Dokkas och Puoltikasvaara. Pedagogisk omsorg finns i Nattavaara och Tjautjas. Grundskoleverksamhet finns i Hakkas (f-9), Dokkas (f-6), Tjautjas (F-3) och i Puoltikasvaara (f-6).

Figurerna nedan baserar sig på information från adresspositioner hämtade från Lantmäteriet. Befolkningsunderlaget är hämtat från Ådata 2018-06-26.

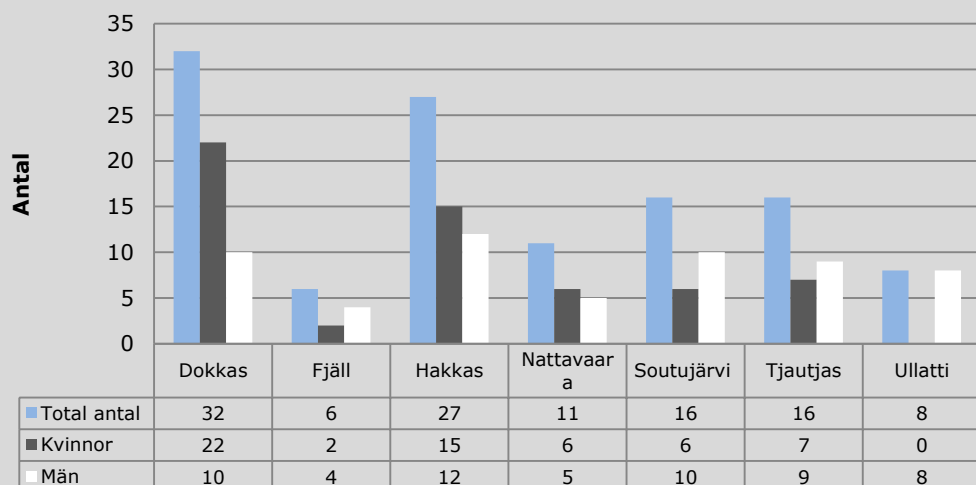
Antal invånare i förskoleålder 2018 (1-5 år)

Antal invånare i grundskoleålder 2018 (6-15 år)

Antal invånare i gymnasieskoleålder 2018 (16-20 år)

Arbete

Andelen invånare i arbetsförd ålder är enligt SCB för Gällivare kommuns 64,9%, vilket motsvarar 1851 personer på Gällivares landsbygd 2018. Ingen statistik finns på andelen i sysselsättning på Gällivares landsbygd.

Företagande på Gällivares landsbygd bedrivs inom renskötsel, bygg, handel, service, transport, hälsovård, turism, hantverk, skogsförvaltning, jord- och skogsbruk, företagstjänster och tillverkning. På nationell nivå finns det mönster som tyder på att besöksnäringen är många gånger kopplad till vad landsbygden har att erbjuda. Kombinationsverksamhet finns inte kartlagd.

Behovet av kompetens är olika för olika branscher. Lång eftergymnasial utbildning är inte alltid eftersträvänt. Vilka kunskapsbehov som finns för Gällivares landsbygds är inte kartlagt.

Nationellt beskrivs att soloföretagare arbetar i nätverk på landsbygden, de köper tjänster av varandra. Det finns således en lite annan näringslivsstruktur på landsbygden än i staden. Sannolikt fler mindre företag på landsbygd i glesa ekonomiska strukturer, vilket innebär att reformer eller åtgärder som påverkar små företag får större betydelse på landsbygd. Fler och fler lokala företag verkar på den globala marknaden. Företagsnätverkens organisering på Gällivares landsbygd är inte kartlagt.

Boende och service

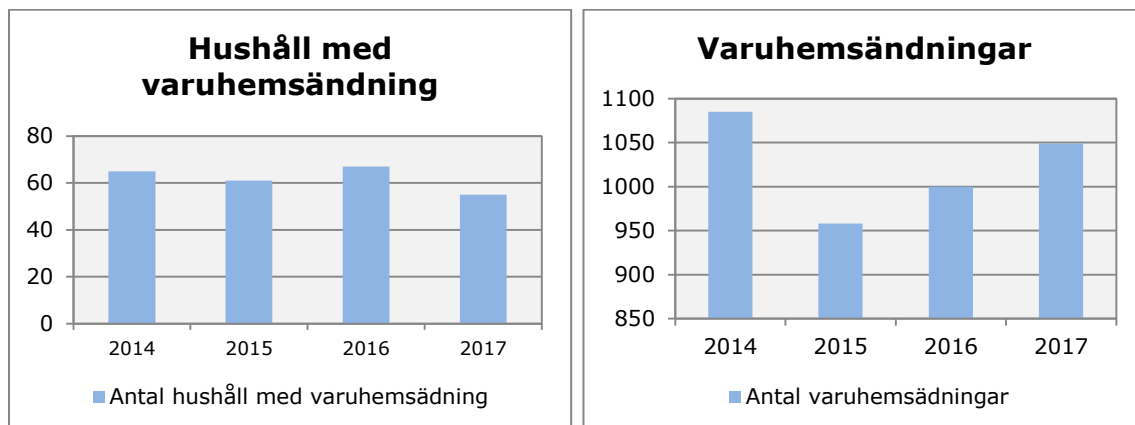
Tendenser pekar på att det finns en bostadsbrist på Gällivares landsbygd, samtidigt finns det tidigare permanent bostäder som idag används som fritidshus i många byar. Hus som står kalla stora delar av året och som i vissa fall enbart förfaller och bidrar till att göra byar oattraktiva. 70 % av Sveriges fritidshus ligger i landsbygdskommun eller gles landsbygd. Förhållandet mellan permanenta boende och fritidshus påverkar landsbygdens förutsättningar för utveckling och tillgång till service. För Gällivares landsbygd finns ingen kartläggning gjord avseende bostadsbyggande eller förhållandet mellan permanentboende och fritidshus.

Många kommuner har arbetat med att etablera servicepunkter på landsbygden. Gemensam för dessa är att sprida information och skapa mötesplatser. I Gällivare finns två servicepunkter, i Skaulo och Nattavaara by, fler är på väg att etableras.

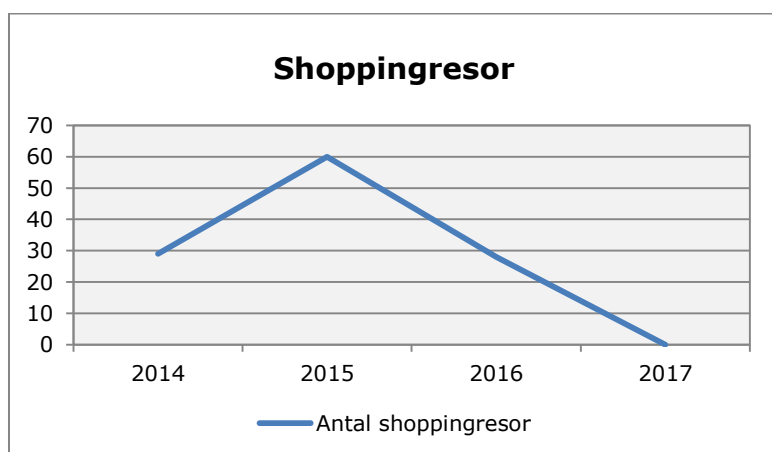
En nationell kartläggning visar att avstånden till service är längre på landsbygd än i stad. Livsmedelbutiker är den mest tillgängliga servicen på landsbygden och minst är apoteken. Serviceställen har minskat i både städer och landsbygd sedan 2003, utvecklingen är likartad, men effekterna av färre serviceutbud skiljer sig för stad och land. Butikerna i på Gällivares landsbygd har förutom att erbjuda livsmedel och andra varor även en funktion som samlingspunkt genom ombudskap för systembolags-, post- och apoteksärenden, fiskekort etc.

Behovet av vardagssysslor så som att handla mat, hämta barn på skolan, tillgång till internet eller träffa vårdpersonal är likadant oavsett om du bor i stad, tätort eller på landsbygd. Däremot förutsättningarna för att genomföra vardagssysslorna kan skilja sig åt. Varuförsörjningen på Gällivares landsbygd sker i dagligvarubutiker i Skaulo, Ullatti, Hakkas och Nattavaara samt genom varuhemsändning. De fyra butikerna som idag finns på landsbygden är viktiga för servicen. Om utflyttning ökar eller köptrohet minskar kan butikerna komma att

försvinna med påverkan på bygdens attraktivitet. Antalet hushåll med varuhemsändning har mellan 2014-2017 varit jämnt. Antal varuhemsändningar har skiftat under samma period med ca 100 leveranser. Se figurerna nedan.

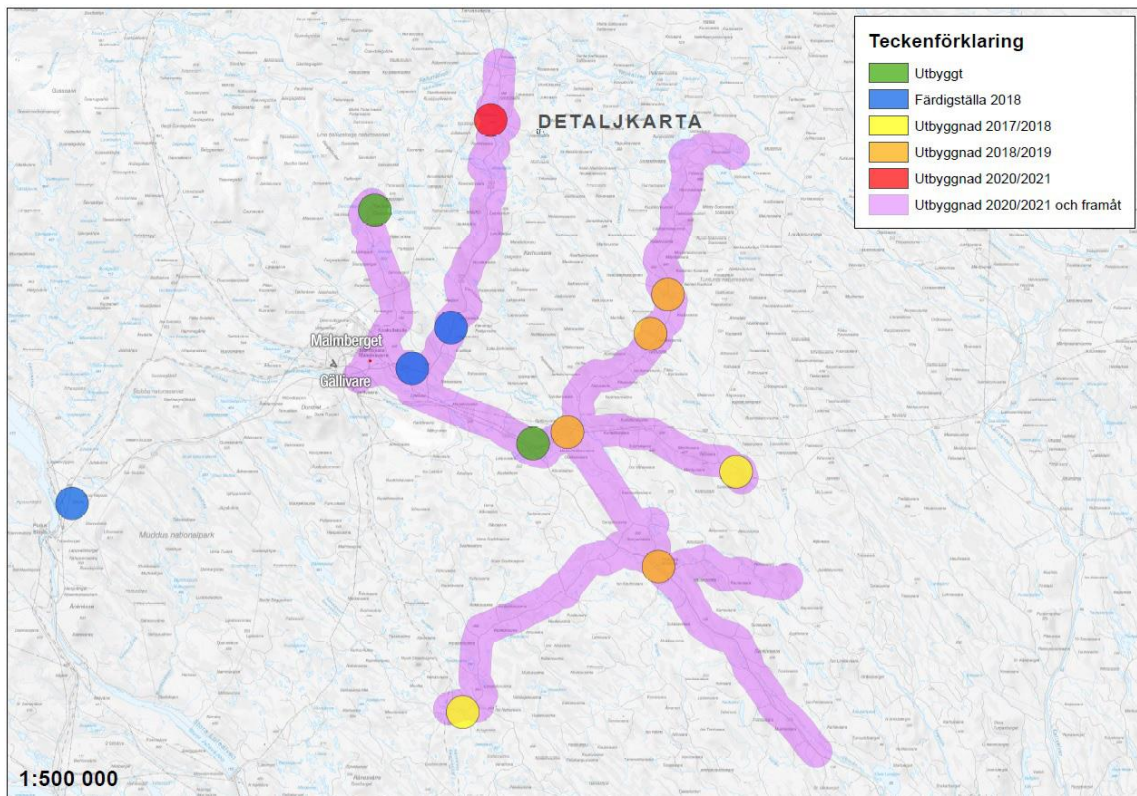
De fyra landsbygdsbutikerna erbjuder varuhemsändning. Ett komplement till varuhemsändning och kollektivtrafik är efterfrågestyrd trafik som kompletterar fasta busslinjer. Den efterfrågestyrda trafiken anpassas till de behov som uppstår. Trenden i Gällivare är att denna trafik minskar. Det finns/finnits shoppingresor till Harads för byarna längst söderut i Gällivare kommun. I figuren nedan visat antalet shoppingresor mellan åren 2014-2017.

Landsbygdsbefolkningen kör generellt mer bil och har fler bilar än stadsbefolkning. Tillgången på drivmedel och ett bra vägnät är viktigt. På Gällivares landsbygd finns drivmedelstationer i fyra av sex bygder: Skaulo, Ullatti, Nattavaara och Hakkas. I Hakkas, Nattavaara och Ullatti har bygderna gjort kraftsamlingar och etablerat egna drivmedelsstationer.

Infrastruktur

Bredbandsutbyggnaden är en viktig infrastruktur för landsbygden då den påverkar allt från kommunikation och arbetsmöjligheter till service för landsbygdsbor. Teknik som kan överbrygga glesheten. Utbyggnaden av fiber på Gällivares landsbygd ingår i Gällivare kommuns fiberprojekt. Figuren nedan visar utbyggnadsplanen för Gällivares landsbygd.

Många av vägarna på landsbygden är enskilda och drivs och underhålls av vägföreningar, vägsamfälligheter eller privatpersoner.

De flesta busslinjer är tidtabellbelagda utifrån grundskolans tider förutom buss till/från Ritsem som utgår ifrån tågtider. Buss finns till/från Gällivare och följande byar: Nilivaara, Nattavaara och Hakkas. Från/till Hakkas finns bussar till Ullatti och till Nattavaara. Trafikens begränsningar till skoltiderna försvårar pendling för de med behov av buss på andra tider.

Kultur och Fritid

Nationellt sett är kultur- och föreningsliv genom ideella föreningar vanligare på landsbygd än i städerna och kan fundera som utvecklingsmotorer. På Gällivare landsbygd finns många föreningar med en bred variation av intresseområde. Oavsett om det är en hembygdsförening, ekonomisk förening eller en idrottsförening så arbetar de flesta för bygdens utveckling i vidare bemärkelse än enbart inom sitt intresseområde. Det finns inget heltäckande underlag för vilka föreningar som verkar på Gällivares landsbygd.

Hälsa

Nationella undersökningar visar att fler sjukdagar tas ut på landsbygden i jämförelse med stad. Något underlag finns inte för Gällivares landsbygd avseende folkhälsa, sjuktal, trygghet, delaktighet.

Vårdcentraler på Gällivares landsbygd finns inte förutom en mottagning med begränsade öppettider i Hakkas via privat aktör. I övriga fall hänvisas invånarna till Gällivare tätort för kontakt med vårdcentral. Hemtjänst och hemsjukvård finns på landsbygden.

Digital kompetens är och kommer bli viktigare för att kunna vara en del av samhället och utföra vardagliga ärenden. 2019 kommer ett Digidelcenter starta i servicepunkten i Skaulo med uppdrag för hela Gällivares landsbygd. Förhoppningen är att genom föreläsningar, workshops och rådgivning bidra till att öka medborgarnas kompetens, människors förutsättningar att vara delaktig.

12.3. Analys och utmaningar

Mer kunskap behövs om landsbygden i Gällivare kommun för att kunna utveckla rätt förutsättningar för en attraktiv landsbygd. Ruralisering behöver stärkas och uppmuntras för att öka attraktiviteten och vara ett tydligt alternativ till den urbana normen.

Servicepunkterna har stor utvecklingspotential både vad gäller samordning av kommunala verksamheter men också i samverkan med lokala aktörer. Här är föreningar och lokala företag viktiga drivkrafter och partners. Digitaliseringen är viktig för att landsbygden ska kunna utvecklas och vara attraktiv liksom förutsättningarna till boende. Landsbygden behöver inkluderas mer i den samhällsomvandling som pågår i kommunen.

Tillgänglighet till skolverksamhet (fysiskt och/eller digitalt) är en förutsättning för barnfamiljers val att stanna eller flytta till landsbygden. Utmaningar för framtiden är att möjliggöra för flexibla lösningar så att skolverksamheter kan fortgå på landsbygden.

Varuhemsändning är en välanvänd och välfungerande service. Servicen kan vidareutvecklas för att också tillgodose andra behov.

Civilsamhällets roll på landsbygden har ökat med centralisering av service till tätorten. Utöver den kommersiella servicen har civilsamhället tagit ett större ansvar för bostadsbyggande och social närvaro. Det finns flera exempel på detta i våra bygder, några är Hakkasmacken, Ullattimacken, Handlar´n och drivmedelpumpen i Nattavaara.

13. FUNKTIONSNEDSÄTTA

13.1 Inledning

För att bygga ett socialt hållbart samhälle behöver alla inkluderas och ges möjlighet till goda levnadsvillkor och god livsmiljö med delaktighet och inflytande. Personer med funktionsnedsättning kan ha särskilda behov som behöver mötas för deltagande i samhällslivet.

Nationell målsättning

Riksdagen beslutade i november 2017 om ett nytt mål för funktionshinderpolitiken och en ny inriktning för att genomföra den. Målet för funktionshinderpolitiken är att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och att barnrättsperspektivet uppmärksammas.

Lagar som är styrande

Det finns lagar som styr hur samhället ska utformas och lagar för kommunal verksamhet men där det kan krävas ett funktionshinderperspektiv för att inkludera personer med funktionsnedsättning. Nedan följer några exempel: *Diskrimineringslagen*: förbjuder diskriminering som har samband med bland annat funktionsnedsättning. Bristande tillgänglighet räknas som diskriminering, en person med funktionsnedsättning får inte missgynnas genom att åtgärder för tillgänglighet inte vidtas.

Plan- och bygglagen: vid ny/ombyggnation finns krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Det finns även regler för byggd miljö i byggnadsförordningen och boverkets byggregler.

Skollagen: alla elever ska på lika villkor ges utbildning i de ämnen och kurser som finns beskrivna i läroplanen för varje verksamhet.

Arbetsmiljölagen: arbetsgivaren ska ta hänsyn till arbetstagarens särskilda förutsättningar och anpassa arbetsförhållandena eller vidta annan lämplig åtgärd.

Lagen om offentlig upphandling: tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning ska beaktas.

Skollagen: alla elever ska på lika villkor ges utbildning i de ämnen och kurser som finns beskrivna i läroplanen för varje verksamhet.

Socialtjänstlagen: socialnämnden ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Språklagen: myndigheter har ett särskilt ansvar för att skydda och främja det svenska teckenspråket. Språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt.

Lag om färdtjänst: särskilt anordnade transporter för personer med funktionshinder.

Lag om bostadsanpassningsbidrag: genom bidrag till anpassning av bostäder ges personer med funktionsnedsättning möjlighet till ett självständigt liv i eget boende.

Gällivare kommun

Kommunfullmäktige beslutade i februari 2017 att anta Funktionshinderpolitiskt program 2017-2019 med följande målområden:

- Full delaktighet och god gemenskap
- Jämlikhet i levnadsvillkor

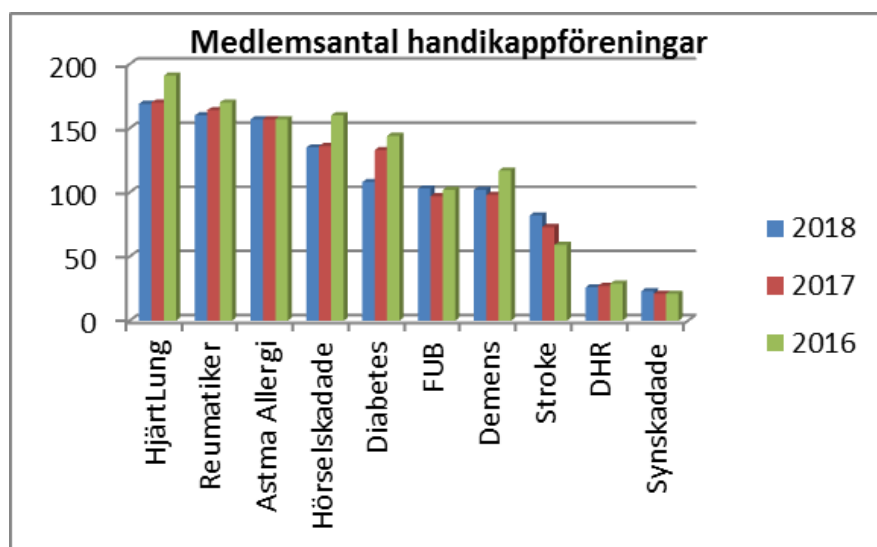
Utifrån programmet har en gemensam servicedeklaration för Gällivare kommun arbetats fram.

Gällivare kommun har rådet för funktionshinderfrågor som är ett samråds- och referensorgan med möjlighet att utbyta information mellan de funktionshindrades organisationer och kommunens styrelse och nämnder.

13.2. Nuläge

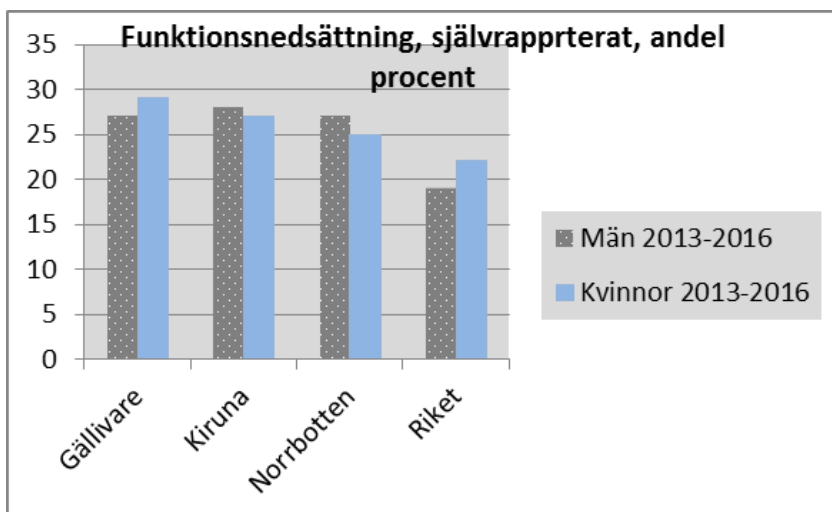
I Sverige finns det mellan 1,3 och 1,8 miljoner människor i Sverige som har någon funktionsnedsättning beroende på om mätningen görs på individens subjektiva bedömning, medicinska diagnoser eller arbetsförmåga. Ca 15 % av den arbetsföra befolkningen i åldern 16-64 år har en funktionsnedsättning vilket för Gällivare skulle innebära ca 1 600 personer.

De handikappföreningar som sökte bidrag från Gällivare kommun 2018 har 1 065 medlemmar. Det motsvarar inte antalet personer med funktionsnedsättning i kommunen då det finns personer som inte är med i någon förening eller är med i flera föreningar. Antalet medlemmar har minskat de senaste åren.

Figur 13.2.1: Medlemsantal handikappföreningar som ansökt om bidrag från Gällivare kommun 2016-2018

Enligt folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät, som bygger på självskattning, har Gällivare kommun en högre andel funktionsnedsatta kvinnor och män än i riket. Det är en högre andel kvinnor med funktionsnedsättning i Gällivare än i Norrbotten medan männen ligger ganska jämnt med Norrbotten.

Figur 13.2.2.: Funktionsnedsättning självrapporterat 2013-2016 uppdelat på kön, Gällivare, Kiruna, Norrbotten och riket. Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

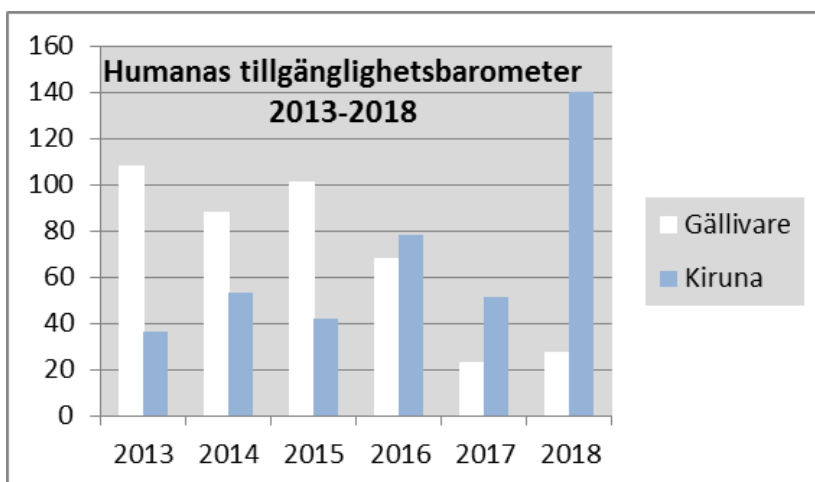
Fysisk tillgänglighet

De senaste åren har Gällivare kommun visat på ett förbättrat resultat när det gäller fysisk tillgänglighet och 2016 låg Gällivare kommun över både Kiruna, Norrbotten och riket.

		2014	2015	2016
Fysisk tillgänglighet - sammanlagt resultat Andel (%)	Gällivare	38	44	58
	Kiruna	23	24	40
	Norrbottens läns kommuner	38	37	44
	Alla kommuner	46	45	47

Figur 13.2.3: Myndigheten för delaktighets uppföljning avseende fysisk tillgänglighet 2014-2016. Källa: Kolada

Kommunens arbete med tillgänglighetsfrågor har också förbättrats. Av i genomsnitt 180 rankade kommuner har Gällivares resultat förbättrats till skillnad mot Kiruna som har försämrat sitt resultat. 2017 och 2018 var Gällivare bäst placerade i länet.

Figur 13.2.4.: Humanas tillgänglighetsbarometer 2013-2018 uppdelat på Gällivare och Kiruna.

Boende

Ordinärt boende

TOP bostäder har ett visst antal handikappanpassade lägenheter. Kommunen bostadsanpassar bostäder efter behov. Syftet med bostadsanpassning är att ge personer med funktionsnedsättning möjlighet till ett självständigt liv i eget boende.

Boendestöd är ett individuellt anpassat vardagsstöd till psykiskt funktionsnedsatta personer över 18 år som kan ges i det egna hemmet. Stödet som den enskilde får ska tillvarata och utveckla egna förmågor dels med hjälp i det egna hemmet och i närmiljön.

Bostad med särskild service LSS/SoL

Utöver att bostadsanpassa bostäder för personer med funktionsnedsättning tillhandhåller kommunen särskilt anpassade boenden. Bostad med särskild service enligt LSS är ett boende för vuxna med funktionsnedsättning. Insatsen kan ges i form av gruppboende eller som serviceboende. Det finns 45 boendeplatser inom LSS. Det finns även ett barnboende enligt LSS. Det finns 24 boendeplatser med särskild service enligt SoL.

En undersökning om brukares uppfattning av kvalitet inom verksamheter för personer med funktionsnedsättning med frågor som avser att mäta fyra kvalitetsområden: självbestämmande, bemötande, trygghet och trivsel är genomförd. I Gällivare trivs 95 % av brukarna i gruppboende och har rätt stöd vilket är högre än i riket. Det är även fler som är trygga med personalen, upplever att personalen pratar så brukaren förstår och aldrig är rädd för något hemma i Gällivare än i riket. Upplevelsen gällande personalens omtanke är dock lägre i Gällivare än i riket.

I boende med särskild service trivs 68 % i både Gällivare och riket. Fler tycker att stödet är rätt, är trygga med personalen, upplever att personalen pratar så brukaren förstår och aldrig är rädd för något hemma i Gällivare än i riket. Det är färre i Gällivare än i riket som upplever inflytande. Både i gruppboende och boende med särskild service i Gällivare har brukarna något lägre möjlighet att framföra synpunkter och klagomål än i riket.

Brucarundersökning inom funktionshinderområdet		2016	2017
Gruppboende LSS - aldrig rädd för något hemma, andel (%)	Gällivare	65	71
	Riket	64	57
Gruppboende LSS - personalens omtanke, andel (%)	Gällivare	79	76
	Riket	79	83
Gruppboende LSS - rätt stöd, andel (%)	Gällivare	83	95
	Riket	79	81
Boende särskild service SoL - aldrig rädd för något hemma, andel (%)	Gällivare		71
	Riket	54	57
Boende särskild service SoL - inflytande, andel (%)	Gällivare		59
	Riket	68	71
Boende särskild service SoL - rätt stöd, andel (%)	Gällivare		81
	Riket	70	76

Figur 13.2.5.: SKL brukarundersökning för funktionsnedsatta gällande boende 2016-2017 uppdelat på Gällivare och riket. Källa: Kolada

Utbildning

Inom för- och grundskoleverksamheterna omfattas alla elever och personal av skollagen. Alla elever ska på lika villkor ges utbildning i de ämnen och kurser som finns beskrivna i läroplaner för varje verksamhet. Inga barn eller elever får diskrimineras från att ha samma möjlighet till utbildning. Inom för- och grundskola finns lagkrav på att varje år upprätta en plan mot diskriminering och kränkande behandling. Utöver de individuella rättigheterna föreskrivna i skollag och dess förordningar, finns även lagkrav på lokaler, utrymmen, ventilation, ljus, ljud etc. vilket särskilt påverkar de med funktionsvariationer.

I uppföljning av funktionshinderpolitiken i Sverige framkommer att personer med funktionsnedsättning har kortare utbildningslängd än övriga befolkningen. En avgörande faktor för delaktigheten i samhället för personer med funktionsnedsättning är en inkluderande och tillgänglig utbildning. Det påverkar förutsättningarna för jämlika levnadsvillkor ur flera perspektiv, t ex förutsättningarna på arbetsmarknaden och därmed möjligheten till egen försörjning. En universellt utformad skola skulle leda till att många fler elever med funktionsnedsättning kan ta del av utbildningen utan att möta hinder.

En lägre andel personer med funktionsnedsättning 16-64 år har eftergymnasial utbildning än övriga befolkningen: 34 % (36% av kvinnorna respektive 29% av männen) att jämföra med 46% (52%: 41%) för övriga befolkningen. Det är vanligare för unga vuxna med funktionsnedsättning att påbörja men inte avsluta gymnasiestudier vilket kan vara en förklaring till den lägre utbildningsnivån. Nästan 13 % av gruppen personer med funktionsnedsättning i åldrarna 20-36 år som endast har grundskoleutbildning har avbrutit sina gymnasiestudier medan det bland övriga befolkningen är knappt 5 %. Det finns inga signifikanta skillnader mellan kvinnor och män i någon av grupperna.

En nationell undersökning visar att barn med funktionsnedsättning upplever att det är för mycket skolarbete jämfört med övriga barn samt att det är svårt och att de känner sig stressade över studierna. Det är generellt högre andel flickor än pojkar som känner sig stressade men överlag känner barn med funktionsnedsättning mer stress över skolarbetet. Barn med funktionsnedsättning tycker något mindre om skolan jämfört med övriga barn. Barn med funktionsnedsättning blir oftare mobbade jämfört med andra barn, ingen skillnad på flickor och pojkar.

Läsåret 2017/2018 gick 10 612 elever i grundsärskolan i Sverige vilket är ungefär en % av alla elever i den obligatoriska skolan. Inom inriktningen träningskolan var det samma läsår 4 567 elever vilket motsvarar ungefär 43 % av alla elever i grundsärskolan. I dagsläget finns en elev på grundsärskolan och tre elever på träningskolan i Gällivare. På gymnasiesärskolan gick 6 702 elever läsåret 2017/2018 i Sverige. På gymnasiesärskolan i Gällivare kommun finns i dagsläget nio elever inskrivna i årskurserna 1-4.

Gällivare kommun har fokuserat på att arbeta förvaltningsövergripande med ett normkritiskt perspektiv med fokus på tillgänglighetsaspekten och intersektionalitet d.v.s. hur olika maktordningar och diskrimineringsgrunder påverkar och ibland förstärker varandra.

Gällivare kommun har ett förbättrat resultat angående tillgänglighet grundskola. Kommunen har högre andel än riket, Norrbottens läns kommuner och Kiruna.

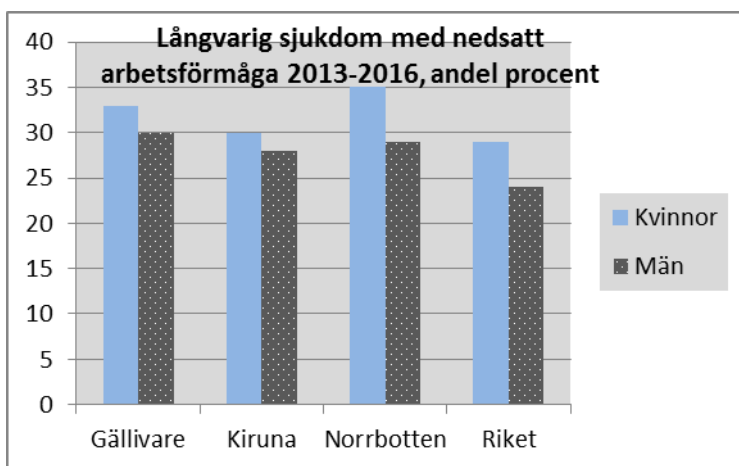
		2014	2015	2016
Tillgänglighet grundskola - sammanlagt resultat andel (%)	Gällivare	-	51	58
	Kiruna	-	25	40
	Norrbottens läns kommuner	56	43	51
	Alla kommuner	55	50	50

Figur 13.2.6: Myndigheten för delaktighets uppföljning avseende tillgänglighet grundskola 2014-2016. Källa: Kolada

Arbete/Sysselsättning

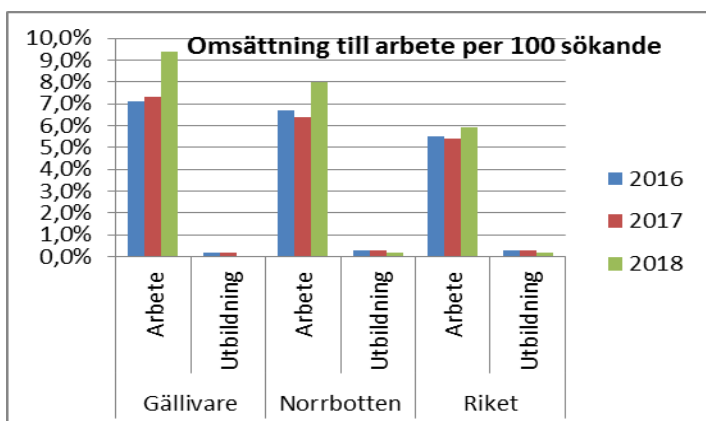
Personer med funktionsnedsättning har olika grader av arbetsförmåga. Arbetslösheten är generellt högre bland personer med funktionsnedsättning än övriga befolkningen oavsett arbetsförmåga. 2017 var arbetslösheten för personer med funktionsnedsättning nio % och i befolkningen totalt sju %.

Det är en större andel kvinnor än män i kommunen (och än Kiruna och riket) som skattar att de har en långvarig sjukdom med nedsatt arbetsförmåga. Andelen män ligger något högre än samtliga jämförbara enheter.

Figur 13.2.7: Långvarig sjukdom med nedsatt arbetsförmåga 2013-2016 uppdelat på kön, Gällivare, Kiruna, Norrbotten och riket. Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

Det är fler personer med funktionsnedsättning som har börjat arbeta i Gällivare än i Norrbotten och riket 2016-2018. Ett mindre antal går vidare till utbildning.

Figur 13.2.8: Omsättning till arbete per 100 sökande 2016-2018 uppdelat på Gällivare, Norrbotten och riket. Källa: Arbetsförmedlingen Gällivare

Gällivare kommuns tillgänglighet på området arbetsmarknad har förbättrats sedan 2014. Från att ha legat under Kiruna, Norrbottens läns kommuner samt riket på en låg nivå (4 %) har kommunen ökat till 40 %, dvs. bättre än riket och

Kiruna. Det finns dock inte uppgifter på hur många anställda med funktionsnedsättning som finns i Gällivare kommun.

		2014	2015	2016
Tillgänglighet arbetsmarknad - sammanlagt resultat andel %	Gällivare	4	27	40
	Kiruna	36	29	33
	Norrbottens läns kommuner	36	35	43
	Alla kommuner	32	32	35

Figur 13.2.9: Myndigheten för delaktighets uppföljning avseende tillgänglighet arbetsmarknad 2014-2016. Källa: Kolada

För socialförvaltningens brukare finns olika sysselsättningsverksamheter. *Daglig verksamhet inom SoL* är psykiatrins målgrupp med mål att komma ut i arbetslivet. *Socialt stöd (SoL)* tar emot brukare som har beslut enligt LSS. Där utförs arbetsuppgifter i grupp med mer produktionskrav. Socialt stöd omfattar ca 30 brukare. Kommunen har också två s.k. *dagliga verksamheter (LSS)* är sysselsättningar i små grupper eller enskilt. Sysselsättningen omfattar nästan 90 personer (56 män och 37 kvinnor).

Sysselsättning inom SoL upplevs som viktig för brukaren i hög utsträckning i Gällivare. Brukaren har möjlighet att föra fram sina synpunkter och klagomål och många trivs och får rätt stöd enligt undersökningar. Personalens omtanke upplevs som god och personalen pratar så brukaren förstår. Många uppger att de känner sig trygga med personalen. En lägre andel än riket uppger att de aldrig är rädda för något på sysselsättningen 66 % att jmf med 72 % och upplevelsen av inflytande är något lägre (66 %) i Gällivare.

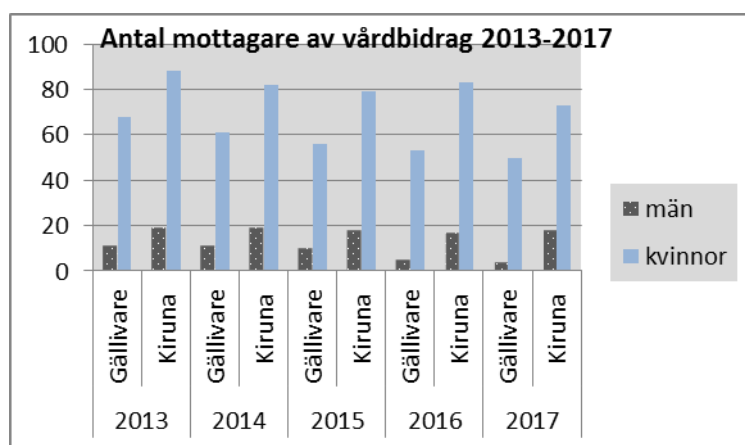
Inom daglig verksamhet LSS är det fler i Gällivare som uppger att de trivs på sin dagliga verksamhet och tycker att verksamheten än i riket generellt. Det är även fler som upplever inflytande i Gällivare. Personalens omtanke upplevs bra i och en större andel upplever i senaste mätningen att personalen pratar så brukaren förstår. Drygt hälften (55 %) är aldrig rädd för något på daglig verksamhet i Gällivare vilket är lägre än i riket och resultatet har sjunkit. Även upplevelsen av rätt stöd har minskat från föregående mätning.

Brukarundersökning inom funktionshinderområdet		2016	2017
Daglig verksamhet LSS - aldrig rädd för något på daglig verksamhet, andel (%)	Gällivare	65	55
	Riket	72	73
Daglig verksamhet LSS - inflytande, andel (%)	Gällivare	88	78
	Riket	73	72
Daglig verksamhet LSS - rätt stöd, andel (%)	Gällivare	96	88
	Riket	83	83
Sysselsättning SoL - aldrig rädd för något på din sysselsättning, andel (%)	Gällivare		66
	Riket	70	72
Sysselsättning SoL - möjlighet att framföra synpunkter och klagomål, andel (%)	Gällivare		93
	Riket		88
Sysselsättning SoL - rätt stöd, andel (%)	Gällivare		93
	Riket	82	82

Figur 13.2.10: SKL brukarundersökning för funktionsnedsatta gällande sysselsättning 2016-2017 uppdelat på Gällivare och riket. Källa: Kolada

Försörjning

Sedan 2000-talet och främst sedan 2006 har skillnaderna ökat mellan personer som mottar ersättning och övriga befolkningen i Sverige. Andelen personer med låg ekonomisk standard har ökat bland personer med handikapp-, sjuk- och aktivitetsersättning. Ersättningar har inte ökat i takt med prisutvecklingen. Föräldrar som mottar vårdbidrag har sämre ekonomi. Vårdbidrag betalas ut till föräldrar som har barn med en sjukdom eller funktionsnedsättning som medför ett behov av särskild tillsyn eller vård under minst sex månader eller att det på grund av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning uppkommer merkostnader. Från 2013 till 2017 har antalet som får vårdbidrag successivt ökat i Sverige. Det är betydligt fler kvinnor än män som får vårdbidrag. I Gällivare har antalet mottagare av vårdbidrag minskat under samma period men även i Gällivare kommun är det betydligt vanligare att kvinnor är mottagare av vårdbidrag.

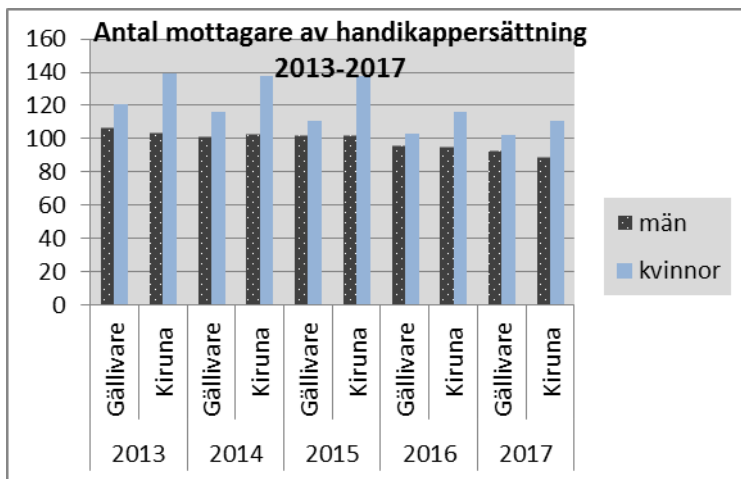

Figur 13.2.11: Antal mottagare av vårdbidrag 2013-2017 uppdelat på kön, Gällivare och Kiruna. Källa: Försäkringskassan

Nationellt arbetar kvinnor deltid i högre utsträckning och har lägre inkomster om de har barn med särskilda behov. Männerna tenderar arbeta heltid i högre utsträckning än övriga män. Antalet sjukskrivna är högre bland föräldrar som har barn med särskilda behov. Ekonomiska konsekvenser har visat sig störst bland föräldrar med låg inkomst och drabbar kvinnor oftare än män.

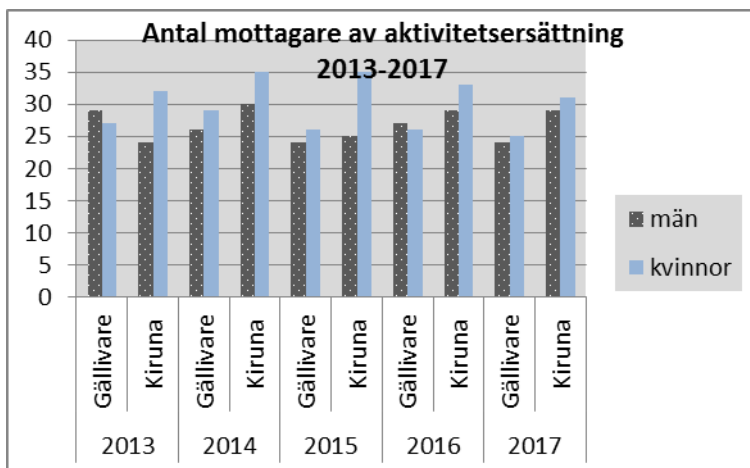
Det är också vanligare att personer med funktionsnedsättning saknar kontantmarginal och har ekonomisk kris, vanligare för kvinnor än för män. Skillnaden bland könen finns även bland övriga befolkningen men inte i samma utsträckning.

Inkomstskillnaden mellan personer med funktionsnedsättning som mottar handikappersättning och/eller sjuk- och aktivitetsersättning i förhållande till den övriga befolkningen i genomsnitt är stor. Handikappersättning kan beviljas personer 19 år+ som ersättning för merkostnader av hjälpbehov och övriga merkostnader. Det är fler kvinnor än män som är mottagare av handikappersättning. Antalet mottagare i såväl Gällivare som Kiruna har minskat.

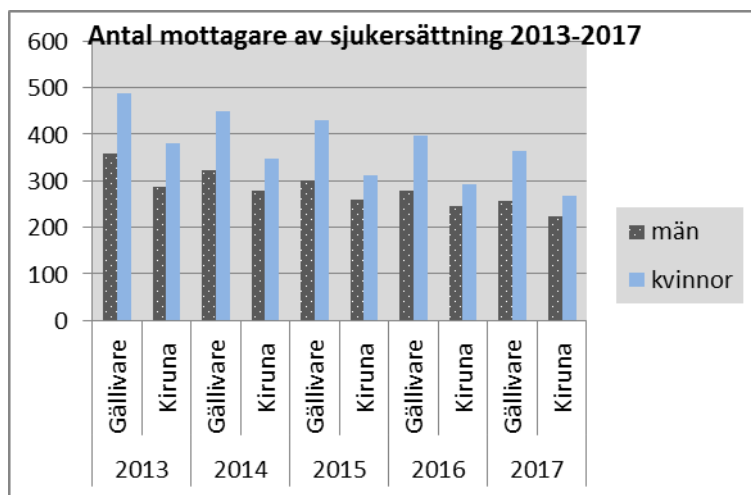
Figur 13.2.12: Antal mottagare av handikappersättning 2013-2017 uppdelat på kön, Gällivare och Kiruna. Källa: Försäkringskassan

Aktivitetsersättning kan beviljas personer 19-29 år som har nedsatt arbetsförmåga. Det är ungefär lika många män som kvinnor som mottar aktivitetsersättning och antalet har minskat sedan 2016.

Figur 13.2.13: Antal mottagare av aktivitetsersättning 2013-2017 uppdelat på kön, Gällivare och Kiruna. Källa: Försäkringskassan

Sjukersättning kan beviljas till personer 30-64 år som har en stadigvarande nedsatt arbetsförmåga. Personer mellan 19-29 år kan sedan 2017 beviljas sjukersättning om det är troligt att de aldrig mer kommer kunna arbeta. Det är fler kvinnor än män som uppbär ersättningen i Gällivare kommun, länet och riket. Antalet mottagare har sjunkit för både kvinnor och män. Jämfört med Kiruna har Gällivare fler invånare med sjukersättning.

Figur 13.2.14: Antal mottagare av sjukersättning 2013-2017 uppdelat på kön, Gällivare och Kiruna. Källa: Försäkringskassan

Kultur, idrott och fritid

Vid bidragsgivning till föreningar, studieförbund etc., kan kommunen ställa krav på tillgängliga lokaler och dyl. I övrigt följer kommunen svensk lagstiftning likt övriga verksamheter med krav på tillgänglighet och likabehandling vid kultur- och idrottsevenemang med mera. Sedan 2014 har resultatet sjunkit för Gällivare kommun avseende tillgänglighet till kultur och idrott. 2016 ligger resultaten lägre än både riket och länet.

		2014	2015	2016
Tillgänglighet kultur - sammanlagt resultat andel (%)	Gällivare	44	33	33
	Kiruna	-	28	-
	Norrbottens läns kommuner	36	31	43
	Alla kommuner	34	34	36

		2014	2015	2016
Tillgänglighet idrott - sammanlagt resultat (%)	Gällivare	38	26	33
	Kiruna	41	18	-
	Norrbottens läns kommuner	36	30	39
	Alla kommuner	34	33	36

Figur 13.2.15: Myndigheten för delaktighets uppföljning avseende tillgänglighet kultur respektive idrott 2014-2016. Källa: Kolada

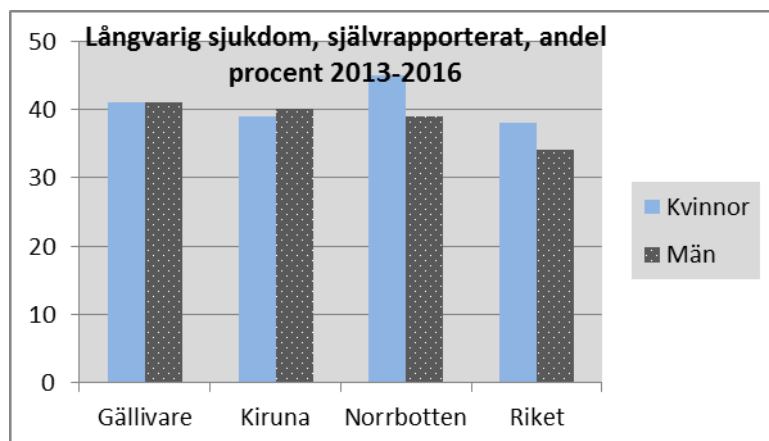
Hälsa

Nationella studier visar att personer med funktionsnedsättning i Sverige i betydligt lägre utsträckning än övriga befolkningen upplever sin hälsa som god, 59 % jämfört med drygt 87 %. Det är en signifikant lägre andel kvinnor än män med funktionsnedsättning som skattar sin hälsa som god och den skillnaden mellan könen finns inte befolkningen generellt. Levnadsvanorna är generellt sämre för personer med funktionsnedsättning. Det är vanligare bland personer med funktionsnedsättning med stillasittande fritid, fetma, daglig rökning och låg konsumtion av frukt och grönt.

Det har visat sig att personer med funktionsnedsättning inte lika ofta söker läkar- eller tandläkarvård för sina besvär som övriga befolkningen.

Funktionsnedsatta har generellt sämre levnadsvillkor. Brister i tillgänglighet och delaktighet samt bristande tillgång till vårdssystemen handlar bl.a. om fysiska hinder som gör det svårt att få kontakt, göra besök och ta del av vårdutbudet.

I Gällivare är det lika stor andel kvinnor och män som har skattat att de har långvarig sjukdom. Detta är något högre än i riket. Bland kvinnorna är det något lägre än i Norrbotten.

Figur 13.2.16: Långvarig sjukdom självrapporterat 2013-2016 uppdelat på kön, Gällivare, Kiruna, Norrbotten och riket. Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

Det finns få undersökningar när det gäller barn med funktionsnedsättning. Resultatet från den nationella undersökningen av skolbarns hälsovanor 2013/2014 jämför bl.a. hälsan, levnadsvanorna och skolupplevelsen mellan barn med funktionsnedsättning och övriga barn i undersökningen i åldrarna 11, 13 och 15 år. Undersökningen visar att omkring vart femte barn (22 %) i Sverige uppger att de har någon form av långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning. Andelen är lika hög bland flickor och pojkar och oavsett ålder.

Andelen som uppger att de har en bra eller mycket bra hälsa är något lägre bland barn med funktionsnedsättning jämfört med barn utan funktionsnedsättning. Oavsett funktionsförmåga är det en högre andel pojkar som uppger att de har en bra hälsa jämfört med flickor. Med stigande ålder minskar andelen som uppger att de har en bra hälsa och särskilt tydligt bland barn med funktionsnedsättning. Det går dock inte att med säkerhet säga att det gäller både flickor och pojkar.

Psykiska besvär, dvs. sömnsvårigheter, nedstämdhet, irritation och nervositet, förekommer oftare bland barn med funktionsnedsättning. Oavsett funktionsförmåga förekommer psykiska besvär oftare bland flickor än pojkar. Nära två tredjedelar av barn med funktionsnedsättning har haft minst ett psykiskt besvär mer än en gång i veckan de senaste sex månaderna. Oavsett funktionsförmåga tycks andelen av barn som uppger att de har psykiska besvär öka med stigande ålder. Skillnaderna mellan barn med funktionsnedsättning och övriga barn i undersökningen kvarstår således.

Delaktighet

En studie efter valet 2014 visar att valdeltagandet var något lägre bland personer med funktionsnedsättning jämfört med övriga befolkningen. I Europaparlamentsvalet var valdeltagandet 49 % bland dem med funktionsnedsättning jämfört med 53 % i övriga befolkningen. Vid riksdagsvalet

var motsvarande andelar 85 respektive 88 %. Skillnaden är mest tydlig bland dem 65 år+ samt ensamstående och det var framförallt personer med nedsatt rörelseförmåga, med besvär av oro och ångest och med synnedsättning som röstade i lägre grad än personer utan dessa besvär eller nedsättningar.

SKL undersöker årligen innehåll och kvaliteten på den information som finns på kommunernas hemsidor. Det är viktigt att webbplatser fungerar för allas möjlighet att ta del av information och delaktighet i samhället. 2016 fick Gällivare kommun 46 % av maxpoängen. 2017 finns inte Gällivare med.

Gällivare kommun låg 2017 på plats 31 av 107 avseende hur bra kommunen är på att integrera funktionshinderperspektivet i sin övergripande styrning och ledning.

13.3. Analys och utmaningar

En betydande del av samhället har någon funktionsnedsättning och gruppen är väldigt heterogen. Kunskapen om funktionsnedsatta i Gällivare kommun behöver öka.

Nationellt framkommer att fler grupper varav funktionsnedsatta är en som det offentliga inte lyckats säkerställa socio-ekonomisk trygghet för eller goda förutsättningar för hälsa och arbete. Tillhör man flera av dessa utsatta grupper ger det sämre förutsättningar, t ex kvinna med funktionsnedsättning som har kort utbildning.

Funktionsnedsatta har generellt sämre ekonomiska förutsättningar än befolkningen i övrigt. Kvinnor har det sämre ekonomiskt än män oavsett om de har en funktionsnedsättning själv eller har barn med funktionsnedsättning.

Barn med funktionsnedsättning behöver särskilt uppmärksammas i skolan då de upplever skolan tyngre och då fler hoppar av gymnasiestudierna enligt nationella undersökningar.

Ett viktigt arbete för kommunen är att inkludera alla invånare för full delaktighet i samhället och skapa jämlikhet i levnadsvillkor. Detta gäller inte bara informationsflödet i och med samhällsomvandlingen där fysiska förändringar kan göra det svårt att orientera sig utan också möjligheten att påverka det framtida samhället. Ett aktivt arbete att öka valdeltagandet för funktionsnedsatta är en viktig del för demokratin och delaktigheten. Digital information via ex. sociala medier behöver kompletteras med informationsvägar som funktionsnedsatta kan ta till sig.

Ett universellt utformat samhälle skulle leda till att många fler är inkluderade och särskilda anpassningar behöver inte göras i samma utsträckning till vinst för både individ och samhälle. Skolan behöver vara anpassad för alla elever och även arbetsgivare måste vara inkluderande och anställa personer med funktionsnedsättning i större utsträckning. Det skulle kunna leda till mindre utanförskap både socialt och ekonomiskt. Det behöver också finnas ett funktionshinderperspektiv i alla verksamheter och i alla led för att synliggöra svårigheter. Det skulle leda till större medvetenhet gentemot målgruppen och de hinder som finns och arbetet skulle bli mer verksamt.

14. NATIONELLA MINORITETER

14.1 Inledning

Den sociala hållbarhetsplanen utgår från kommunens verksamhetsidé av att vara en socialt, ekologisk och ekonomiskt hållbar kommun. Minoritetspolitiken syftar till att skydda de nationella minoriteterna och stärka möjligheterna till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Fokus ligger på diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet.

Den svenska minoritetspolitiken har sin grund utifrån konventioner och lagar:

- Den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (1992)
- Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (1995)
- Sverige ratificerade konventionerna år 2000 och en svensk minoritetspolitik antogs av riksdagen samma år. Från detta år blir Gällivare (tillsammans med Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå) utsedd av staten att förvalta minoritetsspråken finska, meänkieli och samiska. De så kallade förvaltningsområdena infördes av staten år 2009. Från januari 2010 kom den så kallade minoritetslagen (Lag 2009:724 om nationella minoriteter och minoritetsspråk) och då infördes de så kallade *minoritetsspråksmedlen* och minoritetsspråkssamordnare anställdes av kommunerna i Sverige för att samordna minoritetspolitiken mellan kommunen och staten och fördela minoritetsspråksmedlen utifrån dess syfte. Dessa medel får inte gå in i ordinarie budget i kommunen.
- Skollagen (2010:800) 8 kap. 12 a§ och 25 kap. 5 a§ Lagen skärps 1 januari 2019
- Språklagen (2009:600)
- Socialtjänstlagen (2001:453) 5 kap. 6 §
- Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk
- Lag om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. 28 juni 2018. SFS 2018:1367
- Sameskolförordningen (1995:205) kap.8 integrerad samisk undervisning.

Gällivare kommun är förvaltningskommun för minoritetsspråken samiska, meänkieli och finska och har därmed ett förstärkt ansvar att skydda dessa språk. Sverige har beslutat att nationella minoriteter är judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar samt urfolket samer, och minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, finska och meänkieli samt samiska, och i språken ligger också dess olika varianter. En självidentifikationsprincip gäller för den som anser sig tillhöra en nationell minoritet med dess minoritetsspråk. Det innebär att kommunen ska räkna in även minoritetsspråken jiddisch och romani chib. Kommunen ska främja jämlikhet mellan personer som tillhör en nationell minoritet och personer som tillhör majoritetsbefolkningen inom alla områden av det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella livet. Främjandet innebär möjlighet för de nationella minoriteterna att kunna bibehålla och utveckla sin kulturella identitet, religion, språk, traditioner och kulturarv.

14.2. Nuläge

Hur många som tillhör de nationella minoriteterna i Sverige och Gällivare är svårt att säga eftersom officiella uppgifter saknas för detta. Staten har uppskattat att

det finns omkring 50 000 tornedalingar, 450 000 – 600 000 sverigefinnar, 20 000 – 30 000 samer, 50 000 – 100 000 romer och 20 000 – 25 000 judar. Antalet frivilligt anmälda personer över 18 år till sametingsvalets röstlängder i Sverige år 2005 var 7 180 personer. I Finland år 2007 var den siffran 5 317 och i Norge 12 538, för att kunna jämföra oss i Norden.

I en sammanställning av en befolkningsstudie år 1975 gjord för Sameutredningen (SOU 1975:100) var antalet samer i:

- Kiruna	1 678
- Gällivare	1 445
- Jokkmokk	569
- Arjeplog	391

Vid sametingsvalet 2005 var antalet röstberättigade samer i:

- Kiruna	1 265
- Gällivare	559
- Jokkmokk	563
- Arjeplog	228

Totalt i Sverige finns ett 50-tal samebyar och mindre än 2 500 personer som är renskötande samer och medlemmar i en sameby (Sametinget, 2012).

Utbildning

Från den 1 januari 2019 skärps lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Rätten till förskola och viss annan pedagogisk verksamhet gäller i förvaltningsområden. Detta innebär för Gällivare kommun en skyldighet att erbjuda förskola även på meänkieli och finska. Det framgår också i skollagen och läroplanen för förskolan att barn med annat modersmål ska ges möjlighet att utveckla sin kulturella identitet och sitt modersmål. Ändringarna i skollagens 8 kap. 12 a § som träder i kraft den 1 januari 2019, *att om så begärs*, ska kommunen tillhandahålla som lägast en väsentlig del av verksamheten på finska, meänkieli respektive samiska.

Syftet är att skydda och främja minoritetsspråken så att de bevaras, utvecklas och förs vidare till nya generationer. Gällivare kommun erbjuder minoritetsspråk i den kommunala skolan vissa timmar i veckan via språkstödare till förskola och skola. Barn-, utbildning- och kulturförvaltningen har i sitt yttrande på statens utredning om minoritetsspråk i skolan (SOU 2017:91) lyft fram bristen på lärare i minoritetsspråk som ett hinder att fullt ut implementera minoritetslagen i förskoleklass och skola.

Gällivare kommun har både en samisk förskola för åldersgruppen 1-5 år och fritidshem för åldersgruppen 6-12 år samt en Sameskola som omfattar skolåren 1-6. Dessa drivs av Sameskolstyrelsen. I dessa verksamheter tas det samiska språket och kulturarvet tillvara. Detta innebär att samiska inte erbjuds på andra skolor för barn 1-12 år. Från åk 7-9 övergår den till kommunala grundskolan.

Äldre

Kommunen ska också inom ramen för äldres behov erbjuda möjligheter att upprätthålla sin kulturella identitet. Det innebär också att kommunen ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorg möjlighet

till service och omvårdnad på minoritetsspråk. Om det begärs, ska hela eller en väsentlig del av den servicen tillhandahållas. (SFS 2018:1367) Gällivare kommun har idag inte någon äldreomsorg på minoritetsspråk, varken hemtjänst eller vård- och omsorgsboende. Idag finns ingen kartläggning av hur många som skulle vilja ha äldreomsorg på minoritetsspråk.

Kultur

Kulturverksamheten i kommunen har arbetat med ett minoritetsinriktat tänkesätt sedan många år tillbaka och haft som målsättning att lyfta fram samtliga fem minoritetsspråken i Sverige. De har således även lyft fram det romska och judiska perspektivet och inte bara de som hör till förvaltningskommunen. De nationella minoriteterna finns också specificerade i kommunens kulturplan.

Vissa förskolor i kommunen har ett minoritetsinriktat tänkesätt och köpt in samiska grillkåtor som en symbol för minoriteter, i syfte att använda kåtan till löpande verksamhet. Inom äldreomsorgen har en äldreomsorgspedagog anställts som ska tillvarata de äldres behov av att bevara sin kulturella identitet genom att bl.a. olika sinnen ska aktiveras. Ett minoritetsinriktat tänkesätt finns med i den pedagogiska planeringen av äldres behov.

Hälsa

Nationella studier om förvaltningskommuner visar att den kulturella förståelsen är bristfällig och att utbildning om samisk kultur och språk generellt saknas (Nordens välfärdscenter, 2018). Renskötande samer har lågt förtroende för sjukvården och att stark koppling finns till bristande kulturkompetens hos vårdpersonal. Var femte vuxen renskötare jämfört med var tionde norrlänning rapporterar sämre mental hälsa (SOU 2016:55). Nära hälften av unga samer med en stark samisk identitet och 70 % av de renskötande samerna känner sig illa behandlade på grund av att de är samer. (Poggats, Sametinget, 2018). Hälsoproblem bland minoriteter är ofta kopplade till upplevelser av diskriminering och utanförskap (Nordens välfärdscenter, 2017).

Gällivare som organisation

Tjänstemannaorganisationen inom kommunen har inte arbetat utifrån ett minoritetsinriktat tänkesätt. Förskola och grundskola har haft som målsättning att genom att anställa terminsvis språkstödjare tillgodose önskat behov av minoritetsspråk. Det har dock inte förts statistik på detta så det går inte att följa bakåt i tiden för att kunna jämföra hur denna utveckling sett ut över tid. Politiken har en samsyn om att minoritetspolitiken ska implementeras i alla kommunens verksamhetsområden. Idag finns ett minoritetspolitiskt program antaget för kommunens verksamheter med redovisning mot uppsatta mål och nyckeltal en gång per år. Staten har idag inga nyckeltal som kommunen kan använda sig av i uppföljningsarbetet. Varje kommun får sätta upp egna nyckeltal att mäta minoritetspolitiken relaterat till de av staten satta delmålen.

Andra aktörer

Kommunen samarbetar med Sameskolstyrelsen genom att bedriva samisk förskola, fritidsverksamhet och grundskola årskurs 1-6). Det finns inget motsvarande avtal i fråga om de övriga minoritetsspråken meänkieli och finska.

Gällivare kommun har en samrådsgrupp med representation från minoriteter som *ett sätt* att lyfta fram de nationella minoriteternas inflytande och rådgivning till kommunens beslut.

14.3. Analys och utmaningar

Analysen av nulägespresentationen knyts samman med de utmaningar som väntar kommunen när den stärkta minoritetslagen träder i kraft i januari 2019.

Minoritetsspråkens status och synlighet i olika sammanhang i samhället behöver bli tydlig. I detta ligger att språken erbjuds som modersmålsundervisning i förskola och skola inom ordinarie verksamhetstid. Tillgången till sitt minoritetsspråk beror mycket på attityder till förändringar i samhället i stort. Hur de nationella minoritetsspråken ska bevaras in i framtiden är en utmaning: Som kommunikationsmedel, överföring från äldre generation till barn men också att barn kan lära sig sitt minoritetsspråk även om föräldrarna inte talar det som ett kulturarv.

Nationella minoriteters hälsa är generellt sämre visar nationella studier. Orsaken beror bland annat på bristande kulturkompetens. Specifika studier för Gällivare finns inte. Hög kompetens i kommunen om gruppen är viktigt som förvaltningskommun.

Samtliga verksamheter inom kommunen behöver stödja utvecklingen av en kulturell identitet genom bl.a. information om, undervisning i och aktiviteter på minoritetsspråken.

Enligt den nya lagen ska kommunen tillhandahålla förskola på minoritetsspråk och möjliggöra för elever att läsa modersmål minoritetsspråk i grundskolan. Detta ställer krav på kartläggning av intresse hos eleverna och tillgång till lärare. Digitaliserad fjärrundervisning kan lösa en del utmaningar. Äldreomsorg på minoritetsspråk ska också kunna erbjudas.

Långsiktigt hållbara och effektiva revitaliseringsinsatser är viktiga samt att dessa följs upp och utvärderas. Samsyn mellan kommunens verksamheter är avgörande. Syftet med det minoritetspolitiska programmet som börjar gälla från januari 2019 är att koppla samman varje verksamhet med minoritetspolitiken.

Kommunen behöver finna fler forum för kontakt med nationella minoriteter. Kommunen behöver också samverka med andra kommuner och våra grannländer för att finna lösningar på ex. rekryteringsbehov och leverans av språkundervisning.

15. NYANLÄNDA

15.1. Inledning

För att bygga ett socialt hållbart samhälle behöver alla inkluderas och ges möjlighet till goda levnadsvillkor och god livsmiljö med delaktighet och inflytande. Nyanlända personer behöver ges möjlighet till en god integration.

Det nationella målet för integrationspolitiken är *lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund*. I regeringens strategi för integration, Egenmakt mot utanförskap, Skr 08/09, presenteras den nationella integrationspolitikens strategiska områden för integration.

- Ett effektivt system för nyanländas mottagande och introduktion i samhället
- Fler i arbete och fler företagare
- Likvärdighet i skolan samt bättre språkkunskaper och utbildningsmöjligheter för vuxna
- En effektiv bekämpning av diskriminering
- En positiv utveckling i stadsdelar med ett utbrett utanförskap
- En gemensam värdegrund i vårt samhälle som präglas av ökande mångfald.

Gällivare kommun har antagit en Integrationsplan för 2016-2020. De nationella målen ligger även till grund för målen Gällivare kommun ska arbeta med. Det övergripande målet för Gällivares integration är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Den politiska strategiska målsättningen för de närmsta åren inom detta område är ett jämlikt och jämställt samhälle med god folkhälsa och en fungerande integration. En fungerande integration är inkluderande. Personer som mår bra, är trygga, delaktiga och sysselsatta genom utbildning/arbete och med en aktiv fritid och som trivs skapar ett attraktivt samhälle. Ett inkluderande samhälle ökar förutsättningarna för en långsiktigt hållbar utveckling. Målet för integrationspolitiken uppnås främst genom generella åtgärder för hela samhället, vilket innefattar åtgärder inom områden som arbetsmarknad, utbildning, hälsa och sjukvård och bostadsbyggande.

15.2. Nuläge

Hälsa

Fysisk och psykisk ohälsa är vanligare bland nyanlända flyktingar än hos personer som är födda i Sverige eller kommit hit av andra skäl. Flyktingar bär i många fall på olika trauman och problem. Psykisk ohälsa upplevs ofta av de nyanlända som ett större problem än fysisk ohälsa. Ohälsan är delvis knuten till upplevelser i samband med flykten men en viktig förklaring är även hur den första tiden i Sverige utspelar sig. Av de utrikes födda kvinnorna har 11 % bedömt sitt hälsotillstånd som dåligt jämfört med fyra % av de inrikes födda kvinnorna. Av de utrikes och inrikes födda männen har sju respektive tre % bedömt sitt hälsotillstånd som dåligt. Sammanfattningsvis bedömer alltså utrikes födda sitt hälsotillstånd som sämre än inrikes födda.

En god hälsoutveckling förutsätter att information om hälsa förmedlas på ett sätt som nya i Sverige kan förstå och ta till sig. Hälsa påverkar människans

möjligheter och är därför av central betydelse för en hållbar samhällsetablering för nyanlända. Det har visat sig att även nyanlända elever i grundskolan har större behov av insatser och resurser från elevhälsan.

I mötet mellan kommunanställda och målgruppen nyanlända är det av största vikt att kommunens anställda har kunskap om målgruppen och ett förhållningsätt som gör att personen får ett mottagande och anpassat bemötande utifrån den personens situation och process i etableringen.

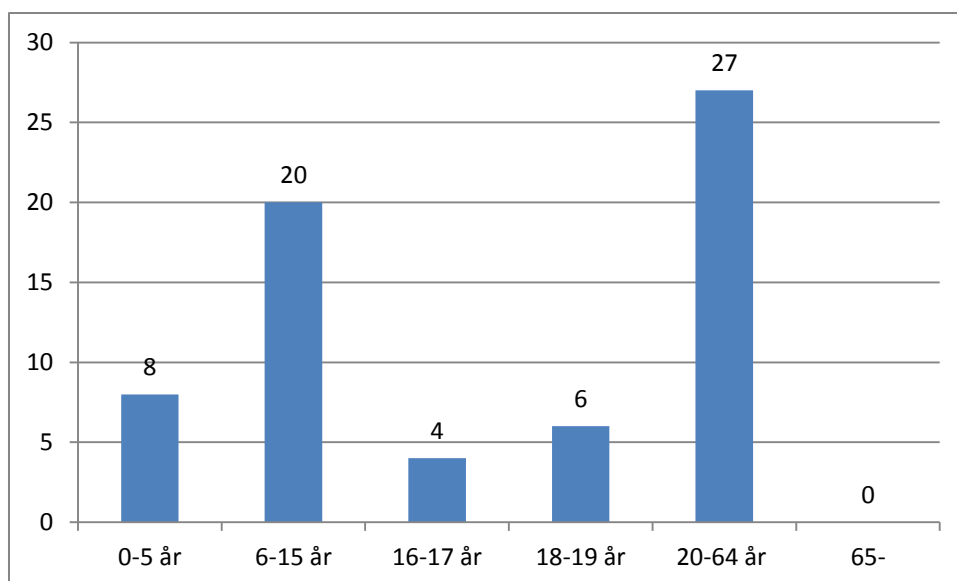
Sociala mötesplatser och attraktiva fritidssysselsättningar är viktiga för känslan av sammanhang, självkänslan och självtilliten. Hälsan är kopplad till den situation de kommer från och den de möter och befinner sig i. En god hälsa snabbt är viktigt för att kunna möta den nya tillvaron. Kultur och föreningsliv ger förutsättningar till aktiviteter där nyanlända lättare kan delta och integreras utan en språklig barriär.

Kommunen har i samverkan med andra aktörer olika aktiviteter i syfte att stärka förutsättningarna för barn och föräldrar: Simskola/Vattenvana för barn och deras föräldrar samt föräldrastöd för att ge ökade kunskaper om samhället och föreningslivet.

Bostäder

Gällivare kommunen har enligt bosättningslagen Lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning ett ansvar att bosätta nyanlända enligt ett kommunalt som fastslås av Länsstyrelsen i november månad året före. Kommuntalet för 2018 är 45 personer. Detta år har inneburit svårigheter att få boende till nyanlända, det saknas en strategiskt plan för tillgång till permanenta bostäder för målgruppen. Flertalet nyanlända placerades i ett första skeende i segregerade tillfälliga slussboenden eller i bostäder med korta rivningskontrakt i segregerade områden i Top Bostäders bestånd. I vissa fall får de nyanlända flytta vidare till andra tillfälliga slussboenden. Det kan ta månader upp till år för en nyanländ att få en permanent bostad. Anhöriga som kommer till redan bosatta nyanlända kan i vissa fall hamna i trångboddhet. Nyanlända som placerats i andra kommuner söker sig till Gällivare tack vare den goda arbetsmarknaden här men bostadsbristen begränsar möjligheten till etablering. De tjänster de jobbar på uppfyller inte alltid kraven på arbetsförtur till bostad och dessa personer bor ofta tillfälligt i andra hand eller i rum med gemensamt kök och dusch.

En tjänst på kommunen arbetar med mottagande av den nyanlända kring bosättning, initiala kontakter med myndigheter/verksamheter samt informationssamtal och övrig vägledning för att den nyanlända ska etableras i vårt samhälle. Integrationen har en drop-in reception 2 ggr i veckan där nyanlända kan komma med frågor och få stöd och hänvisas vidare. Två språkstöd finns även tillgängliga dessa tider.

Figur 15.2.1. Anvisade och egenbosatta under 2018 t.o.m september. Källa Migrationsverket, Gällivare kommun 2018-10-01

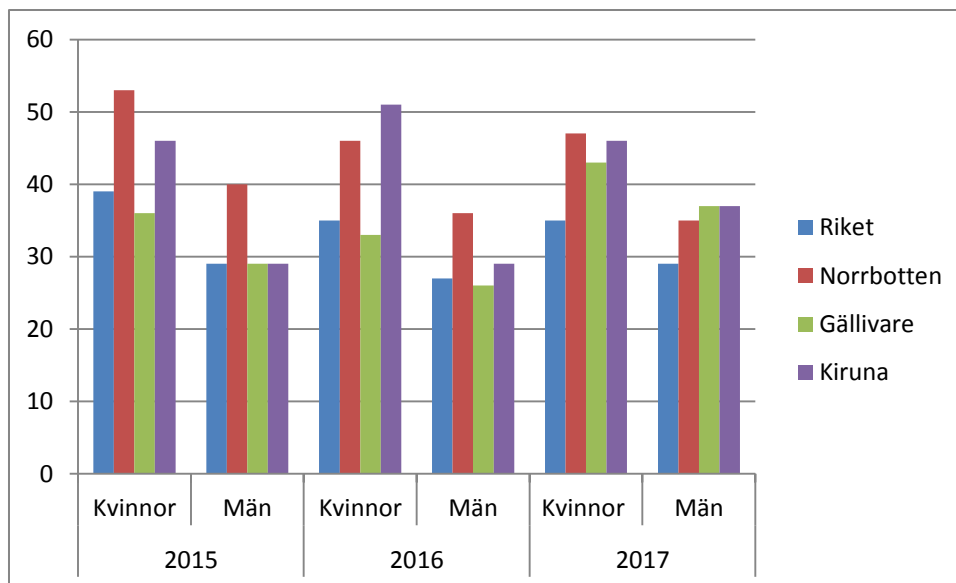
Kommunen har 25 ensamkommande barn/unga i åldrarna 16-20 år. De bor i segregerade stödboenden på Alen, Aspen och Almen. Kommunens insatser gällande ensamkommande barn styrs utifrån socialtjänstlagen och socialstyrelsens riktlinjer. Bristen på bostäder gör att flertalet ungdomar bor kvar i stödboende trots att behov inte längre finns. Ensamkommande får en god man när det kommer till kommunen, när de får uppehållstillstånd är målet att de ska få en särskild förordnad vårdnadshavare fram tills de fyller 18 år. Flertalet barn/ungdomar är engagerade i idrottsföreningar på sin fritid. Ungdomarna har signalerat att de har svårt att vänner bland infödda ungdomar.

Utbildning/Sysselsättning

Gällande integration och etablering av nyanlända samverkar Gällivare kommun med flera andra aktörer. Arbetsförmedlingen ansvarar för den nyanländes etableringsuppdrag är som rör personer mellan 20 och 65 år som har uppehållstillstånd som flykting, kvotflykting, skyddsbehövande och deras anhöriga. Den nyanlände kan ta del av SFI, samhällsorientering, etableringskurser, praktikplats, instegsjobb eller nystarsjobb eller annan aktivitet beroende på plan för etablering och var de är in sin process.

Under etableringstiden i 24 månader har den nyanlände ersättningen från försäkringskassan. Den nyanlände väljer i vissa fall att bryta sina etableringsinsatser på grund av arbete. Försörjning och tillräckligt stor bostad kan vara krav för att anhöriga ska kunna komma till den nyanlände i Sverige. Detta medför att den nyanlände inte alltid slutför sina SFI studier och kan ha sämre förutsättningar längre fram gällande arbete och studier.

Tabellen nedan visar andelen inskrivna i etableringsuppdraget med förgymnasial utbildning kortare än 9 år. Skillnaderna i utbildningsbakgrund gör det svårt att prata om utrikes födda som en samlad grupp.

Figur 15.2.2. Inskrivna i etableringsuppdraget med förgymnasial utbildning kortare än 9 år, andel (%) Källa: Kolada, Gällivare kommun 2018-11-22

Den goda arbetsmarkanden i kommunen gör att Gällivare har bland de högsta andelarna nyanlända i arbete i landet. Detta gäller både inom de första 24 månaderna men även efter etableringstiden. 90 dagar efter avslutad etableringen är 40 % vidare ut till arbete eller studier.

Arbetsförmedlingen samt kommunerna Gällivare, Jokkmokk, Kiruna och Pajala har en fördjupad samverkan kallad DUA+, Delegationen Unga i Arbete, för unga nyanlända. Syftet är att påskynda ungas etablering på den svenska arbetsmarknaden. Lokala jobbspår ska säkra att arbetsgivarnas kompetensbehov tillgodoses samtidigt som de ska innebära en effektiv väg till arbete.

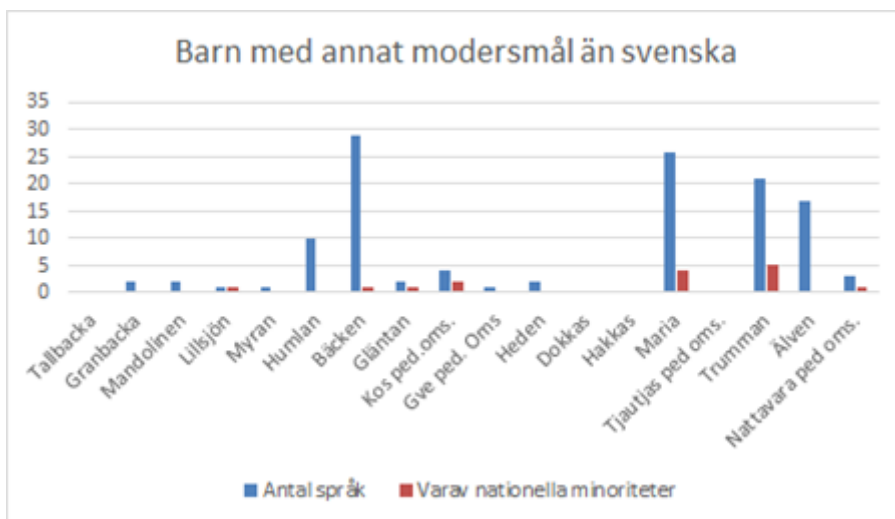
Inom kommunens arbetsmarknadsenhet arbetar 40% utlandsfödda. Erfarenheterna är att de som jobbar nära svensktalande handledare har en betydligt snabbare språkutveckling. Extratjänster, där även nyanlända ingår, utgår från Arbetsmarknadsenheten och därefter slussas de flesta vidare ut i förvaltningarna. Gällivare kommun har inlett ett arbete med kompetenshöjning med yrkessvenska - inriktning vård och omsorgsarbete för anställda inom socialförvaltningen. Utbildningen kommer att avslutas i maj 2019.

Medborgarskolan har studiecirkel för att påskynda integrationen bland annat Lätt svenska och Trafikkunskap (förberedelse till körkortstudier).

Föreningar, organisationer och frivilliga som möter målgruppen samt representanter från målgruppen bjuds in till nätverksmöten 2-4 ggr per år.

Förskola

Förskoleplatser för barn med annat modermål än svenska finns ofta i områden med närhet till hyreslägenheter. I byarna och i områden med fler villor är andelen barn med annat modermål än svenska lägre. Föräldern är oftast beroende allmänna kommunikationer vilket ofta medför stor tidsåtgång att lämna/hämta barn från förskola, ibland grundskola (annat barn) förutom att ta sig själv till SFI och annan aktivitet som Arbetsförmedlingen anvisat till.

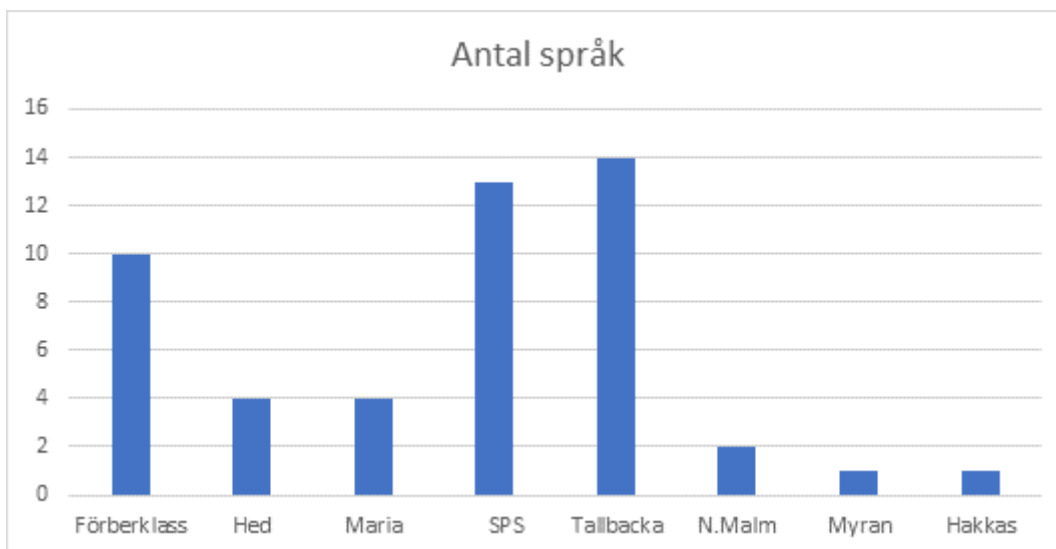

Figur 15.2.3. Förskolor i kommunen med antal barn som har andra modersmål än svenska, Gällivare kommun 2018

Grundskola

Enligt skolverkets benämning räknas elever i skolan som nyanlända under de 4 första åren oavsett skäl de kommit hit, även tiden som asylsökande räknas in. Nyanlända elever går i kommunens skolor, friskolan har inga nyanlända elever.

Antalet asylsökande elever har minskat och antalet nyanlända har ökat de senaste åren. I grundskolan finns 108 nyanlända elever fördelat på 27 olika språk där de nordiska språken inte är med räknade. De största språken bland de nyanlända eleverna är arabiska, tigrinja, thai, dari. Det finns 7 språk som har mer än 5 elever vilket omfattar 1/4 som är berättigade modersmålsundervisning.

Figur 15.2.4. Antal språk i kommunens grundskolor. Bild och källa Gällivare kommun 2018

180801 beslutade Riksdagen om ändringar i skollagen för att stärka nyanlända elevers (åk 7-9) möjligheter till behörighet till nationella program på gymnasieskolan. Grundskolan har 2 prioriterade områden:

ILT Inläsningstjänst – studiestöd på modersmål

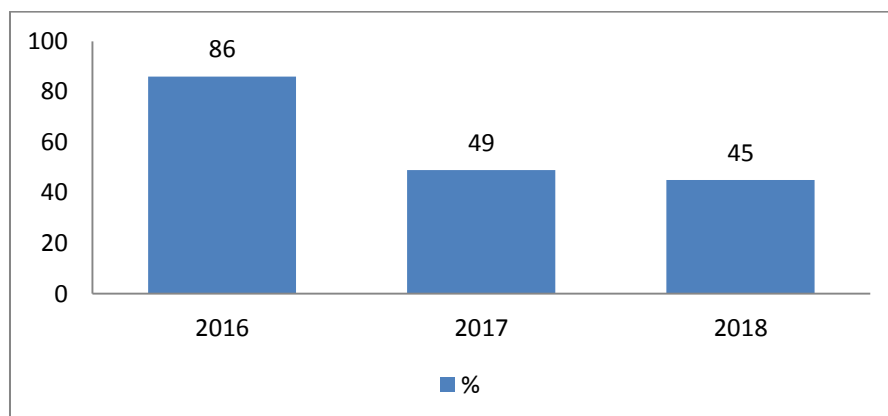
Målet för insatsen är att ämneskunskaperna utvecklas och fördjupas och det blir enklare att nå skolans kunskapsmål. Modersmålet stärks och det svenska språket utvecklas. Lärarna får kompetens om flerspråkighetens betydelse. Eleverna har fri tillgång till inlästa läromedel. Det finns i nuläget studiehandledningen på fem språk, arabiska, tigrinja, dari och somaliska.

Övergångar från förberedelseklass till ordinarie undervisningsgrupp – handledning i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt

Mål för insatsen är att eleven får ämnesspråket i de olika ämnena för ökad kunskapsutveckling. Att läraren blir ämnesspråkligt medveten och kontinuerligt analyserar ämnets språk samt använder varierande arbetssätt och redovisningsformer med språkligt stöttning och mycket interaktion. Ämneslärarna erbjuds handledning i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt samt kollegialt lärande.

De flesta nyanlända elever går i förberedelseklass i ca 1 år. Nyanlända har samma rätt till val av skola men de rekommenderas att börja i förberedelseklass. Det finns en lång erfarenhet och kompetens bland lärarna att jobba med målgruppen. Eleverna går i förberedelseklass på två olika skolor i kommunen. Det kan innebära tidskrävande resor med allmänna kommunikationer, då boendet för nyanlända oftast inte är i närheten till skolorna och föräldrarna måste föra och hämta de yngre barnen. Kvotfamiljer där föräldrar och barn har levt under svåra förhållanden i flyktingläger har även signalerat om osäkerheten och rädslan att vara långt ifrån varandra. Det tar oftast längre tid för kvotfamiljer att integreras i det svenska systemet än för familjer som varit asylsökande i Sverige.

Lovskola erbjuds för grundskolans elever. Undervisningen är frivillig och under skollov. Syftet är att fler elever ska nå kunskapskrav och behörighet till gymnasiet. För nyanlända är detta särskilt viktigt då det ger dem utökad möjlighet att bland annat utveckla sina färdigheter i svenska språket.

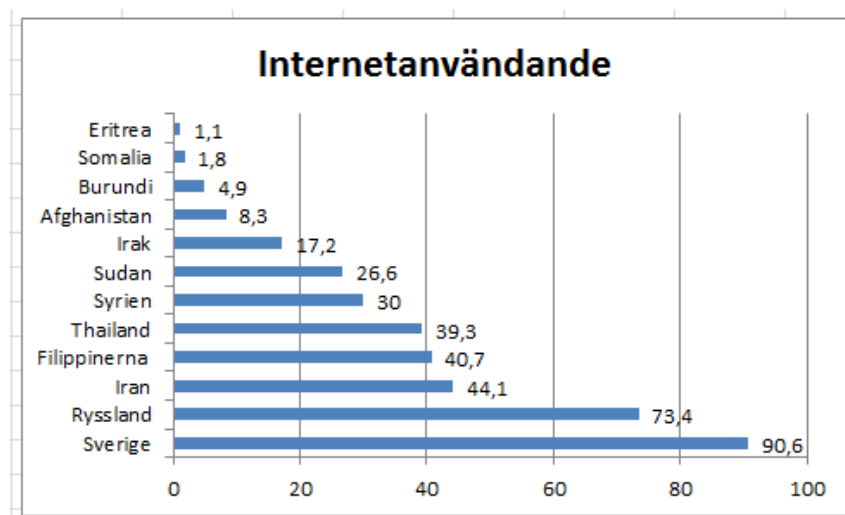
Figur 15.2.5. Andelen (%) nyanlända deltagare i Lovskola under åren 2016-2018. Källa: Gällivare kommun 2018-11-23

Internetanvändande – Digitala klyftan

Målet för IT-politiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Sverige ska ha ett bredband i världsklass, och alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska

samhällstjänster och service via bredband. Det har beslutats i enlighet med propositionen *Tillgängliga elektroniska kommunikationer (prop. 2009/10:193)*.

Digitaliseringen bör ses som en möjlighet i integrationsarbetet. Det digitala utanförskapet har ett tydligt samband med ålder, utbildning och inkomst. Särskilt utsatta är kortutbildade människor som flytt till Sverige från länder med mycket begränsad digital och ekonomisk utveckling. Det finns fem barriärer som hindrar människor från att delta i digitala sammanhang: bristande kunskap, bristande förmåga, bristande motivation, bristande tillgång till internet och bristande tillgång till hårdvara.

Figur 15.2.6. Några av språkgrupperna som bor i Gällivare kommun och internetanvändare i %. Källa internetanvändande Globalis.se, Gällivare kommun 2018-11-01

Som det har visats i diagrammet finns skäl att anta att flyktingar och inflyttande, från länder där inte digitaliseringsprocesser har kommit lika långt som i Sverige, kan ha brister i sin digitala kompetens och att dessa brister då försvårar för dem att ta del av det digitaliserade utbudet av olika tjänster som finns i deras nya hemland. Av de nyanlända som kommunen bosätter är personer från Syrien, Eritrea, Afghanistan och Somalia de största grupperna.

Nedan visas ett antal perspektiv och områden där den i digitalt utanförskap får problem med tillträde:

Arbetsmarknaden. Information om flertalet ledigförklarade arbeten tillgängliggörs via internet, och att många arbetsgivare förväntar sig att arbetssökande ska kommunicera sina CV och personliga profiler via internet.

Utbildningar. Det stora flertalet utbildningsaktörer i Sverige informerar om sina utbud via internet. Många av utbildningsaktörerna använder sedan e-lärande för såväl utbildning som examination. Skolor och förskolor kommunicerar med föräldrar via e-post, och använder ofta webbaserade system för information och utvärdering av barnens studier och skolgång.

Hälsa- och sjukvård. Vårdkedjan kräver kunskap om vilken del av sjukvården den enskilde ska uppsöka beroende på symptom. Förståelse för vårdkedjan och interaktion med såväl sjukvård som apotek underlättas om den enskilde har digital kunskap. Dessutom sker en snabb utveckling av webbaserade system och tekniker för självdiagnos och möjlighet att upprätthålla god hälsa. Personer i digitalt utanförskap har en sämre allmänhälsa än genomsnittsbefolkningen. Särskilt gäller detta de personer som är äldre och med funktionsnedsättning.

Myndigheter. Många myndigheter, inkl. kommuner, har långt utvecklade strategier för interaktion med medborgare och sina brukare och intressenter. E-tjänster har skapats som väsentligt ökat medborgarnyttan. Särskilt används också e-legitimation eller bank-id i kontakter med myndigheter.

Sociala nätverk. Deltagande i sociala nätverk, för utveckling på och utanför arbetsmarknaden, på internet är allt vanligare och dessa nätverk skapar gränsöverskridande möjligheter och gemenskap.

Förutom detta mycket viktiga medborgarperspektiv bidrar också en satsning på digitalt innanförskap till att utveckla mer kostnadseffektiva och användarvänliga publika digitala tjänster. På så sätt bidrar insatserna till en hållbar, social och ekonomisk utveckling av Sverige och digitaliseringen kan bidra till en bättre välfärd och större möjligheter för alla.

15.3. Analys och utmaningar

Bristen på bostäder gör att förutsättningarna för att nå målen för en god integration, diversifierat boende och hållbar social situation är svår att uppnå.

Förutsättningar för kommunen att ta emot att nyanlända och ge dem ett gott mottagande under den period de är inskrivna där. Det finns i dagsläget för få tjänster för handledare till nyanlända. Kommunen behöver vidare hitta ett arbetssätt att jobba med föreningar gällande integration.

Bristen på modersmåls lärare för nyanlända i grundskolan är stor. I nuläget finns det endast en studiehandledare på arabiska. En avgörande faktor är att skolorna samverkar kring dessa resurser/tjänster.

Att hitta metoder för att arbeta strategiskt för ett digitalt innanförskap. Målgruppen är inte homogen, utan här finns högutbildade personer med hög digital kompetens, men även äldre personer, personer med olika funktionsnedsättningar och analfabeter med låg eller ingen digital kompetens. Målgruppen har stora svårigheter att kommunicera på svenska, saknar tillräcklig kunskap om hur det svenska samhället fungerar och därmed kan ha en bristande insikt i betydelsen av digital kunskap. Detta kräver system som medger att personer får individanpassade och relevanta insatser för att dessa ska kunna leva i ett digitalt innanförskap.

16. KULTUR

16.1. Inledning

För ett samhälle som vill framåt och utvecklas är kultur självklart en nyckel. Kultur skapar glädje, utmanar våra sinnen på alla plan, håller samman människor och delas till och med ut på recept. I en kommun som Gällivare, som till stor del präglas av tung industri är det kanske extra viktigt att just kultur får ta plats.

Vad styr Kulturen i dag

2009 antogs de nationella kulturpolitiska målen av Sveriges riksdag. Målen är av övergripande karaktär. Landets kommuner har inga krav att följa de beslutade målen utan är rekommendationer att arbeta efter. För Gällivare har den nationella kulturpolitikens mål utgjort en grund för kommunens fyra beslutade mål.

Nationella Kulturpolitiska Målen

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Gällivare Kommuns Kulturpolitiska mål

De nationella och regionala målen för kulturpolitiken har inspirerat till lokala mål utifrån kommunens vision, värdegrund och förutsättningar:

Mål 1: Kulturen ska vara en motor och pådrivare i kommunens utveckling och ges möjligheter att spela en viktig roll för tillväxten och för Gällivare som en attraktiv kommun

Samhällsomvandlingen och skolstrukturförändringen ger olika aktörer och föreningar inom kulturområdet nya möjligheter att på ett effektivt och rationellt sätt bidra till samhällsutvecklingen i ett vidare perspektiv, både genom tillgång till nya fysiska och virtuella miljöer samt genom kunskapsöverföring och källkritisk granskning.

Mål 2: Barn och ungdomars rätt till kultur ska särskilt prioriteras

Barn och unga ska ges ökad delaktighet i kulturlivet och möjligheter att påverka kulturutbudet i Gällivare kommun, både inom utbildningsväsendet och på fritiden. Genom estetiska lärprocesser utvecklas nyfikenhet och kreativitet.

Mål 3: Kultur ska utveckla integration, tillgänglighet och delaktighet i hela Gällivare kommun för att stärka invånarnas hälsa

Alla ska ges möjlighet att delta i kulturaktiviteter utifrån sina individuella förutsättningar och preferenser. Tillfällen att konsumera men också att få utlopp för att producera kultur ska finnas såväl i tätort som på landsbygd.

Mål 4: De nationella minoriteternas kulturarv ska vara en del i formandet av det nya Gällivare

Som förvaltningskommun för samiska, finska och meänkieli ska Gällivare kommun tillvarata och utveckla kunskapen om minoritetsgruppernas språk- och kulturarv.

Styrdokument

Kulturverksamheterna har i läroplanerna ett stort utrymme att ta plats. Alla elever skall på olika sätt få tillämpa estetiska verktyg i den dagliga skolverksamheten. Elever ska kunna få både kunna ta del av och själv utöva olika aktiviteter kopplad till kultur och estetik. Forskning visar också på just kulturens betydelse för elever att få tillämpa andra och nya sätt att lära via estetiska ämnen

Bibliotekslagen reglerar folk- och skolbibliotekens verksamheter. Biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. De ska också främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. För folkbibliotek ansvarar kommunerna. För skolbibliotek ansvarar kommuner, landsting, staten eller enskilda huvudmän. Biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska samt åt barn och ungdomar

Enligt Museilagen ska museet bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Utställningar och annan publik verksamhet vid ett museum ska vara kunskapsbaserad och präglas av allsidighet och öppenhet samt vara tillgänglig för alla.

16.2. Nuläge

Kulturenheten består idag av fyra verksamheter. Bibliotek, museum, allmän kultur, bildarkivet och kulturskolan.

Budgeten är ca 16 milj, ca 1,5% av den totala kommunala budgeten. Som annan kommunal verksamhet är största delen till de 25 anställdas personalkostnader. För att kunna erbjuda arrangemang av den bredd som Gällivare har krävs externa resurser för att få ihop hela verksamheten. Bygdemedel, regionala medel, skapande skola, regionala satsningar är några av de stöd som kulturen på olika sätt kan erhålla under ett år.

Gällivare kommun stödjer föreningar med ca 500tkr/år, studieförbund med 750tkr/år. Stöden är såväl årliga verksamhetsbidrag som tillfälliga för enstaka arrangemang, aktiviteter och annan verksamhetsutveckling som föreningar behöver stöd i. Stipendier såsom kulturstipendium för vuxna 20tkr, stipendium för ungdom 10tkr samt eldsjälstipendium 10 tkr delas också årligen ut.

Kulturenheten samordnar bl.a. tre större arrangemang, Polarvinternatten, Skoj på Stan och Kulturfestivalen. Dessa arrangemang ger tillsammans ca 110 aktiviteter och samlar totalt ca 6000 besökare.

För skolan erbjuds ca 50 föreställningar från förskola till gymnasium under ett läsår. Inom ramen för skolan sker också andra kulturprojekt, Skapande skola

byautvecklingsprojekt, kulturskolans utbud av olika slag för att nämna några av de aktiviteter som genomförs.

Kulturskolan

Kulturskolan möter ca 600 elever varje vecka i olika aktiviteter, musik, dans och drama. Fördelningen flickor och pojkar är ca 65/35 i den frivilliga verksamheten. I den verksamhet som bedrivs i skolan är fördelningen 50/50. Kulturskolan möjliggör för intresserade elever att spela instrument, dansa och utöva teater. Både enskilt och i grupp. I dagsläget deltar ett 70-tal barn och ungdomar med utländsk bakgrund. Dessa finns i huvudsak inom högstadiet och gymnasiets åldrar.

Byakult, ett leaderpolaris- och arvsfondsstött projekt, är ett landsbygdsprojekt med kultur som mittpunkt, som innefattar både barn, unga och vuxna. Totalt deltar ca 250 personer i projektet.

Sommarorkesterverksamheten gör att kulturskolan är en året runt verksamhet

Museet

Museet ordnar publika aktiviteter som utställningar, föreläsningar, föredrag m.m. och beaktar kvalitet, mångfald och kunskap. Museet har idag en välfungerande verksamhet som besöks av närmare 25 000 besökare varje år. Alla åldrar och grupper besöker museet. Någon uppdelad statistik män/kvinnor finns inte exakt men kvinnorna utgör den större gruppen besökare.

Biblioteket

Gällivare kommuns folkbibliotek består i skrivande stund av ett huvudbibliotek i Gällivare, en filial i Malmberget som är inkluderad i gymnasieskolans lokaler och därmed också fungerar som skolbibliotek. En bokbuss betjänar landsbygden och Bildarkivet som ansvarar för kommunens bilddatabas och tjänsterna kring den verksamheten.

Utlåningsstatistik:	Totalt	Varav barn/unga
Gällivare Bibliotek	69 239	39 306
Malmbergets bibl	8 611	3 896
Bokbussen	24 493	12 111

Besöksstatistik

Gällivare Bibliotek	34 200
Malmberget	3 176
Bokbussen	1 790

Övrigt

Kulturenheten har också ett gott samarbete med kraftfält norr kommunerna , Kiruna, Jokkmokk och Pajala. Även regionalt finns ett mycket bra samarbete med kulturinstitutionerna som skall fortsätta och utvecklas. Sedan hösten 2016 har kulturskolan en samverkan på det internationella området med Polen, Italien och Piteå.

Önskemål om fler aktiviteter för barn (både där barn deltar och där barn är konsumenter) framförs ofta. I medborgarundersökningen framkommer att 18-45 åringarna tycker att tillgången på kulturutbud är lågt. 15% av samtliga svarande har ingen uppfattning om kulturutbudet.

Samverkan

Gällivare har ett rikt föreningsliv. Inom kulturens område finns idag ett 30-tal föreningar aktiva i att ha kulturaktiviteter. Föreningarna utgör en bas för ett vitalt och utvecklat kulturliv i en kommun. Inte minst på landsbygden har föreningarna en viktig betydelse. Samverkan mellan kommunens kulturenhet och föreningarna är god.

När det gäller näringslivet finns ett samarbete främst mot kulturskolan. Sponsring till såväl den reguljära verksamheten som projekt förekommer.

16.3 Analys och utmaningar

Det är en ständig utmaning att nå fler och nya grupper i samhället. Det finns hela tiden en utmaning att erbjuda attraktiva kulturaktiviteter. Här gäller också på olika sätt få fram och identifiera vad man vill ha. Tillgången på kulturutbud behöver förstärkas för att göra kommunen mer attraktiv för 18-45 åringarna. Detsamma gäller kulturaktiviteter för barn (både där barn deltar och där barn är konsumenter). Här behöver man finna och använda de kanaler för marknadsföring som t.ex. ovan nämnd åldersgrupp rör sig i.

Multiaktivitetshuset ger möjligheter för utveckling av kulturverksamheten i kommunen och kan locka nya grupper både till bibliotek och föreställningsverksamhet. Utmaningen blir att ha resurser för att skapa regelbundna aktiviteter för olika grupper, att huset blir åtkomligt för alla att använda, att inte hyresnivåer gör att huset begränsas till några få aktörer.

Museet har utvecklingspotential. Med en samverkan med gruvmuseum kan det kommunala museet gå en helt ny framtid till mötes. Museet är en stor verksamhet med små resurser. Att t.ex. få möjlighet att utveckla den pedagogiska verksamheten skulle bli ett lyft för museet. Upprustning av museet behövs av både lokaler och basutställningar.

